

Vieno Zlobina

Heidän ihanteensa murskattiin

Tyttären tarina Säde-kommuunasta
Neuvosto-Karjalassa

Heidän ihanteensa murskattiin

**Tyttären tarina Säde-kommuunasta
Neuvosto-Karjalassa**

Rakkaiden vanhempieni Elis ja Emma Ahokkaan muistolle

Vieno Zlobina

**SIIRTOLAISUUS-
INSTITUUTTI**

Alkuperäisteos: Vieno Zlobina (2017). *Their Ideals Were Crushed: A Daughter's Story of the Säde Commune in Soviet Karelia*. Publications 8. Turku: Migration Institute of Finland.

Peter Kiviston esipuheen ovat kääntäneet Outi Lepola, Johanna Leinonen, Eve-liina Lyytinen ja Elina Turjanmaa Siirtolaisuusinstituutista.

Vieno Zlobinan kirjoituksen suomennos tehtiin vapaaehtoisvoimin ryhmätyönä. Kääntämiseen osallistuivat Terttu Häkkilä, Marjatta Viitanen, Marjatta Niemi, Kati Lindell, Kari Vitie, Veikko Huuska, Hilikka Kamppinen ja Ossi Kamppinen, joka tarkisti termien ja paikannimien käännökset. Suomenkielisen version kielihuollon teki Liisa Korhonen. Myös kirjoittaja Vieno Zlobina on tarkistanut käännöksen ja tehnyt siihen korjauksia. Käännöstyön koordinoi Suuntana100 ry:n Terttu Häkkilä.

Julkaisuja 7, 2017

Siirtolaisuusinstituutti

Copyright © Vieno Zlobina & Siirtolaisuusinstituutti

Julkaisija: Siirtolaisuusinstituutti – <http://www.migrationinstitute.fi>

Taitto: Painosalama Oy

Kansikuvassa Säde-kommuunan pihapiiristä tehty maalaus. (Heinrich Vogeler, Karjalan tasavallan kansallisen museon kokoelmat)

Kirjan tekemisen mahdollisti Terttu Häkkilän ja Suuntana100 ry:n mittava työpanos.

ISBN 978-952-7167-19-9 (printed)

ISBN 978-952-7167-20-5 (eBook)

ISSN 2343-3507 (printed)

ISSN 2343-3515 (eBook)

Painosalama Oy, Turku 2017

Sisällysluettelo

Esipuhe	5
---------------	---

– *Professori Peter Kivisto, Augustana Collega, USA*

Heidän ihanteensa murskattiin. Tyttären tarina Säde-kommuunasta Neuvosto-Karjalassa.....	11
--	----

Vanhempani.....	11
Saapuminen Cobalttiin.....	14
Kaikkivoipa sauna	18
Puhutaan politiikkaa	19
Agitaatio alkaa purra.....	20
Ajatus kommuunan perustamisesta toteutuu.....	22
Karjala, luvattu maa.....	22
Kommuunan valtuuskunta lähtee Karjalaan.....	26
Jätämme Kanadan lopullisesti.....	28
Matkalla Aunukseen.....	29
Kiertomatka Aunuksessa.....	31
Kadaikon raivauksen aloittaminen.....	32
Oma katto pään päälle.....	34
Johtaminen, töiden jako ja päivittäiset rutiinit.....	34
Naapuruussuhteet.....	40
Syysmarkkinoilla	41
Valmiina kohtaamaan Karjalan talvi.....	44
Ortodoksisen joulun ja pääsiäisen viettäminen	45
Odotellaan viimeistä ryhmää Cobaltista	47
Kommunamme etenee kohti keskeistä tavoitettaan - maidontuotantoa.....	48
Menetyksiä ja saavutuksia kommuunan jäsenmäärässä.....	50
Koulun aloittaminen	52
Koulutiemme	54
Ensimmäinen opettajani.....	55
Kommuunamme kehittyy ja saavuttaa kuuluisuutta.....	56
Kollektivistointi ottaa veronsa Karjalassa.....	59
Säteen kommunaarit jatkavat taistelua.....	61
Uusia ja tehokkaampia tuotantotapoja.....	63
Viranomaiset.....	65
Pakolliset työt.....	68
Kommuuna osallistuu kaupungin sosiaaliseen ja kulttuuritoimintaan	69
Jäähyväiset kotikaupungille	71
Opiskelua toisen asteen koulussa.....	73
Lomat ja arkinen elämä.....	77
Jälleen kotona.....	78

Palaan opiskelemaan Petroskoihin.....	81
Karjalan talous ja kulttuuri edistyy	82
Koettelemusten ajat alkavat.....	89
Tuho iskee.....	94
Surulliset tapahtumat saavat käänteen huonompaan.....	99
Saksa hyökkää Neuvostoliittoon	104
Evakuointi	104
Petroskoin yliopisto löytyy.....	106
Päättäjaisjuhlat	108
Etsin isääni	109
Valitettavasti totta.....	113
LÄHDELUETTELO.....	114

Esipuhe

Professori Peter Kivisto, Augustana College, USA

Suomalaisten muutttoa Suomesta ja Pohjois-Amerikasta Neuvosto-Karjalaan ei tutkittu siirtolaisuuden historiassa tieteellisesti ennen 1970-lukua. Ensimmäinen aihepiiriin perehtynyt tutkija on Turun yliopiston historioitsija Reino Kero. Hän arvioi jopa 10 000 suomalaisen osallistuneen Karjalan kuumeeseen, joka pyyhkäisi yli ylemmän Keskilännen ja Ontarion provinssin 1930-luvulla (Kero 1975). Myöhemmissä tutkimuksissaan Kero tosin pienensi arviotaan. Hänen vuonna 1983 julkaisemansa teos on edelleen aihepiirin virstanpylväs, vaikka se julkaistiin vain suomeksi ja jo ennen Neuvostoliiton romahtamista, jolloin maan arkistot (ainakin hetkellisesti) avautuivat.

Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen sittemmin edesmennyt historioitsija Varpu Lindström Yorkin yliopistosta Torontosta ja historioitsija Irina Takala Petroskoin valtioniopistosta aloittivat menestyksekkään yhteistyön osittain Kanadan hallituksen rahoituksella. Heidän yhteishankkeensa keräsi ympärilleen useita tutkijoita. Yhteistyön ensimmäisiä hedelmiä oli Lindströmin tuohon aikaan toimittaman *Journal of Finnish Studies* -lehden numero, joka on sittemmin julkaistu Lindströmin ja Börje Vähämäen johtaman Asbasia Booksin kustantamana (Harpelle, Lindstrom & Pogorelskin 2004). Kirjan kolmestatoista artikkelista viisi käsittelee kokemuksia Pohjois-Amerikassa ja kahdeksan tapahtumia Karjalassa. Neljä vuotta myöhemmin Takalan Petroskoissa järjestämästä konferenssista toimitettiin toinen, niin ikään kolmetoista lukua sisältänyt kokoelma, joka julkaistiin sekä englanniksi että venäjäksi (Takala & Solomeshch 2008).

Nämä kaksi kokoelmateosta lisäsivät huomattavasti tietämystämme suomalaisiirtolaisten yllirajaisista käytännöistä (Kivisto 2014). Takala ja hänen kollegansa Alexey Golubev jatkoivat tätä projektia vielä usean vuoden ajan. Projektin huipennuksena ilmestynyttä teosta *The Search for a Socialist El Dorado: Finnish Immigration to Soviet Karelia from the United States and Canada in the 1930s* (Golubev & Takala 2014) voitaneen pitää toistaiseksi merkittävimpänä tutkimuksena aiheesta. Kirjassaan Golubev ja Takala liittävät Pohjois-Amerikan suomalaisten Neuvosto-Karjalaan suuntautuneen muuton, jonka he arvioivat käsittäneen noin 6000–6500 siirtolaista (jälkimmäinen luku lienee lähempänä totuutta), suoraan Suomesta lähteneiden muuttoliikkeeseen. Arviot tästä Suomen rajan yli suuntautuneesta muuttoliikkeestä vaihtelevat 22 000–28

000 henkilön välillä mukaan lukien niin poliittisen kuin taloudellisen siirtolaisuuden (Golubev & Takala 2014: 44, 8). Kirjassa kuvataan yksityiskohtaisesti Neuvostoliiton poliittisia toimia. Tämän lisäksi siinä hyödynnetään ensi käden kertomuksia elinoloista ennen ja jälkeen Stalinin puhdistusten.

Näiden neljä vuosikymmentä kattavien tutkimusten lisäksi on julkaistu muutamia muistelmateoksia, jotka kuvaavat konkreettisesti elämää noina vuosina. Ne myös havainnollistavat, kuinka ihmiset vielä vuosikymmeniä tapahtumien jälkeen yrittivät käsittää Karjalassa toteutettua kokeilua. Epäilemättä tunnetuin muistelijoista on Mayme Sevander, joka on kirjoittanut kokemuksistaan useita kirjoja. Koskettavin näistä on *They Took My Father* (2004[1992]), joka on kuvaus Sevanderin perheen päätöksestä muuttaa Brulesta, Wisconsinista Karjalaan vuonna 1934. Sevanderin muistelmat ovat erityisen kiinnostavat siksi, että hänen isänsä Oscar Corgan oli toinen Karjalan teknisen avun komitean johtajista. Tämä komitea värväsi Kremlin aloitteesta pohjoisamerikkalaisia Karjalaan. Oman perheensä Corgan vei Karjalaan myöhäisessä vaiheessa päätettyään värväystoimintansa. Muutaman vuoden kuluessa Corganin perheen elämä ajautui raiteiltaan. Vaikka Corgan oli ollut neuvostoviranomaisten suosiossa värväystoimintansa vuoksi, hän joutui Stalinin puhdistusten aikana epäilyksen alaiseksi. Hänet pidätettiin ja sittemmin teloitettiin – ajalle tyypilliseen tapaan perhe sai tästä varmuuden vasta 1990-luvulla.

Kaarlo Tuomen tarina oli varsin erilainen, osa kylmän sodan draamaa. Tuomi syntyi Ishpemingissa, Michiganissa vuonna 1916. Hänen ollessaan 1930-luvun alussa teini-ikäinen perhe muutti Karjalaan hänen vasemmistolaisen isäpuolensa aloitteesta. Tuomen palveltua toisessa maailmansodassa neuvostoarmeijassa KGB värväsi hänet vakoojaksi Yhdysvaltoihin. Paljastuttuaan hänestä tuli kaksoisagentti, joka työskenteli FBI:lle. Viimeiset vuotensa Tuomi vietti Floridassa, monien amerikansuomalaisten eläkeläisten turvatomassa (Tuomi 2014 [1984]).

Lawrence ja Sylvia Hokkanen puolestaan varttuivat Michiganissa, Sault Ste. Marien kaupungin lähellä sijainneella St. Mary's Riverin Sugar Islandilla. Karjalan kuumeen ajamina he lähtivät Neuvosto-Karjalaan vuonna 1934 ja joutuivat muutaman vuoden kuluttua puhdistusten pyörteisiin. Toisin kuin monet muut, he onnistuivat selviytymään ja palaamaan Amerikkaan. Palattuaan he havaitsivat, että monet heidän Pohjois-Amerikkaan jääneistä vasemmistolaisista tuttavistaan kielsivät Stalinin terrorin ja hyljeksivät heitä, koska he puhuivat avoimesti todistamistaan kauhuista. Samanaikaisesti konservatiivit epäilivät heitä Neuvostoliiton lähettämiksi vakoojiksi. Pariskunta päätti, että oli parasta olla

puhumatta kokemuksistaan kenellekään, edes lapsilleen. Hiljaisuus rikkoutui vuosikymmeniä myöhemmin, kun he vanhuusvuosinaan päättivät kirjoittaa ajastaan Karjalassa (Hokkanen & Hokkanen 1991).

Käsitykseni mukaan vaikeneminen oli hyvin yleistä. Kun kirjoitin väitöskirjaani amerikkansuomalaisesta vasemmistosta 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa, minuun otettiin yhteyttä Michiganin Upper Peninsulan Copper Countyrystä, koska yhteydenottaja arveli isänsä haluavan kertoa minulle vuosistaan Neuvosto-Karjalassa. Usean viime hetkellä peruutetun tapaamisen jälkeen onnistuimme vihdoin sopimaan tapaamisajan. Ajoin 500 mailia tapaamaan tätä henkilöä vain huomatakseni hänen muuttaneen jälleen mielensä. En siis koskaan haastatellut häntä ja otaksun hänen vieneen tarinansa mukanaan hautaan. Samanlaiset kuulemani kertomukset viittaavat siihen, että monet paluumuuttajat valitsivat vaikenemisen välttääkseen leimautumisen.

Vieno Zlobinan muistelmat ovat viimeisin lisäys muistelmien kokoelmaan – ja selviytyneiden iän huomioon ottaen sen voidaan olettaa olevan viimeisiä. Sekä tieteelliseen tutkimukseen että edellä mainittuihin muistelmiin verrattuna Zlobinan teos on kahdella tapaa ainutlaatuinen. Ensinnäkin perhe muutti Kanadasta eikä Yhdysvalloista. Toiseksi Karjalan kuume ajoitetaan yleensä 1930-luvulle, jolloin siirtolaisia muutti Neuvosto-Karjalaan joukoittain. Zlobinan tapauksessa perhe muutti 1920-luvulla, jolloin muuttajien joukko oli pieni. Perhe muutti sen jälkeen, kun Lenin oli tunnistanut mahdollisuuden käyttää Karjalaa näyteikkunana Neuvostoliiton suunnitteluun ja kehittämiseen. Karjalan malli osoittaisi maailmalle kommunismin kehitysmahdollisuudet (Baron 2007). Zlobinan perheen kommuunista, Säteestä, tuli malliesimerkki kehityksestä sen ensimmäisinä vuosina, jolloin alueelle myönnettiin huomattavia vapauksia. Mutta kaikki muuttui, kun Stalin tuli valtaan ja hallituksen virkamiehet alkoivat puuttua kommuunin toimintaan. Tämä oli tietenkin vain alkusoittoa tuleville kauhuille.

Zlobina kertoo perheensä kokemuksista, idealistisista kommunisteista, jotka muuttivat Kanadasta osallistuakseen työläisten valtion rakentamiseen. Muistelmat tuovat esiin iäkkään naisen näkökulman menneeseen ja siten kivuliaita mutta myös miellyttäviä muistoja kaukaisista tapahtumista. Niistä muodostuu kertomus kunnollisista ihmisistä, jotka omistautuivat työläisten paratiisin rakentamiselle, sekä karusta ja kehittymättömästä kansakunnasta, joka lupasi luoda menestyksekkään vallankumouksen kautta kapitalistien sorrosta vapaan maailman. Muistelmat ovat myös kertomus petoksesta, sillä se mitä siirtolaiset kohtasivat, oli paljon pahempaa kuin Pohjois-Amerikan kapitalismi, olkoonkin, että sitäkin voi kutsua riistäväksi.

Zlobinan vanhemmat, Elis ja Emma Ahokas, olivat kaksinkertaisia siirtolaisia, jotka muuttivat ensin Suomesta Ontarioon Cobaltin kaivoskaupunkiin. Siellä he työskentelivät ahkerasti ja perustivat perheen, mutta viehättyivät lupauksesta paremmasta tulevaisuudesta Neuvostoliitossa. Erityisesti Elis oli idealisti, joka oli kiinnostunut kommunistisesta ideologiasta ja osuustoiminnan perusteista. Vaikka he lopulta joutuivat Stalinin luoman terrorivaltion uhreiksi, 1938 teloitettu Elis ja hänen tyttärensä eivät koskaan hylänneet perustavanlaatuisia uskoaan siihen, että parempi, yhteistoiminnallisempi yhteiskunta oli mahdollinen. Kuten seuraavilta sivuilta käy ilmi, Zlobinan kyky sinnitellä huolimatta lukemattomista kohtaamistaan esteistä on huomionarvoinen. Hänen elämäntarinansa parantaa mahdollisuuksiamme ymmärtää arkielämää diktatuurin sorron alla.

Lähteet

- Baron, Nick (2007). *Soviet Karelia: Politics, Planning and Terror in Stalin's Russia, 1920–1939*. London: Routledge.
- Golubev, Alexey & Irina Takala (2014). *The Search for a Socialist El Dorado: Finnish Immigration to Soviet Karelia from the United States and Canada in the 1930s*. East Lansing: Michigan State University Press.
- Harpelle, Ronald, Varpu Lindstrom & Alexis Pogorelskin (eds.) (2004). *Karelian Exodus: Finnish Communities in North America and Soviet Karelia during the Depression Era*. Beaverton, Ontario: Aspasia Books.
- Hokkanen, Lawrence & Sylvia Hokkanen (1991). *Karelia: A Finnish-American Couple in Stalin's Russia, 1934–1941*. St. Cloud, MN: North Star Press.
- Kero, Reino (1975). Emigration of Finns from North America to Soviet Karelia in the Early 1930s. Michael G. Karni, Matti E. Kaups & Douglas J. Ollina, Jr. (eds.), *The Finnish Experience in the Western Great Lakes Region: New Perspectives*. Turku: Institute for Migration, 212–221.
- Kero, Reino (1983). *Neuvosto-Karjalaa rakentamassa: Pohjois-Amerikan suomalaiset tekniikan tuojina 1930-luvun Neuvosto-Karjalassa*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Kivisto, Peter (2014). The Transnational Practices of Finnish Immigrants. Auvo Kostianen (ed.), *Finns in the United States: A History of Settlement, Dissent, and Integration*. East Lansing: Michigan State University Press, 297–308.
- Sevander, Mayme, with Laurie Hertzell (2004) [1992]. *They Took My Father: Finnish Americans in Stalin's Russia*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Takala, Irina & Ilya Solomeshch (eds.) (2008). *North American Finns in Soviet Karelia in the 1930s*. Petrozavodsk: Petrozavodsk State University Press.

Tuomi, Kaarlo, with John E. Haynes (2014) [1984]. *Spy Lost: Caught between the KGB and the FBI*. New York: Enigma Books.

Vieno Zlobina

Heidän ihanteensa murskattiin

Tyttären tarina Säde-kommuunasta Neuvosto-Karjalassa

Vieno Zlobina

VANHEMPANI

Vanhempani Emma ja Elis Ahokas tulivat Suomesta Kanadaan vuonna 1917. Isäni syntyi Viipurin maalaiskunnassa Suomenlahden rannalla 1883. Vuonna 1881 syntynyt äitini oli kotoisin Savosta Itä-Suomesta. Heillä oli samanlaiset taustat. Molempien vanhemmat olivat maatyöläisiä, torppareita, jotka eivät omistaneet maata. Vuokraamiensa maiden vuokrat torpparit maksoivat maanomistajille työllä, jonka määrästä omistajat päättivät kohtuuttomiksi koetuilla ehdoilla. Lohduttomia oloja kuvaa sanonta: "Kuu on torpparin aurinko". Etenkin sadonkorjuuaikaan tämä oli tyypillinen tilanne, kun torpparit pääsivät omiin töihinsä vasta myöhään illalla. Epäoikeudenmukaisuuteen saatiin Suomessa korjaus vuoden 1918 maareformissa, jossa säädetyin Torpparilain perusteella monet torpparit vapautuivat ja lunastivat vuokraamiaan maita itselleen.

Äitini muisteli omien vanhempiansa työtaakan olleen erittäin suuren. He hankkivat maatöiden lisäksi vapaahetkinään lisätienestejä tekemällä käsitöitä. Isoisä oli taitava käsistään ja teki puutöinä lusikoita, voiveitsiä, leluja sekä rekiä ja suksia. Usein esineiden saaminen valmiiksi otti oman aikansa, mistä isoäiti auliisti huomautteli. Huomautuksiin isoisäni kommentoi viisaasti: "Ei kukaan

Säde-kommuunan jäseniä 1930-luvun alussa.

tule kysymään, kauanko esineen tekeminen kesti, vaan heitä kiinnostaa, kuka sen on tehnyt?” Isoäitini puolestaan oli taitava kangaspuiden käyttäjä. Jo varhain aamulla hän istui kutomassa värikkäitä kankaita tai räsymattoja myytäväiksi paikallisilla markkinoilla.

Äitini kertoo heidän asuneen suuren Saimaan rannalla. Kotiaskareiden keskeltä hän lähti kalaan aina kun pienikin tauko ilmaantui. Hameen helmat märkinä hän istui rantavedessä kivellä ja pyydysti isoja ahvenia. Saaliit olivat tärkeä täydennys päivittäisiin aterioihin. Syvälle isoäidin mieleen olivat painuneet 1860-luvun nälkävuodet Suomessa, joten hän osasi iloita jokaisesta suupalasta, jonka heidän iso perheensä sai syödäkseen.

Vanhemmillani ei ollut mahdollisuutta päästä tavalliseen kouluun, mutta lukemaan he oppivat kiertokoulussa. Teini-ikäisinä lapset kävivät rippikoulun.

Äitini lähti kodistaan jo nuorena keventääkseen perheensä taakkaa. Työnhakumatkallaan hän päätyi Viipurin alueelle, josta löytyi työtä sisäkkönä. Aika lähellä palvelupaikkaa sijaitsi isäni koti. He tutustuivat toisiinsa yhteisten harrastusten parissa seurojentalolla. Jonkin aikaa seurusteltuaan he rakastuivat toisiinsa ja menivät naimisiin.

Näillä kahdella maaseudun nuorella ei ollut juurikaan omaisuutta, joten he aloittivat avioelämänsä tyhjin käsin. Onneksi kaikki meni lopulta hyvin: he

löysivät sopivan paikan ja pysyvän työn venäläisen eläkkeellä olevan, enimmäkseen Pietarissa asuvan everstin palveluksessa.

Vuonna 1809 Suomi julistettiin suuriruhtinaskunnaksi, osaksi Venäjää. Tsaarit lahjoittivat sotatantereilla kunnostautuneille upseereille maita. Nämä lahjoitusmaat sijaitsivat pääsääntöisesti Karjalan Kannaksella lähellä Pietaria. Tämänkin maatilän omistaja oli näitä sotasankareita. Vanhempani pitivät hyvän huolen tilasta ja eversti oli tyytyväinen tarmokkaiisiin puurtajiin.

Tila ei ollut kaukana Portinhoikasta, missä seurojentalo sijaitsi. Avioituttuaan vanhempani eivät eristäytyneet vaan osallistuivat erilaisiin aktiviteetteihin urheilusta politiikkaan. Pian heistä tuli innokkaita työväenliikkeen kannattajia.

1900-luvun kaksi ensimmäistä vuosikymmentä olivat hankalaa aikaa Suomessa ja Venäjällä. Molemmat maat ajautuivat poliittisiin mellakoihin. Ihmiset olivat epävarmoja tulevaisuudestaan. Eräänä päivänä eversti saapui tilalle Pietarista ja kertoi myyvänsä sen. Vanhempani joutuivat muuttamaan pois. He huomasivat olevansa vaikeuksissa: ei ollut helppoa löytää uutta työtä. He alkoivat pohtia muuttoa ulkomaille. Huhujen mukaan Kanada olisi maa, jossa voisi ansaita elantonsa. Jotkut naapurit olivat jo lähteneet Kanadaan ja heidän kirjeensä sieltä olivat rohkaisevia. (Kanadan valtion väestötilaston mukaan Kanadan suomalaisyhteisössä oli 21 494 ihmistä vuonna 1921.) Vanhemmillani ei ollut mitään menetettävää. He päättivät muuttaa Kanadaan. Muutama muukin nuoripari liittyi heidän matkaansa. Heille järjestettiin läksiäisjuhlat seurojentalolla ja jo seuraavana päivänä he jättivät synnyinmaansa. He joutuivat odottele-

Vanhempieni Emma ja Elis Ahokkaan hääkuva.

maan Norjassa pari viikkoa myöhästyneitä asiakirjoja ja he ihmettelivät, miten he siellä maan kieltä taitamattomina selviäisivät. Torppari-isäni oli kuitenkin aina ollut kiinnostunut kielistä. Hän hallitsi venäjän ja englannin kieltä hiukan, mutta norjan kieli oli hänelle täyttä hepreaa. Eipä ollut muuta tehtävissä kuin oppia tärkeimmät sanat ja sanonnat norjaksi ja niinpä isäni osti sanakirjan. Hänen tiedonjanssa ansiosta ryhmä sai tarvittavat perusasiat hoidettua. Lopulta harmittavasti puuttuneet asiakirjat saapuivat ja he lähtivät laivamatkalle kohti Pohjois-Amerikan rannikkoa. Vapaudenpatsaan ilmestyttyä näkyviin he saattoivat huokaista helpotuksesta. Olihan suurin osa uuvuttavasta matkasta takanapäin. Ellis Islandilla he joutuivat terveystarkastukseen ja heiltä kerättiin mairinnousmaksut, jonka jälkeen he olivat valmiita jatkamaan matkaa ja nousemaan Kanadaan menevään junaan.

SAAPUMINEN COBALTIIN

Suomesta tulleet siirtolaiset asettuivat enimmäkseen Ontarion pohjoisosiin, jotka muistuttivat heidän kotiseutujaan. Pohjois-Ontarion Cobalt oli yksi suomalaisten tulijoiden määränpää. Tämä pieni kaivoskaupunki oli jopa ristitty "kanadansuomalaisten pääkaupungiksi". 1900-luvun alussa Cobaltissa oli löydetty rikkaita hopeasuonia ja kaivostoiminta oli käynnistynyt. Sanotaan että "hopea on rakentanut Cobaltin kaupungin". Vanhempani olivat kuulleet Cobaltista ja päättivät asettua sinne. Siitä tuli heidän kotikaupunkinsa koko Kanadassa olonsa ajaksi. Heidän tullessa Cobaltiin vuonna 1917 kaupunki ei enää ollut niin kuuluisa kuin aiemmin; hopea oli loppunut monista sen kaivoksista, mutta yhtiöt tarvitsivat edelleen työvoimaa. Isäni sai työpaikan Nipissing-nimisestä kaivosyhtiöstä.

Useimmat suomalaiset siirtolaiset työskentelivät kaivoksissa tai metsätyömailla. Tottuminen uudenlaiseen työhön ei ollut monillekaan heistä helppoa. Monet olivat kotoisin maaseudulta. Ahkeruutensa ja terveen järjen avulla he selviytyivät raskaista metsurien ja kaivosmiesten töistä.

Suomalainen luonne ja kulttuuri ovat muotoutuneet metsistä, järvistä ja ankarasta ilmastosta. Kovaan työhön juurtuneet suomalaiset ovat valtavan kestäviä. Suomalainen sana "sisu" kuvaa erinomaisesti suomalaisten asennetta. Sisu-sanana ilmentää sitä, miten suomalaiset laittavat kaiken energiansa ja koko sielunsa peliin saavuttaakseen asettamansa tavoitteet.

Kanadassa nämä sinnikkäät ihmiset eivät vieroksuneet kovaa työtä eivätkä vaikeuksia, joita vieraaseen maahan muuttavat ihmiset kohtaavat. Työ kaivoksessa ei todellakaan ollut helppoa: monet työt tehtiin käsin eivätkä olosuhteet olleet turvalliset. "Lesken tekijöiksi" ristityt paineilmalla toimivat porat puski-

vat ilmaan pölypilviä eikä kuolemaan johtaneilta onnettomuuksilta vältytty. Kaivosmiehet söivät ateriansa kaivoskuilussa. Tästä raskaasta työstä työläisille maksettiin 3–5 dollarin päiväpalkka. Joskus he saivat bonuksia, esimerkiksi ennen joulua yritykset antoivat kaivosmiehille kalkkunoita. Linnut tuotiin kaivosalueelle isoissa laatikoissa ja tultuaan ylös kaivoksesta miehet muodostivat jonon saadakseen itselleen kalkkunan. Isäni muisteli iloluontoisen ystävänsä tokaisseen laatikon luona: ”En tuhlaa aikaani linnun valitsemiseen, tartun vain noihin isoihin koipiin, isoja lintuja riittää sinullekin.”

Vähitellen vanhempieni kohtaamat vastoinkäymiset väistyivät ja tavallinen siirtolaisperheen elämä asettui uomiinsa. Isällä oli vakituinen työ. Vaikka palkkasekit eivät olleet suuria, perhe sai rahat riittämään. Äiti osallistui perheen talousrahojen kartuttamiseen tekemällä siivoustöitä ja pesemällä parempiosaisten naapureiden pyykkejä. Tuohon aikaan ei ollut pesukoneita. Ainoa apuväline pesussa oli käsikäyttöinen laite, jolla sai lingottua vettä pois vaatteista. Muistan kuinka pyykkinarut levittyivät ympäri pihaa.

Isä oli hyvin aktiivinen ja sosiaalinen. Päivä päivältä hänen kielitaitonsa parani englantia puhuvien työtovereiden parissa. Äidillä taas oli vähän yhteyksiä kanadalaisiin. Hän liikkui pääosin suomalaisten keskuudessa eikä koskaan oppinut puhumaan sujuvasti englantia.

Kahden vuoden voimainkoitosten jälkeen Elis ja Emma olivat valmiita saamaan lapsen. Synnyin 18.9.1919 Earl -kadun numerossa 97. Äitini oli tuolloin 39-vuotias. Pihtisynnytys oli hyvin vaikea, minkä vuoksi tohtori Taylor viipyi kotonamme tuntikausia. Äitini muistaa hänet ystävällisenä ja huolehtivana ihmisenä.

Myöhemmin muutimme kaivosyhtiön tarjoamaan kahden perheen taloon, joka sijaitsi Helen -kadulla numerossa 77. Tämä koti, huonosti rakennettu puutalo, on jäänyt mieleeni. Meillä oli olohuone, makuuhuone ja keittiö. Huoneet olivat peräkkäin, ikään kuin kolmiosastoisessa raitiovaunussa. Talossa ei ollut kunnan uuneja. Olohuoneen keskellä oleva hiilikamiina toimitti olo- ja makuuhuoneen lämmityslaitteen virkaa.

Eräänä yönä olisimme voineet kuolla, jos en olisi sattumalta alkanut itkeä ja oksentaa. Isäni hoksasi, että olimme saaneet häämyrkytyksen ja hoippui avaamaan keittiön ja sisäänkäynnin ovet. Hiili oli ollut kosteaa ja saadakseen sen sytymään aamulla, he olivat lapioineet illalla hiilet uuniin kuivumaan. Yöllä hiilet olivat syttyneet palamaan ja kun pelti oli ollut kiinni, hää oli levinnyt ympäri taloa.

Kotikatamme lähistöllä oli hopeakaivoksia ja hylättyjä kaivoskuiluja. Lapsia oli ankarasti varoitettu menemästä niihin. Varoituksista huolimatta minua pari vuotta vanhempi Douglas otti minut mukaansa tuolle autioituneelle alueelle. Hän oli utelias näkemään, mitä sieltä löytyisi, eikä halunnut mennä sinne yksin. Kuljeskelimme siellä tuntikausia ja eksyimme. Vanhempamme olivat tehneet hälytyksen: koko naapurusto etsi meitä. Kun äitini sitten löysi meidät, hän oli minulle raivoissaan ja sain kunnan selkäsaunan.

Edvard Otto Vilhelm Gylling 30.11.1881–14.6.1938.
Kuvanveistäjä Leo Lankinen, Veikko Huuskan kokoelmat.

Kotikadullamme ei asunut montaakaan ikäistäni lasta. Douglasin lisäksi muistan vain yhden leikkikaverin Melvinin. Vietinkin aikani leikkien yksinään nukeillani. Talvella vein nukkeni ulos ajelemaan punaisella nukenreellä. Kun lumet sulivat, ajelutin nukkejani ympäriinsä pienissä harmaissa nukenvaunuisa. Kuinka kaipasinkaan näitä lelujani myöhemmin Venäjällä!

Naapurissamme asui suomalainen perhe. Heidän tyttärellään oli piano. Pidin niin kovasti hänen soitostaan, että aloin haaveilla omasta pianosta. Isäni lupasi ostaa minulle pianon kun täyttäisin kymmenen vuotta. Karjalassa hän ei kuitenkaan pystynyt pitämään lupaustaan. Mutta kymmenvuotissyntymäpäivänäni sain isältäni lahjaksi mandoliinin!

Kävin mielelläni ostoksilla äitini kanssa. Matkalla ruokakauppaan pistäydymme rohdoskaupassa nauttimassa jäätelötötteröt. Silloin tällöin kävimme Lang-kadulla, joka oli Cobaltin tärkein ostoskatu. Siellä oli syyrialaisia kauppiaita, jotka säännönmukaisesti eivät laskeneet asiakkaita pois kaupastaan ilman ostoksia – ja siellä tinkiminen kannatti. Kun tarvitsimme uusia vaatteita menimme aamulla varhain Lang-kadulle ollaksemme ensimmäiset asiakkaat ja säästääksemme rahaa. Äitini piti taloutemme hyvässä järjestyksessä, koska hän halusi tehdä asiat kunnolla. Näyttäessään minulle, miten talon eri töitä tehdään, hän vaati huolellisuutta, mutta enempiä neuvoja häneltä ei sitten juuri herunut. Opin parsimaan sukkiä, mutta en osoittanut suurempaa kiinnostusta kutomiseen tai kirjontatöihin.

Päiväni kohokohtia olivat kohtaamiset isäni kanssa hänen palatessaan kairoksesta. Ylpeästi kannoin hänen mustaa tinaista lounaslaatikkoaan. Lopen väsyneenä hän lepuutti särkevää selkäänsä heittäytymällä kotona pitkäkseen lattialle. Silloin hypin hänen selkensä päällä. Isäni kutsui minua ”hänen hierojakseen”!

Aloitin koulunkäynnin kuuden vanhana vuonna 1925. Kunnallinen koulu oli lähellä kotia Cobalt-kadulla. En ehtinyt saada ensimmäistä luokkaa suoritettua, sillä keväällä lähdimme Venäjälle.

Cobaltissa eritaustaiset siirtolaiset, saksalaiset, puolalaiset, italialaiset, venäläiset, pystyttivät seurantaloja, joissa he kokoontuivat yhteen samaa kieltä puhuvien kanssa. Ryhmillä oli kuoroja, orkestereita, he esittivät näytelmiä, pitivät urheilukilpailuja ja järjestivät yhteisiä retkiä luonnon helmaan.

Suomalaisella yhteisöllä oli oma seurantalonsa, haali. Talo oli maallinen kulttuurilaitos, josta tuli sosiaalisen ja poliittisen elämän keskus. Suomalaisten oma kuoro ja orkesteri esiintyivät kokoontumisissa ja harrastelijataiteilijat esittivät näytelmiä, jotka useimmiten kuvasivat elämää Suomessa ja Suomen kansalaissodan (28.1.1918–4.5.1918) tapahtumia. Kansalaissodassa kaksi poliittista osapuolta – oikeistolaiset, valkoiset, ja vasemmistolaiset, punaiset, taistelivat toisiaan vastaan. Ensimmäiset suomalaiset siirtolaiset olivat enimmäkseen vasemmistolaisia. Niinpä haalilla esitetyt näytelmät valikoituivat heidän poliittisten näkemystensä mukaisiksi.

Minulla oli tapana lausua pieniä runoja näissä kokoontumisissa. Kerran olin lausumassa runoa näytelmän jälkeen. Tuossa näytelmässä punaiset ja valkoiset olivat taistelleet keskenään. Esitys oli ollut niin jännittävä, että jouduin kamppailemaan kootakseni itseni ja mennäkseni lavalle. Isäni tuki minua näyttämön takaa. Lausuessani vilkuilin suuntaan, johon valkoiset olivat perääntyneet. Välittömästi kun olin lopettanut runon, juoksin isäni luokse itkien: ”Isä, isä, valkoiset eivät palanneet.” Yleisöä tilanne nauratti.

Suomalaisilla oli tapana käydä kesäaikaan piknikeillä. Heillä ei ollut montaa autoa, mutta kaikki halukkaat saatiin perille tavalla tai toisella. Osallistujat nauttivat täysin rinnoin uimisesta, yhteislaulusta ja retkieväistä ulkoilmassa. Myöhemmin Venäjän tiukemmissa oloissa totesi äitini myhäillen: ”Muistan noista ulkoilmaretkistä joitakin viihdyttäviä hetkiä. Tavallisesti aloitimme laulamalla sosialistisen hymnin eli Kansainvälisen”:

*Työn orjat sorron yöstä nouskaa,
maan ääriin kuuluu kutsumus.
Nyt ryskyin murtuu pakkovalta,
tää on viime ponnistus.*

*Arise ye starvelings from your slumbers,
Arise ye prisoner of want.
For reason in revolt now thunders,
And at last ends the age of cant.*

Luullakseni emme kovin perusteellisesti paneutuneet laulun sanoihin, sillä kukkuroillaan ruokaa ja juomaa olevat korit houkuttelivat lopettamaan laulamisen ja ruokailemaan.

Haalilla lapset oppivat suomen kielen perusteita Kalle Siikasen ohjauksessa. Minäkin osallistuin opetukseen ja muistan edelleen aapisen, jonka kannessa oli punainen kukko. Äitini kertoi, että punainen aapiskukko muistutti häntä hänen omasta lukukirjastaan Suomessa. "Aina kun opin läksyni, löysin sokeripalan sivujen välistä". Äitini mukaan sokeripala oli kukon palkkio oppijalle.

Kysyin äidiltäni, miksi kirjan kannessa on punainen kukko. "Kuten tiedät, kukot kiekuvat aamulla varhain herättäen ihmiset. Kannen kukko kertoo kuinka tärkeää on oppia lukemaan, jotta ymmärtää mitä ympärillämme tapahtuu", selitti äitini.

On hyvä pitää mielessä, että koulujärjestelmällä on Suomessa jo keskiajalle ulottuvat juuret. Katolinen kirkko ja sen luostarit hallinnoivat kouluja. Opetusta annettiin tuohon aikaan latinaksi.

Mikael Agricola kirjoitti ensimmäisen suomenkielisen aapisen vuonna 1542. Ensimmäinen kansakoulu aloitti toimintansa 1649; syrjäkyliin asti ulotetuilla maalaiskouluilla, joita kävivät sekä lapset että aikuiset, oli suuri merkitys kansan sivistämisessä.

Paikalliset viranomaiset ja kirkko johtivat ja ohjasivat lukutaidon levittämistä. Jokaisen, nuoren ja vanhan, oli opittava lukemaan ja kirjoittamaan. Luku- taidottomuutta ei siedetty, jopa naimaoikeus edellytti luku- ja kirjoitustaitoa.

Aleksis Kivi, merkittävä suomalainen kirjailija (1834–1872), kuvaa *Seitsemässä veljeksessä* humoristisesti aikuisten maalaisten sitkeitä yrityksiä oppia lukemaan ja kirjoittamaan päästäkseen lopulta naimisiin.

Suomalaiset ovat aina olleet urheilukansaa. Pitkät matkat kauppaan ja palveluiden pariin ja jopa tapaamaan naapureita taitettiin talviaikaan suksilla ja kesäisin soutaen veneellä. Suomalaisilla hiihto on verissä, niin nuoret kuin vanhatkin, ovat hyviä lykkäämään lyltä.

Cobaltin suomalaisyhteisössä harjoitettiin laajalti urheilua. Urheiluklubi "Sport Chaps" järjesti monenlaisia urheilutapahtumia niin kesällä kuin talvella-kin. Isäni oli innokas hiihtäjä, hän voitti useampia palkintoja hiihtokilpailussa Kanadassa ja jo ennen sitä Suomessa.

KAIKKIVOIPA SAUNA

Sauna on paras paikka rankan työpäivän, harjoittelun ja urheilukilpailujen jälkeen tai yksinkertaisesti rentoutumiseen.

Sauna kuuluu suomalaiseen kulttuuriin ja elämäntapaan muinaisista ajoista alkaen. Aidossa saunassa on kaksi huonetta: pukuhuone ja yhdistetty

löyly- ja pesuhuone. Isoilla kivillä ladattu kiuas sijaitsee löylyhuoneen nurkassa. Lämmitetyt kivet luovuttavat kuumaa höyryä kun niille heitetään vettä. Kiukaan vieressä on lauteet, joilla kylpijät istuvat alasti ja lämmittelevät löylyssä heittämällä kauhalla vettä tulikuumille kiville. Makoisissa löylyissä vihdotaan koivuvastoilla. Lämpö voi ylälauteilla nousta yli 100 asteeseen. Kuumimpia löylyjä ottavat käyttävät lapasia suojaamaan käsiään. Isäni oli innokas kylpijä. Vain harvat kestivät hänen kanssaan löylyn kuumuudessa saunan ylimmällä lauteella.

Rivakasta vihtomisesta lähtevä lehtien tuoksu ja sen aiheuttama ihon kihelmöinti on hyvin virkistävää ja rentouttavaa. Höyrykylvyllä on parantavia vaikutuksia: se nostaa sydämen sykettä, laskee verenpainetta, vapauttaa kehon myrkyistä ja tekee ihon pehmeäksi. Rentoutuminen saunan verannalla sekä oluen ja virvoitusjuomien nauttiminen lisäävät hyvän olon tunnetta. Saunat rakennetaan useimmiten järvien tai jokien rannoille. Kuumasta saunasta on nautinto pulahtaa veteen vilvoittelemaan. Talvella jotkut ”kuumakallet” juoksevat jäähdytteläkseen lumihankeen pyörimään.

Menneinä aikoina saunalla oli kylpemisen lisäksi erityinen rooli elämän eri vaiheissa: lapset synnytettiin saunassa, kansanparantajat hoitivat niissä sairauksia ja vainajat säilytettiin saunoissa ennen hautaamista.

Nykyään saunoja on kaikkialla maailmassa. Ne on tosin mukautettu nykyajan tarpeita vastaaviksi, mutta suomalainen sauna käsitteenä on säilynyt.

Cobaltissa saunaa piti Kalle Lahti. Se sijaitsi paikalla, jota kutsuttiin Saunamäeksi (Sauna Hill). Saunassa oli naisten, miesten ja perheiden osastot. Saunassa puhuttiin päivänpolttavista asioista, juoruttiin paikallisista asioista ja käytiin poliittisia keskusteluja. Tarina kertoo kahdesta miehestä, joilla oli ollut henkilökohtaiseksi muuttunut kiista. Kiihkeä vastaväittäjä oli tehnyt pilkkaa toisen miehen vaimosta: ”Etkö tienaa tarpeeksi rahaa ruokkiaksesi vaimosi? Hänhän on laiha kuin luuranko.” ”Ei syytä huoleen – luun vierestä liha paras”.

PUHUTAAN POLITIIKKA

Suomalaisten haali kokosi yhteen ihmisiä, jotka olivat kiinnostuneet ammattiliiton ja työväenpuoleen asioista. Cobaltin suomalaisten yhteisö kuului kanadansuomalaisten huomattavimpiin ja tunnetuimpiin sosialististen organisaatioiden alaosastoihin. Vasemman siiven edustajat pitivät haalilla kiihkeitä sosialistisesti suuntautuneita puheita maan sisäisistä asioista, kaivosten työolosuhteista sekä kansainvälisistä asioista. Huomio oli myös yhteisessä yrityksessä yhdistää työväkeä ja organisoida työväenliikettä. Tätä tavoitetta

palvelivat lukuisat Kanadassa ja Yhdysvalloissa julkaistut sanomalehdet: Vapaus, Työmies, Eteenpäin, Toveri jne.

Venäjän tsaari Nikolai II menetti kruununsa vuonna 1917. Kokouksissa pohdittiin Venäjän sosialistisen vallankumouksen ja muiden tapahtumien vaikutusta nuoreen työläisten valtioon.

Vuonna 1921 Venäjää koetteli nälänhätä. Venäjän tärkeimmät vilja-aitat Ukrainassa ja Volgan suistossa kärsivät ennennäkemättömästä kuivuudesta ja sadon menetyksestä. Ihmiset vaeltelivat päämäärättömästi jyrkien juuria, lehtiä ja puiden kuoria. Maailman Punainen Risti ja norjalainen arktisten alueiden tutkija Fridtjof Nansen järjestivät laajan avustuskampanjan pelastaakseen miljoonia ihmisiä ja auttaakseen orpokoteja, joihin luurangon laihoja lapsia oli sijoitettu. Yli viisi miljoonaa ihmistä menehtyi tässä katastrofissa.

Cobaltin suomalainen yhteisö käynnisti hyväntekeväisyyskampanjan, rahaa ja vaatteita kerättiin nälkää näkeville venäläisille. Äitini kertoo, että haali oli ollut täynnä monenlaista tavaraa. Siinä tuli vahvasti osoitetuksi yhteisön kansainvälisyys.

AGITAATIO ALKAA PURRA

1920-luvulla vasemmistolaisissa lehdissä alkoi yhä enemmän ilmestyä Neuvosto-Venäjää käsitteleviä kirjoituksia. Kirjoituksissa kuvattiin Venäjää ”työläisten paratiisina”, jossa ihmiset olivat tasa-arvoisia, kaikilla oli työtä ja jossa ihmiset elivät hyvin ja heitä kohdeltiin kunnioittavasti. Agitaattorit pitivät Suomi-haalilla innostavia puheita rohkaisten ihmisiä, joiden yhdenvertaisuuden kaipuu oli erittäin voimakas ja joita lokakuun sosialistisen vallankumouksen ihanteet ja Neuvosto-Venäjälle muuttaminen kiehtoivat. Cobaltin suomalaisten ryhmä innostui agitaattoreiden palavista puheista, joissa maalailtiin mielikuvia oikeudenmukaisesta ja makeasta elämästä työläisten maassa. He kyseenalaistivat elämänsä ja ryhtyivät harkitsemaan muuttoa Venäjälle.

”Mutta minne siellä asettuisimme ja mitä tekisimme”, he mietiskelivät. Pian heidän kysymyksiinsä vastattiin, kun tuli tieto, että Karjalan hallitus kutsui ammattitaitoisia työntekijöitä Kanadasta ja Yhdysvalloista muuttamaan Venäjän federaatioon kuuluvaan Karjalaan.

”Nyt tiedämme, minne mennä. Autamme Karjalaa nostamaan talouttaan ja rakennamme ylpeinä työläisten valtiota”, päätti innostunut Cobaltin kaivosmiesten ryhmä.

Kalle Siikanen löysi uuden näkökulman heidän työlleen: ”Emmeköhän ole työskennelleet jo liian kauan maan alla hiilipölyä hengittämässä. Ehkä olisi

aika ajatella työtä maan päällä.” Tämä mielipide hyväksyttiin yksimielisesti, eikä vaihtoehtoa jäädä kaivosmiehiksi enää ollut. Kaikki olivat Suomessa työskennelleet maataloilla kädet kotimaan mullassa. He halusivat edelleenkin muokata maata. Heidän muistonsa vasta kynnetystä maasta, lintujen laulusta ja valkeista kesäöistä selkiyttivät heille, että Venäjän Karjalassa he voisivat päästä elämään eteenpäin.

”Maanviljelys vaatii kalliita koneita, joihin meistä kenelläkään yksin ei ole varaa”, joku epäroï. Ratkaisuksi joku ehdotti osuuskuntaa.

Todellakin: osuustoimintaliike Kanadassa oli tuonut heille kokemusta yhteistoiminnasta ja kumppanuudesta ja niinpä päätös tehtiin: he perustaisivat maanviljelyskommuunan. Heidän unelmansa työn tekemisestä yhdessä koko yhteisön hyväksi voisi toteutua.

Ajatukset sosialististen kommuunoiden perustamisesta olivat itäneet jo aiemminkin.

Suomalaisten ensimmäinen yritys rakentaa vapaa demokraattinen yhteisö oli tehty jo vuonna 1792, kun Suomessa syntynyt, ruotsalainen arktisten alueiden tutkija August Nordenskiöld matkusti Afrikkaan, Sierra Leoneen perustamaan sosialistista utopiayhteisöä. Kanadassa suomalaiset vasemmistosiiven politiikkaa kannattaneet siirtolaiset perustivat Matti Kurikan johdolla Sointula-nimisen yhteisön Malcolm Islandille, Brittiläiseen Kolumbiaan. Tämän jälkeen uusia suomalaisia sosialistisia yhdyskuntia perustettiin Argentiinassa, Australiassa, Brasiliassa, Kuubassa, Dominikaanisessa tasavallassa, Paraguayssa, Yhdysvalloissa jne. Näissä yhdyskunnissa oli nousuja ja laskuja, oli monia tarinoita niiden onnistumisista ja tappioista. Nämä sosialistiset yhdyskunnat eivät onnistuneet toimimaan suunnitellusti vaan hajosivat vähitellen.

Venäjän sosialistisen vallankumouksen (1917) jälkeen Pohjois-Amerikan sosialistit ajattelivat, että oli olemassa maa, jossa heidän ihanteensa veljeydestä, vapaudesta ja tasa-arvosta voisivat toteutua. He perustivat mm. rakennus- ja maanviljelysosuuskuntia ja muuttivat Venäjälle osallistuakseen sosialistisen maan rakentamiseen.

Ensimmäinen maanviljelyskommuuni nimeltään Kylväjä, perustettiin Pohjois-Amerikassa vuonna 1922. Cobaltin naapurimme, Aino ja Jukka Tuomi, liittyivät siihen ja lähtivät Venäjälle. Kommuunille luovutettiin paikalliselta maanomistajalta pakkolunastettu tila Etelä-Venäjältä.

Työ-nimisen kommuunan jäsenet lähtivät Pohjois-Amerikasta Leningradin lähellä olevaan paikkaan vuonna 1927. Venäjän hallitus luovutti heille valmiin tilan. Kalastusyhteisö ”Pohjanpoikien kommuuna”, asetui Vienan meren rannalle Knäsoon vuonna 1922. On laskettu, että 1920-luvulla Venäjän Karjalaan muutti noin 100 eri osuuskunnan jäsentä.

AJATUS KOMMUUNAN PERUSTAMISESTA TOTEUTUU

Historiallisesti merkittävä Cobaltin kaivostyöläisten maatalouskommuunan kokous pidettiin elokuun 8. päivänä 1922. Kommuuna oli nimeltään Säde. Säännöt määriteltiin, alkupääoma asetettiin. Jäsenmaksu oli 105 dollaria, ja jokaisen jäsenen edellytettiin lainaavan konerahastoon niin paljon kun oli varaa; toisin sanoen he uhrasivat kaikki säästönsä. Säännöt määrittivät, että saavuttuaan Neuvosto-Karjalaan jokaisen jäsenen täytyi työskennellä kaksi vuotta ilman palkkaa saaden vastineeksi ilmaisen asunnon ja ateriat. Myöhemmin aikuisille annettaisiin kymmenen ruplaa kuussa ja lapsille kolmekymmentä ruplaa vuodessa vaatteisiin. Vaatimukset olivat ankarat: jäseniltä vaadittiin korkeaa eettistä tasoa ja omistautumista sosialismin aatteelle.

Tulevaisuuden suunnitelmat esitettiin säännöksissä yhtä lailla: vanhuksista pidettäisiin huolta, lapsille annettaisiin hyvä kasvatusta ja koulutus; oma koulu, ammattimaiset terveys- ja kulttuuripalvelut perustettaisiin. On hämmästyttävää, kuinka kauaksi tulevaisuuteen näiden vilpittömien, hyväuskoisten työläisten unelmat ulottuivatkaan. Eikö tämä kuulostakin ihanalta!

Säde-yhteisön jäsenet tekivät ylityötä ansaitakseen lisää rahaa yhteisön konerahastoon, ostaakseen vaatteita kahdeksi vuodeksi ja suoriutuakseen matkakustannuksista. Varojenkeruukampanjoita järjestettiin, lahjoituksia saatiin tukihenkilöiltä. Rahaa hankittiin myös avustuslistoilla ja illanviettojen pääsymaksu- ja arpajaistuloilla.

Yhteisön johto selaili tekniikan lehtiä etsien edullisen hintaisia maatalouskoneita. Vasta kolmen vuoden kuluttua lähtijät olivat valmiita toteuttamaan suunnitelmansa. Siihen mennessä konerahasto oli noussut 14 000 dollariin ja välttämättömät tarvikkeet oli tilattu. Yhteisöön kuului kymmenen perhettä. Kuitenkin jotkut jäsenistä tulivat katumapäälle ja luopuivat jäsenyydestä. Kuinka onnekkaita olisimme olleetkaan, jos vanhempani olisivat olleet noita varovaisia ihmisiä, mutta kohtalo ei hymyillyt meille. Äiti oli epäröivä: "Luulen että siellä on hankalaa, ehkä hankalampaa kuin täällä." Isällä oli vastaus valmiina "Emmekö ole työskennelleet kovasti koko elämämme, mutta ota huomioon, mikä mahtava tulevaisuus meillä on edessämme työtä tekevien maassa, missä kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia ja vapaita. Surulliset ajat takana, valoisammat ajat edessä." Isä oli päättänyt lähteä ja äidin oli oltava samaa mieltä.

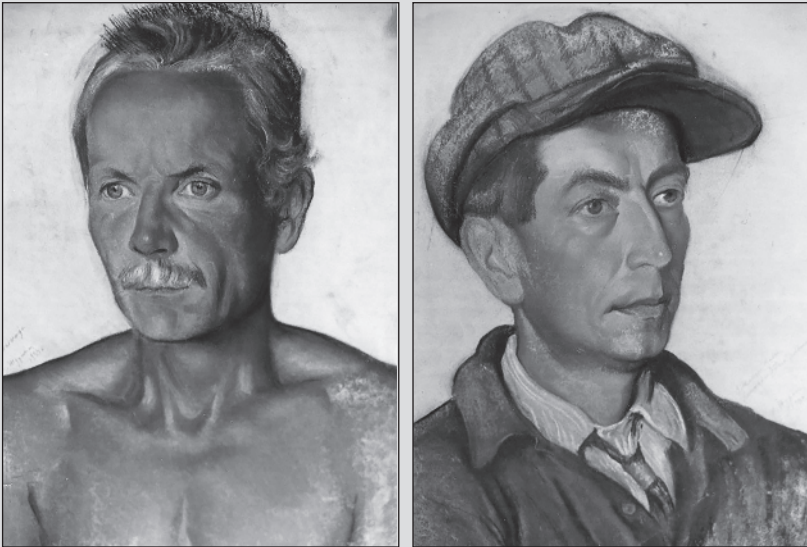
KARJALA, LUVATTU MAA

Karjala, jonne Säde-kommuunan jäsenten oli määrä muuttaa, sijaitsee Venäjän luoteisosassa lähellä Suomea. 1920-luvun alussa Karjala oli saanut autonomisen tasavallan statuksen.

Säde-kommuunan perustajajäsenet

Kalle Lahti, Säde-kommuunan ensimmäinen puheenjohtaja (Lauri Luoto, Lakeuksien Aunus).

Elis Ahokas ja Kalle Siikanen muotokuvissa, jotka on maalannut leningradilainen taiteilija Olga Zhudina.

Eräs Suomen työväenliikkeen johtajista, filosofian tohtori, taloustieteilijä Edvard Gylling oli esittänyt ajatuksen Venäjän-Karjalan sisäisten asioiden autonomisoimisesta.

Kommuuna «Säteen» mekaanikko Leander Holm.

Punalippu 9/1969.

Suomensukuisten Venäjän karjalaisten elämä ja kohtalo oli aina kiinnostanut suomalaisia ja nyt kun suuri määrä Suomen punaisia, jotka olivat kärsineet tappion kansalaissodassa, oli vetäytynyt Neuvosto-Karjalaan, tilanne siellä sai yhä enemmän huomiota.

Gylling esitti ehdotuksensa V.I. Leninille, Neuvosto-Venäjän johtajalle. (Suomen vasemmistolaiset eivät olleet tuntemattomia Leninille. Hän oli saanut turvapaikan heidän tiloissaan ollessaan Suomessa paossa tsaarin vainoa.). Gyllingiä pyydettiin tulemaan Moskovaan esittämään suunnitelmansa. Hän saapui sinne huhtikuussa 1920 ja Lenin otti hänet vastaan.

Gyllingin ehdotus muodostaa Karjalasta itsenäinen, kokeellinen talousalue miellytti Leniniä. Kokouksessa läsnä ollut Yrjö Sirola muisteli, että Lenin oli kuunnellut Gyllingin esityksen innostuneesti ja tehnyt monta kysymystä. Gylling oli vaikuttanut mieheltä, joka uskoi asiaansa ja uskalsi yrittää. Lenin teki päätöksensä, että Gyllingin kaltaiselle miehelle täytyi antaa tilaisuus toteuttaa ideansa.

Tämän elokuun 4. päivänä 1920 pidetyn kokouksen tuloksena Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea, puheenjohtajana Mihael Kalinin ja Venäjän Sosialistisen Federatiivisen Neuvostotasavallan Kansankomissaarien Neuvosto, puheenjohtajana Vladimir Uljanov (Lenin) tekivät päätöksen Karjalan Työkansan Kommuunin perustamisesta. Kolme vuotta myöhemmin, heinäkuun 25. päivänä 1923 Karjalan Työkansan Kommuuni muutettiin samojen puheenjohtajien päätöksellä Karjalan Autonomiseksi Sosialistiseksi Neuvostotasavallaksi. Siten neuvostojohto oletti, että se oli pitänyt lupauksensa suoda Karjalalle au-

tonomia, josta oli sovittu Tarton rauhansopimuksessa. Edvard Gylling valittiin vastamuodostetun Karjalan Kansankomissaarien Neuvoston puheenjohtajaksi eli pääministeriksi.

Epäsuotuisat olot vaikeuttivat talouden ja kulttuurin kehittämistä tuon ajan Karjalassa: maanviljely ja karjanhoito olivat alikehittyneitä, teollisuusyrityksiä oli vähän ja koulutustaso oli alhainen. Tilannetta oli pahentanut sisällissota. Kaikki elämänalat olivat taantuneet. Vaadittiin todellakin rohkeutta ja voimaa päästä yli tämän syrjäisen seudun takapajuisuudesta.

Edvard Gylling ja hänen hallituksensa, joka muodostui koulutetuista energisistä suomalaisista maahanmuuttajista ja paikallisista poliitikoista, laativat laajakantoisen suunnitelman Karjalan teollisuuden ja kulttuurin kehittämiseksi ja maanviljelykeinojen uudistamiseksi. Päämääränä oli nostaa Karjalan talous ja kulttuuri tuon ajan tasalle.

Autonomiselle Karjalalle annettiin joitakin etuja verrattuna muihin Venäjän federaation autonomisiin tasavaltoihin. Hallituksen sallittiin hoitaa taloutta ja kulttuuripolitiikkaa itsenäisesti. Sillä oli oikeus käydä itsenäisesti kauppaa ulkomaiden kanssa. Ulkomaan valuutta antoi mahdollisuuden ostaa maatalouskoneita ja rotukarjaa. Tämä etu annettiin sillä ehdolla, että Karjala hyvitti keskusvallalle 75 prosenttia saadusta ulkomaan valuutasta ruplina. Karjalan hallitus sai käyttää verotulot ja sille annettiin lainoja. Maanviljelijöille jaettiin ylimääräisiä maapalstoja valtion omistamista maa-alueista.

Näistä eduista Karjalan oli maksettava osuutensa valtion kuluista.

1920-luvun alkupuolella erityisesti Karjalan pohjoisosat kärsivät ruokapulasta. Gyllingin hallitus sai Moskovasta kultakantaan sidottuna 800 000 ruplaa tämän ongelman ratkaisemiseen. Hallitus aloitti heti neuvottelut Suomen kanssa viljan ostamisesta. Vilja toimitettiin ja ihmiset pelastuivat nälänhädältä

Vuonna 1922 Neuvosto-Venäjällä otettiin käyttöön uusi talouspolitiikka (NEP) parantamaan taloutta. Se oli sopiva tausta Karjalan hallituksen kauaskantoisten suunnitelmien toteuttamiseksi.

Aivan aluksi Karjalan hallitusta kohtasi erittäin vakava ongelma: mikä kieli valita valtion kieleksi, suomi vai venäjä? Karjalan kieli ei ollut kirjakieli. Pitkän historiansa aikana karjalaisilla ei ollut mahdollisuutta kehittää omaa kirjoitettua kieltään kuten heimoveljillään virolaisilla ja suomalaisilla. Karjala oli puhuttu kieli, joka oli muodostunut koko alueelle levinneistä eri murteista. Jotta se voitaisiin määrätä valtion kieleksi, se oli kehitettävä kirjakieleksi.

Keskustelu karjalan kielen luomisesta kirjakieleksi päättyi ratkaisuun, ettei ollut edellytyksiä lyhyessä ajassa kehittää kirjakieltä toisistaan huomattavasti eroavista murteista. Ymmärrettiin että kieliopin, fonetiikan ja oikeinkirjoituksen sääteleminen, lukuisten lingvististen ilmaisujen luominen eri elämänaloille vaati ammattitaitoisia alan tuntijoita ja aikaa. Karjalankielistä

kirjallisuutta ei myöskään ollut. Suomen kirjakielen muodostuminen kesti Mikael Agricolan ajoista 1500-luvun alusta 1800-luvun loppuun. Suomessa oli kirjailijoita ja sivistyneitä ihmisiä, jotka pystyivät kehittämään ja rikastuttamaan kieltä ja sanastoa.

Karjalan johtajien tarkoitus ja toive oli ohjata lukutaidoton väestö lukutaidon ja kulttuurin piiriin lyhyessä ajassa. Näin ollen karjalan kirjakielen luominen oli siirrettävä myöhemmäksi.

Kysymys valtion kielestä tuli esille ensimmäisessä Yleiskarjalaisten neuvostojen edustajainkokouksessa helmikuussa 1921. Se teki päätöksen, joka painotti kansan sivistyksen tärkeyttä sille soveliaimman kirjakielen avulla; venäläisille se oli venäjä, karjalaisille suomi tai venäjä riippuen heidän omasta valinnastaan, mutta rinnan tuli karjalaisille opettaa myös joko suomea tai venäjää. Painotettiin myös, että opettajien tulisi osata puhua paikallista murretta pystyäkseen toimimaan paikallisten asukkaiden kanssa ja kouluttamaan heitä. Karjalaisille, jotka eivät osanneet puhua venäjää tai suomea tuli antaa mahdollisuus asioida viranomaisten kanssa omalla murteellaan.

Suomen kielen opetus ei ollut mitään uutta Karjalassa. Repolassa ja Porajärvellä oli ollut suomalaisia kouluja jo aiemmin. Vuonna 1918 Repolassa oli jopa avattu opettajain koulutuslaitos. Vienen Karjalassa suomea opetettiin jo tsaarin aikana. Näiden alueiden asukkaat olivat innokkaita saamaan opetusta suomen kielellä.

Suomen kieli valtion toisena kielenä ei ollut yksimielinen ajatus. Keskustelu aiheesta päättyi talvella 1922, kun Venäjän kansallisuusasioiden kansankomissaari J.V. Stalin hyväksyi nuoren neuvostotasavallan kansallispolitiikan julistuksen tukien Karjalan hallituksen päätöstä määrätä suomi ja venäjä tasarvoisiksi valtionkieliksi.

Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että monissa Afrikan valtioissa kuten Sudanissa, Zimbabwessa, Sierra Leonessa jne. englanti on valtiokieli; Senegalissa ranska, Surinamissa hollanti. Nämä valtiokielet ovat hyvin etäällä paikallisista afrikkalaisista murteista.

KOMMUUNAN VALTUUSKUNTA LÄHTEE KARJALAAN

Vuoden 1925 loppukesästä valtuutetut Leander Holm, Kalle Lahti, hänen vaimonsa Rauha Gronberg ja heidän poikansa Eino lähtivät Karjalaan etsimään kommuunalle paikkaa. Heidän rahtitavaransa oli traktori, raami- ja pyörösaha, joitakin välttämättömiä työkaluja ja henkilökohtaisia tavaroita.

Matkan varrella he pysähtyivät Leningradissa esittääkseen asiapaperinsa. Siellä heillä tarjottiin paikkaa Leningradin alueella – heille olisi annettu eräs

maatila. He kieltäytyivät valmiista maatilasta. Heidän tehtävänsä oli löytää Karjalasta maa-alue.

Valtuuskunta saapui lokakuussa Petroskoihin, Karjalan pääkaupunkiin. Maatalousministeriö toivotti heidät lämpimästi tervetulleiksi ja ehdotti, että kommuna Säde asettuisi Aunukseen, 156 kilometrin päähän Petroskoista 27 km Laatokan itärannasta. Aunus on perustettu 1649.

Näiden hyvin pukeutuneiden ulkomaalaisten tulo Aunukseen oli sensaatio pienellä paikkakunnalla. Kun valtuuskunnan jäsenet laskeutuivat hevosen vetämistä vaunuista Aunuksen alueen toimeenpanevan komitean pihassa kaikkien silmät kääntyivät heihin. Valtuuskunta tapasi puheenjohtajan, joka oli jo järjestänyt heille kylästä asunnon kaksikerroksisessa puutalossa, jonka omistaja oli paennut maasta vallankumouksen jälkeen. Kun kaikki asiat olivat järjestyksessä ja matkaväsämys voitettu, he olivat valmiit etsimään paikkaa, jonne kommuuna voisi asettua. Ihmisten suureksi hämmästykseksi valtuuskunnan jäsenet valitsivat viljelemättömän, soisen ja nurmeltuneen joutomaan, jossa katajapensaat kasvoivat. Tämä paikka oli kahden kylän, Yllösen ja Sutalan, välissä, ei kovinkaan kaukana Aunuksen keskustasta. Virkamiehet suhtautuivat tähän valintaan olankohautuksella ja talonpojat tirskuivat valinnalle. Valtuuskunta kohtasi myöskin vastustusta: talonpojat eivät halunneet luopua alueesta, jossa lehmät laidunsivat ilmaiseksi. Kommuunalle luovutettiin 260 hehtaaria tätä joutomaata ja 6 hehtaaria vanhaa peltoa alkajaisiksi.

Mieleeni on juolahtanut usein, oliko suunnitelma asettua tällaiseen paikkaan tarkkaan ajateltu. Puhumattakaan hedelmättömästä maaperästä, maisemakin oli karu, ei luonnollisia vesilähteitä, järviä tai jokia, ei edes puroa lähellä, sateen jälkeen vain lätäköitä. Kaivot olivat ainoa veden lähde.

Oli työlästä kaivaa kaivoja: vesisuoni oli syvällä ja maaperä oli savinen. Kaivovesi osoittautui hyvin kovaksi: rauta- ja kalkkikerrostumat tekivät saostumia pannuihin ja kattiloihin. Naiset keräsivät sadevettä tukanpesuun. Kova vesi ei sopinut pyykin pesuunkaan. Myöhemmin lähietäältä löytyi kaksi pientä lampea. Ne olivat muotoutuneet vanhan raunioituneen tiilitehtaan savimontuista. Sinne rakennettiin vaja, jonka tulisijaan asetettiin pyykkipata. Näin oli pyykinpesuongelma ratkaistu.

Vuoden 1926 talvella ja keväällä Kalle Lahti ja Leander Holm ja muutamat apumies varastoivat noin 3000 hirttä ja paalua. Oli ostettava kaksi hevosta näiden tarvikkeiden siirtämiseksi rakennustontille.

Valtameren toisella puolella kommuunan jäsenet valmistautuivat matkalle. Äitiäni pakkauspuuhat huolestuttivat: hänen täytyi valita mitä ottaa ja mitä jättää. Matkatavararajoitus salli vain yhden matka-arkun henkeä kohti. Paljon tuskaa aiheutti uusi matto, josta meidän täytyi luopua. Myöhemmin äiti katui, etteivät he olleet tjunneet kääriä sitä matka-arkun ympärille.

JÄTÄMME KANADAN LOPULLISESTI

Vuonna 1926 olimme valmiit lähtemään Venäjälle. Läksiäisjuhla pidettiin Suomi-talolla, jätimme hyvästit ystävillemme ja naapureille. Olin innostunut merimatkasta, ajatus ylittää valtameri kauniilla laivalla oli kiehtova.

Meitä oli kahdeksan: Elma ja Kalle Siikanen ja heidän kaksi poikaansa, 2-vuotias Norman ja 7-vuotias Douglas; Väinö Toko, jonka vaimo ja tytär jäivät Cobalttiin luvaten tulla myöhemmin, mutteivat koskaan tulleet, ja meidän perheemme.

Halifaxissa nousimme junasta, astuimme laivaan ja merimatkamme alkoi. Olimme maksaneet halvimman hinnan, joten meidän hyttimme olivat alakannella. Tilaa ei ollut paljon: makuusijat olivat kahdessa kerroksessa, ikkunat pieniä, pyöreitä, jotka antoivat vain vähän valoa hyttiin. Hytissä ei ollut vessaa eikä pesupaikkaa. Nämä mukavuudet olivat kaikkien alakannen matkustajien yhteiskäytössä.

Atlantin valtameren ylittäminen kesti melkein kaksi viikkoa. Meri oli tyyni noustessamme laivaan. Tyyninä päivinä menimme kannelle. Isä kertoi tarinoita merestä katsellessamme laivan jättämää vahtovanaa ja ohi ajelehtivia jäitä. Yritimme paikallistaa jäävuoria. Tyyni sää ei kestänyt kauan, pian alkoi myrsky. Äiti kärsi merisairaudesta loppuajan, jonka olimme laivalla. Laiva keinui niin kovasti, että ruokasalin pöydille oli nostettava sivukaiteet. Vietin suurimman osan aikaa lastenhuoneessa toisten lasten kanssa. Lempilelumme oli keinuhevonen.

Ensimmäinen satama matkallamme oli Lontoo, jossa vietimme muutaman päivän odottamassa Pohjanmeren yli purjehtivaa laivaa. Ne olivat sateisia päiviä ja meidän täytyi ostaa sadetakit. Niiden hankkiminen oli onni onnettomuudessa, koska myöhemmin kävi ilmi, ettei Karjalan kaupoissa ollut lainkaan sadetakkeja. Pidin beigen värisestä takistani, jossa oli röyhelöinen huppu. Koulussa naurettiin minulle ja takilleni. Opin että viehättävä ei aina ole ihailtavaa, joten kieltäydyin pitämästä sitä koulumatkoillani.

Pohjanmeren ja Itämeren ylitys sujui hyvin. Saavuimme Riikaan, Latvian pääkaupunkiin. Merimatka oli päättynyt. Jatkoimme matkaamme junalla Leningradiin, Venäjälle. Oli yö, kun saavuimme Leningradiin, mutta ei ollut pimeää – vaaleat kesäyöt tässä pohjoisessa kaupungissa olivat parhaimmillaan toukokuussa. Junasta oli poistuttava kiireisesti. Ihmiset asemalaiturilla juoksentelevat ja puhuivat äänekkäästi vierasta kieltä. Meidän täytyi kerätä matkatavaramme nopeasti. Tässä sekasorrossa nukkeni jäi junaan. Miliisit ympäröivät meidät eivätkä päästäneet ihmisiä lähellemme. Suomalaisen yhteisön edustajien piti olla meitä vastassa, mutta kun kukaan ei tullut, meidän oli selviydyttävä itse. Jotenkin isäni onnistui pyytämään miliisejä auttamaan meidät hotelliin. He löysivät kaksi hevosajuria, jotka ajoivat meidät hotelli Moskovaan. Se oli kaukana Itämeren asemalta, jonne olimme saapuneet.

Matkamme varrella oli suuria kauniita rakennuksia; leveät kadut olivat hämmästyttäviä. Katselimme tätä kaikkea silmät suurina koko matkan ajan. Kavioiden kapse hiljaisella mukulakivikadulla tuuditti minut kuitenkin pian uneen. Saavuimme hotelliin keskiyön jälkeen ja saimme käyttöömmme ylellisen sviitin. Meillä oli kova nälkä, koska junassa emme olleet syöneet kunnon ateriaa koko päivänä. Yöllä ei ollut huonepalvelua ja niin me menimme nukkumaan nälkäisinä ja lopen uupuneina. Aamulla katselimme ympärillemme. Sviitti oli kauniisti kalustettu, hienot matot kiiltävillä lattioilla, samettiverhot, jopa avotakka. Äiti käski minun olemaan siisti ja huolellinen ja hän oli hyvin vihainen Elmalle, joka antoi Normanin pissata sänkyyn.

Katsoin ulos ikkunasta ja huomasin ihmisten kantavan jotain kainalossaan. En tiennyt tarkalleen, mitä se oli ja kysyin isältä. Hän katsoi ulos kadulle ja sanoi: "Luulen että ne ovat tiiliä. Ihan lähellä on joku rakennustyömaa ja työläiset vievät niitä matkallaan työhön." Herra Siikanen ja isä menivät vaihtamaan dollareita rupliksi ja ostamaan ruokatavaroita. Aamiaisella näimme pöydällä noita "tiiliä"; ne osoittautuivat tiilin muotoisiksi ruisleiviksi. Tällaisia leipiä sanotaan venäjällä "buhankoiksi".

Neljä päivää kestäneiden muodollisuuksien jälkeen nousimme vihdoin Neuvosto-Karjalaan suuntaan menevään junaan. Meidän täytyi jäädä junasta Lotinanpellon asemalla, puolessa välissä Leningradia ja Petroskoita. Tämän Syväri-joen rannalla olevan pienen kaupungin nimi on peräisin vanhasta venäjistä ja se tarkoittaa telakkaa. Venäjän tsaari Pietari Suuri oli 1700-luvulla perustanut tänne Olonetskaya-nimisen telakan. Syväri on kulkukelpoinen joki, joten oli sopivaa laskea vesille uudet alukset.

MATKALLA AUNUKSEEN

Juna saapui Lotinanpellon asemalle aamulla. Poistuimme junasta nopeasti, sillä juna pysähtyi vain muutamaksi minuutiksi.

Kommuunan puheenjohtaja Kalle Lahti oli tullut Aunuksesta meitä vastaan. Kahdet hevosrattaat odottivat meitä. Kiipesimme niihin, teimme olomme mahdollisimman mukavaksi ja 56 kilometrin matkamme Aunukseen alkoi.

Syvärin ylitys oli seikkailu sinänsä. Sen yli ei ollut siltaa vaan ylittäminen tapahtui alkeellisella lossilla. Lossi hinautui yli miesten kiskoissa köydestä, joka ulottui toiselta rannalta toiselle. Meidän oli jonotettava tuntikaupalla, sillä lossi pystyi kuljettamaan vain muutaman ajoneuvon kerrallaan. Veimme myös aikaa saada hevoset lautalle, sillä ne pelkäsivät maihinnousupaikan ja lautan välistä kuilua. Pidimme peukkuja pystyssä kunnes pääsimme joen toiselle rannalle.

Aunuksen tien molempia puolia reunustivat puut. Alue näytti harvaan asutulta. Kevätaikaan Karjalan tiet ovat huonossa kunnossa minkä vuoksi etenimme hitaasti. Myöhemmin illalla saavuimme puolenvälin majapaikkaan, jossa vietimme yön. Jälkimmäinen osa matkastamme oli kiintoisampi. Tie seurasi Aunusjokea. Kylät sijaitsivat sen molemmilla rannoilla. Ihmiset toimittivat arkiaskareitaan. Eräessä kylässä näimme kun nainen nousi ylös joenpenkkaa kantaen ämpäreitä olkapäillään olevassa kantotangossa. Ämpärit heiluivat laitteen kummassakin päässä. Kätevä tapa kantaa raskaita vesiämpäreitä varsinkin ylämäkeen, päätelimme keskenämme. Tien varrella leikkivät lapset katselivat meitä arasti hymyillen.

Kaikki talot olivat samanlaisia, aikain kuluessa harmaiksi muuttuneita yksi- tai kaksikerroksisia, joissa oli kaksi peräkkäistä osaa. Asuinhuoneet olivat talojen etuosissa, taloustilat niihin liitettynä. Kaksikerroksisissa taloissa karjasuoja oli alemmassa tasossa ja heinävarasto ylemmässä. Ylöspäin kohoava, leveä, siltamainen rakennelma johti heinäsuojaan, jonne hevosten vetämissä rattaissa kuljetettiin heinäkuormat. Jotkut talot oli maalattu ajat sitten ja maali oli hilseillyt pois. Talojen julkisivut olivat joelle päin, ne ikään kuin katselivat itseään peilistä. Melkein jokaisella oli oma sauna rannalla. Ohitimme kylän toisensa jälkeen, mitään rajoja ei ollut niiden välillä, vain nimikyltit erottivat ne toisistaan.

Kerrotaan juttua kauppamatkustajasta, joka oli kulkenut näillä Karjalan alueilla. Joka kerta kun hän oli herännyt syvästä unestaan, hän oli kysynyt: "Missä olemme nyt?". Ajuri oli vastannut "Aunuksessa". "Tämä on suurin kaupunki, mistä olen koskaan kuullut" kauppamatkustaja oli mutissut.

Olimme niin syventyneet keskusteluun, että ohitimme huomaamatta tulevan kotipaikkamme. Vihdoin saavuimme väsyneinä mutta uteliaina määränpäähämme.

Talo ei ollut kovinkaan vaikuttavan näköinen: vuorattu, harmaa, vanha kaksikerroksinen rakennus. Kuten aiemmin olen kertonut, omistaja oli paennut Suomeen ja talo oli nyt paikallishallinnon omistuksessa. Toinen kerros oli väliaikaisesti annettu kommuunalle.

Aikaisemmin siellä oli ollut oleskeluhuone ja iso makuuhuone. Saapumistamme odoteltaessa makuuhuone oli jaettu rimaväliseinillä erotettuihin osiin, jotta kolme perhettä ja kaksi poikamiestä saisivat oman soppensa. Poikamiehille kelpasi ahdas kolo, jossa ei ollut edes ikkunaa. Näissä sopukoissa ei ollut huonekaluja. Patjat täytettiin oljilla ja laitettiin lattialle. Nämä sopet oli tarkoitettu vain nukkumiseen. Oleskeluhuone toimi ruokasalina, työhuoneena ja paikkana, jossa pohdittiin päivän asioita ja seurusteltiin – sanalla sanoen – se oli elämämme keskus.

Aluksi vietimme epätavallista elämää yrittäen sopeutua uuteen tilanteeseen. Ei ollut juoksevaa vettä, ei kaivoa – Aunusjoki oli ainoa veden lähde kaikkiin

tarkoituksiin, myös ruuan laittoon. Sähköä ei ollut, ulkokuusi oli. Elämäntilannettamme pohtiessaan isällä oli tapana sanoa: ”Me voitamme nämä vaikeat olosuhteet. Muutaman vuoden kuluttua asumme omassa kodissamme.”

Saavuimme Aunukseen toukokuun ensimmäisenä päivänä. Lyhyen levähdysten jälkeen keskusteltiin työjärjestelyistä ja pyörät pantiin pyörimään. Elma Siikasen ja minun äitini oli määrä jäädä asunnolle huolehtimaan talousaskareista ja hoitamaan lapsia, muiden oli määrä työskennellä kommuunan rakennustyömaalla, joka oli kahden kilometrin päässä asuinpaikastamme. Douglasilla ja minulla oli myös omat velvollisuutemme. Kävimme kaupassa äidin kanssa ja joka aamu haimme maidon karjalaisilta naapureiltamme. Tutustuimme pian näiden perheiden lapsiin. Leikkimme olivat hämmästyttävän samanlaisia. Leikkimme piilosilla oloa, hippaa, ruutuhyppelyä, marmorikuulapeliä; leikkikaverimme käyttivät pieniä, pyöreitä kiviä tehdastekoisien kuulien asemesta.

Lapsuus on suurten mysteerien aikaa. Aika kuluu mukavaan tahtiin; päivittäin ehtii tehdä monia asioita ja löytää aina jotakin uutta. Ystävystyminen karjalaisiin kavereihimme auttoi meitä sopeutumaan uuteen elämään monin tavoin. Kielimuuri ei ollut ylipääsemätön. Suomi ja karjala ovat sukulaiskieliä. Esiin tuli tietenkin joitakin pulmallisia hetkiä ääntämisessä ja sanojen merkityksessä, mutta teimme parhaamme ymmärtääksemme. Isä selitti että suomalaiset ja karjalaiset ovat sukulaiskansoja, meidän kielemme ovat samanlaisia mutta kummassakin on niiden omia sanoja. ”Yritä opetella nuo oudot sanat tullaksesi toimeen ystäväsi kanssa.” Me opimme nopeasti karjalan kieltä ja pian pystyimme puhumaan sitä sujuvasti. Opimme samalla muutamia venäjän sanoja, jotka oli lainattu karjalaan venäjältä näiden kansojen vuosisataisten yhteyksien aikana.

KIERTOMATKA AUNUKSESSA

Eräänä kauniina kesäpäivänä teimme retken kaupungin keskustaan. Se ei ollut kaukana väliaikaisesta asuinpaikastamme, joten menimme sinne jalan. Paikallisen koulun opettaja tarjoutui oppaaksemme. Puistoon johtava pääkatu alkoi alueen hallintorakennuksesta. Kadun toisella puolella oli ala- ja yläkoulu, palolaitos sekä joitakin rakennuksia, niitä vastapäätä oli kauppoja sievästi vieressä. Kävelimme katua pitkin puistoon ja ylitimme sen. Yhtäkkiä edessämme oli mahtava näky. Olimme tulleet kahden joen kohtaamispaikkaan – Aunusjoen ja Mäkrijoen – joiden välissä Aunus sijaitsee. Jokien yhtymäkohdassa sijaitsi kuvankaunis pieni saari, joka yhdistyi puistoon jalankulkusillalla. Vuosia sitten tälle luonnonkauniille paikalle oli rakennettu ortodoksinen katedraali. Niin kuin kaikkialla Venäjällä, lokakuun vallankumouksen jälkeen katedraalista poistet-

tiin kaikki kirkolliset tuntomerkit ja kirkko muutettiin kerhoksi. Rakennuksen valkoinen julkisivu pilkahti puitten välistä.

Vietimme koko iltapäivän nähtävyyksiä katsellen ja seuraten amatööriurheilijoiden kilpailua stadionin vihreällä nurmikolla. Retki oli mielenkiintoinen ja opettavainen. Opimme joitakin asioita Aunuksen historiasta ja olimme yllättyneitä siitä, että se oli niin vanha kaupunki. Aunus mainitaan ensimmäistä kertaa aikakirjoissa lähes 800 vuotta sitten. 1600-luvulla se oli ollut sotilashallinnollinen ja kaupallinen keskus Ruotsin rajalla; myöhemmin siitä oli tullut Aunuksen alahallintoalueen pääkaupunki ja myöhemmin jopa Novgorodin hallintoalueen pääkaupunki. 1800-luvun puolivälistä alkaen Aunukseseen lähetettiin poliittisia vankeja. Lokakuun sosialistisen vallankumouksen jälkeen kommunistit voittivat vallan Aunuksessa ja siitä tuli osa Karjalan Autonomista Sosialistista Neuvostotasavaltaa. Aunuksen asukkaat olivat etupäässä maaseudulla asuvia karjalaisia talonpoikia sekä venäläiseen älymystöön kuuluvia henkilöitä, jotka asuivat kaupungissa ja harjoittivat lääkärin, opettajan, virkailijan jne. ammattia. Nämä etniset venäläiset osasivat karjalalaa ja pystyivät olemaan kanssakäymisissä karjalaisten kanssa, jotka eivät osanneet riittävän hyvin venäjää.

KADAIKON RAIVAUKSEN ALOITTAMINEN

Karjalaiset kutsuivat Kadaikoksi (Katajikko) aluetta, johon kommuuna sijoitettiin. He miettivät, miten kourallinen ihmisiä pystyisi saamaan elantonsa niin vaikeassa paikassa. Mutta kommuunan jäsenet luottivat omaan voimaansa ja arviointikykyynsä ja olivat valmiita ottamaan haasteen vastaan. Jäsenten Kanadassa ostamia koneita odotettiin kärsimättömästi. Uudenaikaista tekniikkaa tarvittiin rakentamisessa ja maan muokkauksessa. Laitteitten saavuttua ja tultua asennetuiksi ihmiset huokasivat helpotuksesta ja ryhtyivät työhön.

Pian levisi huhu, että rautahevonen oli saapunut Kadaikkoon. Uteliaat ihmiset tulivat tuijottamaan näitä salaperäisiä vehkeitä. Eräs vanha mies kierteli jonkin aikaa traktorin ympärillä ja kysyi: "Montako hevosta tarvitaan tämän laitteen vetämiseen?" Kun traktori alkoi kyntää maata, katsojat huusivat päätään pudistellen toisilleen: "Tulkaa katsomaan rautahepoa! Se kyntää kuin piru." 15. kesäkuuta 1926 Neuvosto-Karjalassa ilmestynyt suomenkielinen sanomalehti *Punainen Karjala* kirjoitti: "Traktori rymisteli ensimmäistä kertaa Aunuksen pelloilla. Suuri joukko ihmisiä oli kokoontunut katsomaan, miten se toimi ja he olivat innoissaan näkemästään."

Viikon ajan miehet työskentelivät aamusta iltaan muokatakseen kuusi hehtaaria vuokrattua maata kuntoon. Sitten kylvettiin apilaa ja muita heinän siemeniä sekä istutettiin perunaa. Tämän jälkeen tuli vuorostaan raivata katajikko viljelyskuntoon. Vaati suuria ponnistuksia muokata käyttökelpoiseksi pelloksi

tämä ennen viljelemätön maa, josta piti kitkeä syvälle savimaahan kasvaneet katajan juuret. Vaikeuksista huolimatta 260 hehtaaria 16 saatiin valmiiksi kevätkylvöjä varten. Rakentaminen jatkui kuitenkin peltojen raivaamisen rinnalla. Paja ja sahakatos saatiin nopeasti pystyyn ja näin voitiin tuottaa rakennustarvikkeita. Sauna valmistui ja kaivo kaivettiin. Kylpemisen ohella saunaa käytettiin myös rakentajien majoittamiseen.

Juhannuksena, keskiyön juhlan aikaan kesäkuun 24. päivänä sauna lämmitettiin ensimmäisen kerran ja tapausta juhlittiin koko joukolla. Suomalaiset viettävät juhannusta kesän ja valon juhlanä. Sytytimme juhannuskokon juhlan kunniaksi. Tuona yönä jokainen rentoutui ja nautti kesän juhlasta.

Seuraavana oli vuorossa kaksikerroksisen asuintalon rakentaminen. Suunnitelmien mukaan siihen piti muuttaa ennen talveä. Tuolloin joukkoomme oli liittynyt muutama uusi jäsen, poikamiehet David Hill, Nehemias Piispanen sekä Leppäsen Jenny ja Kalle. He kaikki olivat myös monitaitoisia työntekijöitä.

Kommuunan ensimmäiset hevoset.

OMA KATTO PÄÄN PÄÄLLE

Syksy lähestyi nopeasti. Asuinrakennus ja eläinsuoja saatiin yhteisvoimin valmiiksi. Meillä oli kolme hevosta, kaksi tammaa ja ruuna sekä kaksi lehmää. Suosikkini oli iso ruskea ruuna, jolla oli kermanvärinen harja ja häntä. Se liikkui hitaasti. Vedenotto paikalle ratsastaessamme jäin aina jälkeen edellä lempitammallaan ratsastaneesta Douglasista.

Toisella lehmistä, harmaalla, pulleanpyöreällä Mousyllä oli paha tapa potkia lypsäjää. Vain äiti uskalsi lypsää Mousya, jolloin sen takajalat piti olla sidottuna. Maitoa tuli vähän. Arvelimme, että mies joka oli myynyt lehmän meille, oli nauranut partaansa päästessään siitä eroon. Äiti ajatteli, että lehmää oli kohdeltu huonosti ja sen utareet olivat kipeät, joten hän alkoi hoitaa Moysya. Pian siitä tuli aivan kuin toinen eläin: maidon määrä nousi ja pahat tavat olivat poissa. Moysy silmin nähden nautti hyvästä kohtelusta ja maittavasta rehusta.

Asuinrakennus nousi nopeasti ja valmistui aikataulussa. Marraskuun alussa rakennustelineet poistettiin ja me muutimme kiireesti sisään. Kaikki olivat innoissaan – ei ole kodin vertaista paikkaa! Uudisrakennus käsitti viisi asuinhuonetta, keittiön, toimistotilan ja moneen tarkoitukseen soveltuvan ison tuvan. Puuseppä Piispasella oli siellä oma työnurkkauksensa. Hän valmisti kaikki tarvittavat huonekalut talouteemme. Iso leivinuuni lämmitti tuvan ja keittiön. Keittiössä oli Kanadasta tuotu rautahella.

Perheellemme annettiin yläkerrasta huone, jossa oli kaksi sänkyä, pöytä, kolme tuolia ja kirjahylly. Kaikki huonekalut oli maalattu harmaiksi. Huone oli pitkulainen ja siellä oli yksi ikkuna edessä ja uuni takaseinällä. Vaikutelma oli vähän synkkä eivätkä nuo harmaat huonekalut ainakaan tehneet siitä valoisampaa. Mutta se oli meidän oma paikkamme ja tyydyimme siihen.

JOHTAMINEN, TÖIDEN JAKO JA PÄIVITTÄISET RUTIINIT

Kommuunan sisäisistä asioista päätti yleiskokous, jossa myös ongelmat käsiteltiin ja ratkaistiin. Se kokoontui kahdesti vuodessa – keväällä ja myöhään syksyllä tilijakson lopussa. Joskus kutsuttiin koolle ylimääräinen kokous, kun esiin nousi jokin erittäin tärkeä asia. Päivittäistä toimintaa johti hallinto, joka valittiin yleiskokouksessa vuodeksi. Hallinto koostui viidestä jäsenestä, joista kukin edusti tiettyä työalaa. Tämä ryhmä kokoontui joka toinen viikko. Puheenjohtaja valittiin yleiskokouksessa. Hän toimi myös kommuunan puheenjohtajana. Kolmijäseninen tilintarkastuskomitea asetettiin tarkastamaan kirjanpitoa. Kaikki hallintoon kuuluvat jäsenet toimivat myös arkitöissä. Kalle Lahti nimitettiin jo Kanadassa Säde-kommuunan ensimmäiseksi puheenjohtajaksi. Vuonna 1929

Säde-kommuunan Kanadasta tuotu Fordson-traktori (Karjalan tasavallan kansallisen arkiston kokoelmat).

aluehallinto lähetti hänet kolhooseja perustamaan. Valittiin uusi puheenjohtaja – Kalle Siikanen. Hän kuului kommuunan perustajajäseniin. Kalle Siikanen johti kommuunaa vuoteen 1935.

Kommuunan työt jaettiin tarkasti; ihmiset työskentelivät heille parhaiten sopivilla toimialoilla. Jokaisella työalalla oli oma tiiminsä. Naiset olivat tavallisesti sisätöissä – keittiössä, navetassa, meijerissä. Siivooja piti huolta poikamiesten huoneista ja yhteisistä tiloista, pyykinpesijä pesi perheiden pyykin, poikamiesten pyykki pestiin ja silitettiin. Naisten ei tarvinnut tehdä samaa työtä vuosikausia; he saivat vaihtaa työtä, jos se tuntui heistä tarpeelliselta.

Vuosien mittaan äiti teki erilaisia töitä. Menin usein katsomaan, kuinka hän toimi ja autoin häntä. Tuoreina mielessäni ovat säilyneet ne kesäpäivät, jolloin äitini toimi pyykkärinä.

Kuten mainitsin aikaisemmin, pyykinpesupaikka oli löydetty lähellä olevan vanhan tiilitehtaan alueelta, jonne savikuopista oli muodostunut isoja vesilammikoita.

Aamulla äiti ja minä karräsimme likapyykkinyytit pyykkipaikalle. Vietimme siellä koko päivän. Päivällisaikaan keittiöhenkilökunnan naiset toivat meille aterian. Kun pyykit kuivuivat, pidimme kahvitauon ja pistäydyimme metsään etsimään marjoja ja luonnonkukkia. Nuo päivät tuntuivat minusta retkipäiviltä.

Minulla oli tapana pitää seuraa myös muille naisille heidän pestessään pyykkiä. Opin karjalaiselta Olgalta paljon karjalaisten kotielämästä. ”Te olette

tuoneet tietoa ja kulttuuria meille”, Olgalla oli tapana sanoa. Hän sanoi usein: ”Pyykin käsittely on uskomattoman helppoa pyykkilaudan ja kuivaustelojen avulla. Kotona meillä oli tapana pestä pyykki hankaamalla vaatteita kaukalossa ja huuhtelemalla ne joessa kartulla hakaten. Talvella pyykki huuhdeltiin avannossa. Piti olla tarkkana, ettei pudottanut vaatteita jokeen. Ei ollut mitenkään helppoa kiertää jääkylmästä vedestä nostettuja isoja vaatekappaleita kuivemmiksi.”

Työmäärää ei asetettu – jokainen työskenteli täysipainoisesti, omaan tahtiinsa. Mahdollisuudet olivat tasavertaiset.

Kevätkylvöt ja heinänteko sekä viljankorjuu kesällä olivat kiireisintä aikaa. Tuolloin kommuunan jäsenet tekivät 12-tuntista työpäivää työtahdin ollessa hektinen. Keittiöhenkilökunta ja karjanhoitajat tulivat pelloille vapaahetkinään, jopa lapset olivat ladoissa polkemassa heinää ja keräämässä tähkäreitä pellolla.

Apila oli viljellyin heinälaji kommuunan pelloilla. Se osoittautui parhaaksi heinälajiksi, koska se oli satoisa ja tuottoisa laji. Hyvin viljeltynä se tuottaa run-

Heinrich Vogelerin akvarelli Säteen alueesta ennen maiden raivausta (Karjalan tasavallan kansallisen museon kokoelmat).

Heinrich Vogelerin akvarelli maanmuokkaustöistä Säde-kommuunassa (Karjalan tasavallan kansallisen museon kokoelmat).

saan sadon useita vuosia samanaikaisesti rikastuttaen maaperää. Kommuunan jäsenet tekivät parhaansa saadakseen apilan korjatuksi oikeaan aikaan. Apilaa niitettiin toisen kerran elokuun lopulla väkirehuksi. Syksyllä apilapellot olivat hyvää laidunmaata karjalle. Kun apila oli kukassa, mehiläiset parveilivat vaaleanpunaisessa kukkameressä mettä keräten. Hunaja oli kullanuskeaa, apilalta tuoksuva ja paksua.

Herätys oli rutiininomaisesti kello 6.30. Keittäjä löi gongia ilmoittaen, että aamiainen oli valmis. Ateriat nautittiin kanttiinissa kolmelta pitkältä pöydältä. AamiAISella tarjottiin puuroa, voita, täysmaitoa ja ruisleipää. Työpäivä alkoi seitsemältä. Karjanhoitajien, tallirenkien ja keittiöhenkilökunnan täytyi nousta paljon aikaisemmin. Kymmeneltä oli kahvitauko. Kahvi ei ollut aitoa, sillä se oli paahdetusta ohrasta valmistettua korviketta. Kanadasta tuodut kahvivarastot olivat loppuneet. Kommuunan budjetti ei sallinut kalliin kahvin ostamista eikä sitä ollut saatavissa Aunuksesta. Erityisesti naiset kärsivät voimakkaista kofeiinin vieroitusoireista ja kahvia kaivaten he hankkivat sitä Petroskoista, jossa sitä silloin tällöin myytiin. Jokainen perhe osti kahvinsa omilla rahoillaan vain perheen omaan käyttöön.

Naiset pitivät kermapullojaan sahajauholla peitettyjen jäiden seassa. Jäättä piti olla meijerin tarpeisiin. Siihen aikaan ei ollut jäähdyttämöitä ja kerma saatiin säilymään sahajauhojen alla. Tämä ei tosiaan ollut mikään nähtävyys kommunan pihassa, mutta siihen aikaan ei muita keinoja ollut elintarvikkeiden jäähdyttämiseen.

Sauna oli ensimmäinen rakennus.

On hämmästyttävää kuinka koudussa pohjoiseurooppalaiset ovat kahvin juontiin. Ennen toista maailmansotaa kahvinkulutus Ruotsissa, Tanskassa ja Suomessa oli 7–8 kiloa henkilöä kohti vuodessa, kun taas Saksassa se oli 2,6 kiloa ja Englannissa vain 300 grammaa. Kautta aikojen kahvi on ollut suomalaisille perinteinen, koko kansan juoma eikä edes kahvinjuonnin kielto 1700-luvulla saanut heitä luopumaan siitä. Kahvin haistelijat tekivät ratsioita koteihin ja jos he haistoivat kahvin tuoksua, talon isäntä sai sakot.

Päivällinen tarjottiin kello kahdeltatoista. Pöytiin oli katettu lihakeittoa, leipää, voita, kuorittua maitoa ja kirnupiimää. Teurastuspäivinä valmistettiin vahva hernekeitto ja se tarjottiin veripaltun kanssa. Karjalaiset jäsenemme eivät tunteneet tällaisia ruokia. He eivät olleet käyttäneet verta ruuanlaittoon vaan tämä ravitseva aines oli heitetty pois. He eivät myöskään olleet hyödyntäneet ternimaitoa, vasikan syntymän jälkeistä lehmänmaitoa, joka on hyvin proteiini-pitoista. Keittäjämme teki siitä todella herkullista ternijuustoa. Mutta kaikella on aikansa ja paikkansa; meidän karjalaisemme tutustuivat moniin suomalaisiin ruokiin. Sunnuntaisin ruokalista oli vaihtelevampi. Päivällisen jälkeen ihmiset lepäilivät tunnin ajan ja kello puoli kaksi he lähtivät takaisin töihin.

Illalla kello kuudelta kongi kumahti viimeisen kerran ilmoittaen työpäivän päättyneen. Ihmiset kiirehtivät siistiytymään ja syömään. Tarjolla oli keitettyjä perunoita ja kastiketta, joskus paistettuja perunoita tai pataruokaa, vihanneksia, voita, leipää, maitoa ja kirnupiimää.

Kuka ei ollut väsynyt, vietti loppuillan yhteisessä tuvassa lukien sanomalehtiä, kuunnellen Karjalan hallituksen lahjoittamaa radiota tai pelaten biljardia ja muita pelejä. Isäni oli hyvä shakinpelaaja ja hän opetti minua ja Douglasia pelaamaan sitä. Aikuiset puhuivat työasioista, vaihtaen mielipiteitä päivän tapahtumista. Tupa oli lämmin, samoin ilmapiirikin. Vastaleivotun ruisleivän ja höylänlastujen tuoksu loi kotoisan, turvallisen tunnelman.

Karjalan hallintoviranomaiset seurasivat tarkkaan kommuunamme edistymistä. Vieraillessaan kommuunassa he näkivät näiden vaatimattomien uranuurtajien ahkeruuden ja auttoivat tarvittaessa. Kommuunan ei tarvinnut maksaa veroa viiteen vuoteen, se sai kahden prosentin lainan kymmeneksi vuodeksi ja sen sallittiin käyttää palkkatyövoimaa. Nämä kommuunan saamat huomattavat myönnytykset innostivat ihmisiä näyttämään, että he pystyivät saavuttamaan päämääräänsä.

Kommuunassamme vieraili lehtimiehiä ja kirjailijoita kuten tanskalainen kirjailija Martin Andersen-Nexo ja venäläinen kirjailija Ilja Ehrenburg sekä taiteilijoita kuten venäläinen O. Zhudina ja saksalainen Heinrich Vogeler, jotka

Ensimmäinen asuinrakennus.

Vuonna 1928 rakennettu päärakennus (Karjalan tasavallan kansallisen arkiston kokoelmat).

kuvasivat töissään kommuunalaisten työprosesseja. O. Zhudina maalasi monen kommuunan jäsenen, kommunaarin muotokuvan. Karjalaiset kirjailijat Lauri Luoto ja Eemeli Parras viipyivät kommuunassa jonkin aikaa keräten materiaalia kommuunaa käsitteleviin kirjoihinsa. Lauri Luoto kirjoitti kirjan *Lakeuksien Aunus* ja Eemeli Parras *Syvän vaon kyntäjät*.

NAAPURUUSSUHTEET

Kommuunan jäsenet halusivat mielellään solmia ystävälliset suhteet naapureihinsa mutta aluksi kaikki ei sujunutkaan niin sutjakkaasti.

Osa maasta, jonka kommuuna nyt omisti, oli ollut kyläläisten ilmaista laidunmaata ja he eivät olleet halukkaita luopumaan siitä. Osoittaakseen vastustaan tietyt kyläläiset käyttivät maanmittauksessa hidastelutaktiikkaa. Joskus he tukkivat lyhimmän tien kommuunaan. Samaan aikaan he olivat uteliaita saamaan tietoa meistä. He pohtivat, keitä olimme ja mistä olimme tulleet. He pitivät meitä kapitalisteina kuultuaan, että olimme tulleet Amerikasta. Oli myös ihmisiä, jotka yrittivät mitätöidä kommuunan suosion levittämällä huhua, jonka mukaan kommuunalla oli hallussaan paljon kultaa ja Venäjän rahaa. Tavallisesti ihmiset eivät ottaneet näitä huhuja vakavasti.

Karjalan ja suomen kielen läheisen sukulaisuuden ansiosta kanssakäyminen oli helppoa. Väärinkäsitykset hävisivät, kun naapurimme huomasivat, että kommuunan ihmiset olivat valmiita auttamaan heitä epätsekkäästi antamalla neuvoja ja auttamalla myös töissä. Tällä tavalla uudisasukkaiden ja talonpoikien välille luotiin asialliset ja lämpimät suhteet.

SYYSMARKKINOILLA

Aunuksessa pidettiin määräajoin suuret, perinteiset syysmarkkinat. Väkemme odotti niitä innolla ostaakseen elintarvikkeita ja vihanneksia talvea ja kevättä varten. Meidän oli myös ostettava tarve-esineitä, henkilökohtaisia tavaroita ja koriste-esineitä kotiimme. Olimme yllättyneitä saavuttuamme markkinapai-

Ruokala-, keittiö- ja leipomorakennus rakennusvaiheessa (Karjalan tasavallan kansallisen arkiston kokoelmat).

Vesitorni (Karjalan tasavallan kansallisen arkiston kokoelmat).

kalle. Ulkobasaari levittyi laajalle alueelle pääkadun kauppojen takapihalle. Se oli vaikuttava näky.

Kaikkialla oli kojuja, joissa oli kaikenlaisia käsiteollisuustuotteita, puusta, savesta, värillisestä paperista, nahasta, villasta ja metallista tehtyjä esineitä, kohtuuhintaisia runsaasti koristeltuja posliiniastioita, kukkavaaseja, puuleluja kuten maatuskoja eli sisäkkäin meneviä pikkunukkeja, savesta tehtyjä kukkopillejä – houkuttelevia tavaroita – oli varaa valita!

Huvilaitteet olivat keskellä markkinapaikkaa. Värikäs karuselli houkutteli lapsia ja iloinen ilmapiiri ympäröi paikkaa.

Ruokatavarat ja vihannekset oli pinottu pukkipöydille markkinapaikan reunalle. Kasvislajien valikoima ei ollut suuri: kaalia, porkkanaa, punajuuria, sipulia ja perunoita. Hedelmät puuttuivat täysin.

Kun olimme tutkineet paikan läpikotaisin ja olin ajanut karusellissa hevosella, teimme ostoksemme. Tarvitsimme lämpimät jalkineet, sillä talvi lähestyi. Aikamme niitä haeskeltuamme löysimme kojun, jossa oli myytävänä neulevaatteita, ompelutöitä ja jalkineita. Pohjois-Venäjällä suositut talvijalkineet ovat huopikkaat, huovasta tehdyt, joulusukkia muistuttavat saappaat, joissa ei ole korkoa eikä anturaa. Ostimme kolme paria huopikkaita. Äiti valitsi mustat, isä ja minä otimme vaalean ruskeat, joissa oli punaiset kuviot. Ostimme myös kukkapurkkeja, puisen kelkan ja kahdet sukset, yhdet vanhemmilleni ja yhdet minulle. Suksieni pintaan oli poltettu koristekuvioita. Sukset olivat minulle rakkaat; hiihtelin niillä monta vuotta.

Kun saavuimme Venäjälle, vaikeimmat vallankumouksen jälkeiset ajat olivat ohi ja maa oli siirtynyt uuden talouspolitiikan (NEP = New Economic Policy) aikaan. Ennen NEP-politiikkaa Neuvosto-Venäjän ensimmäisinä vuosina oli vallinnut V.I. Leninin johtama sotakommunismien aika, jolloin kaupungit olivat olleet nälänhädän kourissa.

Navetta (Karjalan tasavallan kansallisen arkiston kokoelmat).

Sotakommunismi oli taloudellisen keskushallinnon järjestelmä. Teollisuus, pankit ja kaupat kansallistettiin, käytettiin pakkotyötä ja maaseudulla takavari-koitiin viljaa. Sotakommunismi ei pystynyt elvyttämään pahasti heikentynyttä taloutta ja se korvattiin NEP-politiikalla, joka saatettiin virallisesti voimaan 10. puoluekokouksessa 1921 ja kesti vuoteen 1928 asti. NEP salli pienteollisuuden ja rajoitetut yksityisyrietykset sekä lievensi yksityisen kaupankäynnin rajoituksia. Viljan pakkoluovutukset korvattiin verolla tuotannon elvyttämiseksi ja talonpoikien tuen saamiseksi. Pienet tilat laillistettiin, kuitenkin maata ei voinut myydä tai ostaa. Talonpojat saivat myydä tuotteensa avoimilla markkinoilla.

Uusi talouspolitiikka edisti yksityistä liiketoimintaa myös Karjalassa. Aunuksen syysmarkkinat olivat hyvä esimerkki tämän uudenmallisen sosialistisen valtion taloudellisesta elpymisestä.

Muistan lyhytkasvuisen Ipa-nimisen katukauppiaan. Hänen myyntiartikkeleinaan olivat värikkäisiin papereihin käärityt yksittäin myytävät makeiset, jotka oli laitettu tarjottimille sievästi järjestettyinä. Lapset pyörivät hänen ympärillään. Olimme luonnollisesti Ipan parhaita asiakkaita. Isä nimitti häntä "pikku kapitalistiksi".

VALMIINA KOHTAAMAAN KARJALAN TALVI

Olimme saaneet hyvän sadon perunapellostamme, joten meillä oli talveksi perunaa ja kasviksia, jotka olimme ostaneet syysmarkkinoilta.

Heinälato oli täynnä hyvänlaatuista heinää kotieläimillemme, polttopuita oli varastossa, ja kaikki tarpeelliset valmistelut oli tehty Karjalan talvea varten, jonka kerrottiin olevan yhtä kylmä kuin Cobaltissa.

Maa jäättyi, maanmuokkaustyöt siirtyivät kevääseen. Rakennustöitä voitiin jouduttaa. Suunnitelmissa oli rakentaa toinen talo, johon majoitettaisiin keväällä Cobaltista tuleva viimeinen ryhmä. Oli myös rakennettava iso navetta Suomesta ostetulle karjalle, jonka oli määrä saapua seuraavana syksynä.

Douglas ja minä emme menneet kouluun sinä talvena: olimme alaikäisiä. Siihen aikaan Venäjällä lapset aloittivat koulunkäynnin kahdeksanvuotiaina.

Eräänä sunnuntaiaamuna isäni virkahti: "Talvi näyttää tulleen. Nyt on korkea aika valmistautua hiihtämiseen." Hän teki suksiin siteet nahkasuikaleista ja sovitti ne huopikkaisiimme. Silloin ei ollut monoja eikä kunnan suksisiteitä.

Pihalle tehtiin tuli, jossa tervattiin suksen pohjat, jotta saatiin ne luistaviksi. Sitten seurasi ensimmäinen hiihtoyritys. Luisto oli mainio, vaikkei meillä ollutkaan mitään suksivahoja; hieroimme kynttilää suksien pohjiin. Luisto oli minulle liikaa: sukseni menivät ristiin tavan takaa ja makasin lopulta rähmälläni maassa.

Meillä oli hauskaa, mutta isä sanoi minulle vakavalla äänellä: "Sinun täytyy oppia hiihtämään hyvin. Tuleva koulusi on näiden peltojen ja pusikoiden

takana Aunuksen liepeillä. Sinä ja Douglas voitte mennä sinne hiihtäen aina sään salliessa. Täältä ei ole sinne pitkälti, noin kilometri, mutta Aunuksen tietä kävellen matka on kolme kertaa niin pitkä.” Pidin tämän mielessäni ja yritin parhaani mukaan parantaa hiihtotaitoani.

Marraskuun loppupuolella ja joulukuussa päivänvalo hupenee lähes olemattomiin Pohjois-Euroopan maissa. Vietin suurimman osan aikaani sisätiloissa.

ORTODOKSISEN JOULUN JA PÄÄSIÄISEN VIETTÄMINEN

Mieleenpainuva tapahtuma ensimmäisenä Karjalan talvenamme oli ortodoksisen joulun viettäminen naapurissa asuvan karjalaisen perheen kanssa. Kun astuimme taloon, huomasimme, että ikkunat oli tiiviisti peitetty huovilla. Isäntä selitti, että lokakuun vallankumouksen jälkeen kaikki uskonnolliset juhlat oli kielletty ja ihmiset viettivät niitä pimennettyjen ikkunoiden takana.

Talo oli siivottu jouluksi, maalaamattomat lattiat oli kuurattu hiekalla säihkyvän valkoisiksi.

Joulukuusi oli koristettu paperikukin ja ketjuin, värikkäisiin papereihin käärityt makeiset, piparkakut ja olkikoristeet riippuivat kuusen oksilla. Joulun ruokalistasta en muista paljon muuta kuin karjalanpiirakat. Nämä ryppyreunaiset avopiirakat oli tehty ohueksi kaulitusta ruiskuoresta, joka oli täytetty perunamuusilla, hirssi- tai ohrapuurolla ja voideltu runsaasti hapankermalla ja voilla. Mikä herkullinen makupala!

Me lapset leikimme joulukuusen ympärillä ja juhlien lopuksi saimme ottaa makeisia kuusesta.

Toivotimme toisillemme hyvää terveyttä ja menestystä ja hyvästelimme vieraanvaraisen isäntäväkemme.

Oli mahtavaa ajaa reellä kotiin jouluyönä pakkasen paukkuessa.

Neuvostoliitossa uskovaiset ihmiset olivat pitkään kaivanneet joulunviettoa. Vuoden 1935 keskivaiheilla viranomaiset harkitsivat uudelleen kuusipuuta koskevia määräyksiä. Kuusi julistettiin kuuluvan uudenvuoden juhllallisuuksiin eikä sillä ollut mitään tekemistä uskonnollisen juhlan, joulun kanssa. Jopa joulupukki, venäjäksi Ded Moroz (pakkasukko) ilmestyi juhliin.

Mutta alussa kaikki ei mennytkään sujuvasti. Kuten Alexander Solzhenitsyn teoksessaan *Vankileirien saaristo* kertoo, NKVD, valtion turvallisuuskomitea, myöhemmin KGB, pidätti Sverdlovskissa kolmekymmentä opettajaa vuonna 1936, koska nämä olivat järjestäneet uudenvuoden juhlat koristettuine kuusipuineen. Heitä syytettiin koulujen polttamisen suunnittelemisesta. Uudenvuoden juhlista koristettuine kuusipuineen ja pakkasukkoineen tuli kuitenkin suosittu juhla neuvostokansalaisten iloksi. Kerhot, tehdaslaitokset ja kaikenlaiset järjes-

töt pitivät lapsille kuusipuujuhlia, joissa oli kiinnostavaa ohjelmaa sekä lahjojen jakoa. Kuusipuun elvyttäminen oli eräs neuvostojohtajien harvinaisista hyvän-tahdon eleistä oman maan kansalaisille.

Samana keväänä Yllösen kyläläiset kutsuivat meidät toiseen vuosittaiseen kristilliseen juhlaan – Pašhan, pääsiäisen viettoon. Meidän naiset olivat kuulleet yhtä ja toista pääsiäistavoista. Keittäjäimme Rauha innostui kovasti kananmunien vaihtotraditiosta, jossa munat rikottiin kumppanin kanssa ja sanottiin: ”Kristus on ylösnoussut” ja sen jälkeen kumppanit suutelivat toisiaan. Hän sanoi leikkisästi: ”Miksi menettäisimme tilaisuuden tulla noitten mukavien nuorten miesten suutelemiksi ja miksi emme pitäisi vaihteeksi hauskaa.”

Pääsiäisenä menimme kylään juhlimaan. Emännät olivat paistaneet monenlaisia piirakoita. Ne oli laitettu pinoina pöydälle. Keskelle pöytää oli asetettu ortodoksien tärkeimmät pääsiäisherkut – kulitsa (aromikas kakku) ja pasha (kartion muotoinen rahkaherkku) ja värjätty pääsiäismunat.

Nautittuaan runsaan aterian ihmiset kokoontuivat sillalle tanssimaan ja pitämään hauskaa kananmunia vaihtaen.

Värjätty kananmuna on pääsiäisen tärkein tunnusmerkki. Legendan mukaan ensimmäisen pääsiäismunan Maria Magdaleena oli antanut Rooman keisari Tiberiukselle. Hän oli ojentanut munan sanoen: ”Kristus on ylösnoussut.” Keisari oli vastannut: ”Kuolleet eivät muutu eläviksi samoin kuin tämä valkea muna ei voi muuttua punaiseksi”. Tuskin hän oli lopettanut sanomisensa, kun kaikkien silmien edessä muna oli muuttunut kirkkaan punaiseksi. Siitä lähtien kristityt pitävät erityisesti punaiseksi värjättyjä munia Jeesuksen ylösnousemuksen symbolina.

Jo muinaisina aikoina munilla otaksuttiin olevan taianomaisia merkityksiä. Savi- ja marmorimunia on löydetty esikristillisistä haudoista. Etruskien hautakammioista on löydetty strutsin- ja kananmunia. Eri kansojen muinaistaruissa on legendoja munista elämän symbolina, uudistumisena, kaiken lähteenä maapallolla. Esimerkiksi Vedassa, hindujen muinaisessa pyhässä kirjassa sekä suomalaisten ja karjalaisten kansalliseepoksessa Kalevalassa muna on maailman luomisen symboli. Kalevala maalaa kuvan sotkasta, joka lentää aaltoilevien vesien yllä etsien pesäpaikkaa. Nähdessään levottoman linnun vedenemäntä nostaa polvensa veden pinnalle ja antaa linnulle pesäpaikan. Luullen polvea mättääksi sotka rakentaa siihen pesänsä ja munii kuusi kultaista ja yhden rauhtaisen munan. Polvi kuumenee, vedenemäntä ravistelee sitä ja munat vierivät veteen ja särkyvät. Niiden alemmasta osasta tulee maa ja ylemmästä osasta taivas; keltaiset muodostavat auringon ja valkuaiset kuun. Munien kirkkaimmista osista syntyvät taivaan tähdet. Kuinka maalauksellinen olikaan esi-isiemme maailmankäsitys!

Esikristillisenä aikana munat olivat pakollisia uhrilahjoja pakanallisille jumalille. Myöhempinä aikoina munia annettiin ystäville tietyissä tapahtumissa.

Kultaseppä Karl Faberge loi tsaari Aleksanteri III:lle ja Nikolai II:lle viisikymmentäneljä upeaa, uniikkia jalokivikoristeista pääsiäismunaa. Vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen bolseviikkihallitus myi ulkomaille arvokkaita taide-teoksia, joista suurin osa Fabergen pääsiäismunia, saadakseen kovaa valuuttaa,

Talvella Aunuksessa esiintyi joitakin tulirokkotapauksia. Tauti levisi pian meihinkin. Ensin sairastui Douglas ja sen jälkeen hänen pikkuveljensä Norman. Meidät laitettiin kuudeksi viikoksi karanteeniin. Onneksi pojat paranivat ja elämä normalisoitui.

Talvi oli melkein ohi, mutta lumihanki oli vielä riittävän kova kantamaan hiihtäjää. Sydäntalvella isä ja minä olimme tehneet ladun pihaltamme tulevan koulumme takapihalle. Douglas ja minä käytimme latua usein, otimme jopa ajan joka meni koululle hiihtäessä.

ODOTELLAAN VIIMEISTÄ RYHMÄÄ COBALTISTA

Kommuunan jäsenet rakensivat kiireesti toista taloa. Siitä oli tarkoitus tehdä kak-sikerroksinen meijeriä, kahta varastohuonetta ja asuntoja varten. Viimeisessä ryhmässä saapuivat kesällä Kulmalat, naimisissa oleva lapseton pari, sekä poikamiehet Edward Kaski, Nikki Tuulos, Eino Stenfors ja Hemppa Suomijärvi. Tokon vaimo Aliina ja tytär eivät olleet heidän joukossaan. Vaimo oli lähettänyt Väinölle viestin, että tämä jatkaisi elämäänsä ilman heitä. Kaikki olivat järkyttyneitä. Tuona kesänä odotettiin saapuvaksi myös lastia: toinen traktori, puimakone, mylly ja muutamia maanraivauskoneita. Talo oli valmis vastaanottamaan tulokkaita, jotka asettuivat siihen asumaan. Siihen mennessä karjalaiset nuoret naiset Olga Nikitina, Pasha Tshetshujeva, Pasha Titova, Anna Luzgina ja Tanja olivat liittyneet kommuunaan; he olivat asuneet kylässä ja nyt hekin muuttivat uuteen taloon.

Ison navetan rakentamista jatkettiin nyt tuorein voimin, se oli saatava valmiiksi syksyllä. Kommuuna oli ostanut Suomesta kahdeksan itäsuomalaista lehmää; niiden oli määrä saapua syksyllä.

Samaan aikaan oli meneillään maanraivaus. Kantojen kaivamiseen ja maan möyhentämiseen tarvittiin nykyaikaista tekniikkaa. Kanadasta tulevia laitteita odotettiin malttamattomana. Ne saapuivat kesällä. Koneet surisivat raivaustöissä ympäri vuorokauden tuon kesän ja syksyn aikana.

Oli selvää, että tätä uudismaata oli tarpeen kuivata ja lannoittaa. Jouduttiin kaivamaan ojia maan salaojittamiseksi.

Isäni vastuulla oli maan muokkaus ja häntä sanottiin jokimestariksi. Joka ilta hän harkitsi, miten tästä joutomaasta saa viljelykelpoisen. Hänellä oli edessään kartta kommuunan maista. Ensinnäkin hän suunnitteli salaojitusjärjestelmän: oli kaivettava peltojen poikki valtaoja, mihin salaojat johtivat vetensä. Tuona

kesänä isäni ja Hjalmar Uusitalo olivat kiireisiä kaivaessaan valtaojaa. Minä vein heille kahvia ja voileipiä, sillä he eivät halunneet tuhlata aikaa kävellessään tilalle kello kymmenen kahvitauolle.

Valtaoja oli leveä ja syvä. Katselin isäni ja hänen toverinsa rytmikästä työskentelyä. Lapiot työntyivät kovaan savimaahan hämmästyttävän tehokkaasti. He olivat olkapäitä myöten syvällä ojassa. Kesän aikana he kaivoivat noin kahden kilometrin pituisen ojan, ja kuten äitini sanoi, raatoivat sisuksensa pihalle tekemällä niin raskasta työtä.

Joka ilta ennen nukkumaanmenoa isä laskeutui makaamaan lattialle ja minä kävelin hänen selkensä päällä lievittääkseni hänen selkäkipujaan, kuten olin tehnyt Kanadassa.

Kommuunan mailla kaivettiin ojia yhteensä 20 kilometriä. Tämän ravineköyhän maaperän rikastuttamiseksi oli olennaista löytää turvetta, joka myös pidättää kosteutta. Näin voitiin tappaa kaksi karpästä yhdellä iskulla, jopa kolme - kuivattu turve on myös hyvää alustaa karjalle.

Isäni ja puheenjohtaja Lahti lähtivät etsimään turvesuota. He löysivät ikivanhan suon, josta turvetta saattoi nostaa. Kommuunan pelloille tuolta suolta, jolla oli romanttinen nimi Joutsensuo, Luikkusuo kaivettiin ja kuivattiin tonneittain turvetta.

KOMMUNAMME ETENEE KOHTI KESKEISTÄ TAVOITETTAAN – MAIDONTUOTANTOA

Säde-kommuunan jäsenet olivat tulleet siihen tulokseen, että heidän taloudessa kaikista tuottavinta voisi olla maidontuotanto. Siksi he olivat ostaneet ne kantakirjalehmät Suomesta.

Iso navetta valmistui ajallaan. Se rakennettiin käytännölliseksi, se oli tilava, lämmin ja valoisa. Ylempää osaa käytettiin heinän varastoimiseen; karja sijoitettiin alaosaan. Suojan keskellä, yhdestä päästä toiseen, levisi lava, johon ylhäältä laskettiin heinä. Tämän ”pöydän” molemmin puolin oli syvennys, johon jaettiin siilosta rehukakut. Jokaisella lehmällä oli oma vesipiste ”pöytään” kiinnitettynä. Lehmät oli kiinnitetty molemmin puolin lavaa, erotettuna toisistaan puupalkeilla. Kapeat väylät lattiassa kuljettivat virtsan erityiseen kaivoon, lanta kerättiin niistä ja kuskattiin kärryillä navettaan liittyvään säilöön. Mitään ei laitettu hukkaan, jotta pelloista olisi saatu hyväksatoisia.

Odotimme karjan saapumista päivästä toiseen. Vihdoin näimme niiden tulevan hiljattain rakennettua tietä pitkin ja kiirehdimme niitä vastaan. Nuo pienenpuoleiset, puhdasrotuiset lehmät olivat sarvettomia, punaruskeita ja

valkotäpläisiä. Ammuen ne marssivat meitä kohti. Sitten näimme jotain epätavallista – niillä oli sorkkasuojukset, aivan kuin tohvelit. Kaarlo Kannas, karjanhoitaja joka toi meille naudat, selitti tilanneensa ne suojellakseen lehmien jalkoja jäisellä ja paakkuisella tiellä. Matkaa kuvaillessaan hän kertoi, että he olivat matkanneet Suomesta rajalle junalla ja lisäsi sitten pilke silmäkulmasaan: ”Rajanylityksen jälkeen, puheenjohtajan tavattuamme, jatkoimme matkaamme kävellen omin jaloin enemmän kuin 50 kilometriä”. Kannas kertoi, että hän ei voinut ottaa riskiä tuoda sonnia lehmien kanssa, kantakirjasonni saapuu myöhemmin.

Messu-sonni oli isolihaksinen, kuumaverinen kaveri. Karjanhoitajat pelkäsivät sitä. Vain yksi mies, Herman Suomijärvi, lempinimeltään Hemppa, uskalsi lähestyä sonnia ja huolehtia siitä. Messu tottui Hermanin lempeään käsittelytapaan ja osoitti jopa mieltymystään häneen. Herman oli tallirengas ja pistäytyi välillä navettaan huolehtimaan sonnista. Herman harjasi sonnia päivittäin ja Messu näyttikin huolitellulta. Oli melkoinen näky, kun Herman kävelytti sitä. Messu asteli sääntillisesti Hermanin takana lyhyessä hihnassa melkein koskettaen hänen takalistoaan. Kun kysyttiin, miksi hän piti hihnan niin lyhyenä, Herman totesi, että se esti sonnia lähtemästä juoksuun. Osoitti todellakin luonteenlujuutta kävelyttää tätä arvaamatonta eläintä.

Hemppa oli vankka nuori mies, tyyni ja maltillinen, punaposkinen ja ystävällinen. Hän oli aina hyvin pukeutunut, kun meni kaupungille ostoksille. Usein meiltä kysyttiin, mitä se kapitalisti teki meidän kommuunassamme. Huutettiin, että hän oli rikas, koska hän osti kalliita tavaroita kuten hienoja viinejä. Toisinaan Hemppa kutsui talon naisia pistäytymään luokseen maistelemaan makeita viinejä. Kun äiti kertoi niistä maistiaisista, isä huomautti leikkisästi, ”Älkää te naiset tulko humalaan noissa kutsuissa tai saatte sapiskaa.” Hemppa oli hyvissä väleissä lasten kanssa, ei koskaan vähätellyt meitä. Eläinten hoitoon perehtyneenä hän opetti meille miten eläinten kanssa toimitaan.

Messun jälkeläiset nostivat paitsi kommuunan, myös naapurikylien karjan taso. Kommuunan karja koostui jalostetusta ja paikallisesta rodusta. Osa paikallisista lehmistä oli ostettu, osa oli hankittu vaihtokaupalla. Kerran eräs nainen toi lehmän meidän pihallemme ja pyysi ottamaan sen teuraaksi ja antamaan hänelle lypsylehmän. Hän kertoi, että lehmä tuotti poikimisen jälkeen maitoa vain yhden litran päivässä ja heillä oli viisi lasta ruokittavana. Nainen sai lypsylehmän. Hänen Dounya-lehmänsä pestiin, harjattiin ja ruokittiin kunnolla. Lehmän maitomäärä lisääntyi ja poikimisen jälkeen se lypsi 27 litraa maitoa päivässä. Toinen lehmä, Manka, hankittiin myös vaihtamalla, ja oikealla hoidolla se antoi vieläkin parempia tuloksia – 29 litraa maitoa päivässä. Näin tuli osoitettua, että paikalliset lehmät voivat olla erittäin tuottavia, kun niistä pidetään hyvää huolta. Kommuunan karjasta huolehdittiin karjanhoitaja Kankaan ohjeiden mukaan, tämä oli saanut pätevän, ammatillisen koulutuksen

Karjanhoitaja Kaarlo Kunnas Messu-sonnin kanssa (Karjalan tasavallan kansallisen arkiston kokoelmat).

Suomessa. Hän suunnitteli lypsy- ja ruokinta-ajat sekä annokset ja huolehti siisteydestä ja järjestyksestä.

Keväällä joillekin viljelypalstoille kylvettiin heinälajeja kuten apilaa, timoteita ja virnaa, joita voitiin antaa karjalle rehuna syksyllä ja talvella.

Sikala rakennettiin navetan viereen. Kolme kantakirjaemakkoa ja yksi karju olivat ensimmäisinä karsinoissa. Nuo emakot olivat erittäin sikiäviä: ne synyttivät 25–27 porsasta kerralla kaksi kertaa vuodessa.

MENETYKSIÄ JA SAAVUTUKSIA KOMMUUNAN JÄSENMÄÄRÄSSÄ

Työ vain lisääntyi. Pieni jäsenryhmä ponnisteli kaikin voimin saadakseen työt tehdyksi hyvin ja ajoissa. Sitä paitsi kommuuna oli menettänyt kaksi kyykästä miestä. Väinö Toko, jonka vaimo oli jäänyt Cobaltiin, nai karjalaisen naisen, jolla oli oma taloutensa. Vaimo ei halunnut muuttaa, joten Toko jätti kommuunan.

Sitten menetimme Leander Holmin, joka kuoli sammuttaessaan tulipaloa. Oli sattunut niin, että Aunuksen johdon autonkuljettaja oli sairastunut eikä ku-

kaan muu siellä osannut ajaa autoa. Joitakin pomoja oli tuotava Lotinanpellosta Aunukseen. Holmia pyydettiin ajuriksi.

Palattuaan takaisin Aunukseen Holm oli laittanut auton autotalliin ja lähti kävelemään kotiin. Matkalla hän oli katsahnut taakseen ja näki tulipalon hehkun. Hän oli kääntynyt takaisin ja juossut kaupunkiin. Autotalli oli liekeissä. Palomiehet työskentelivät käsipumpulla. Holm oli tarttunut sen kahvaan ja pumpannut kunnes oli lysähtänyt maahan. Hänen traaginen kuolemansa oli korvaamaton menetys, joka järkytti meitä.

Raskas elämäntapa ei miellyttänyt kaikkia, joten jotkut perheet muuttivat pois helpomman elämän toivossa. Myöskin muutamat rakkaussuhteet hajottivat perheitä ja eronneet tavallisesti jättivät kommuunan.

Kommuuna oli tullut tunnetuksi joka puolella Karjalaa. Ihmiset lähettivät liittymishakemuksia. Uusia jäseniä tarvittiin kipeästi, mutta ei ollut paikkaa heidän majoittamiseen. Palkatut työntekijät koettelivat kommuunan taloutta – joka penni säästettiin talouteen sijoitettavaksi. Omat ihmiset tekivät työtä ruokapalkalla.

Isäni pelaamassa tammea.

Uusi asuinrakennus valmistui vuonna 1928. Siinä oli kuusitoista asuinhuonetta (myöhemmin isot huoneet jaettiin kahtia, jotta saatiin enemmän majoitustilaa) sekä virkistys- ja toimistohuoneita.

Kommuunaan liittyi muutamia lähiseudun perheitä, kuten Kuokat, Lehmukset, Rokat, Rajalat, Tommiset ja Häggströmit. Tervot tulivat Uhtualta Vienan Karjalasta. Näissä perheissä oli pieniä lapsia, ja esiin nousi kysymys päivähoidosta.

KOULUN ALOITTAMINEN

Syyskuun lähestyessä tulin hieman levottomaksi. Aunuksessa ei ollut suomenkielistä alkeiskoulua, joten Douglas ja minut ilmoitettiin venäläiseen kouluun.

Vierailin vanhempieni kanssa koulussa elokuussa ja tutustuin tulevaan opettajaani. Hänen nimensä oli Glafira Nikolajevna Krylova, hän oli venäläinen, mutta puhui sujuvasti karjalan kieltä. Hän kertoi meille, mitä koulutarvikkeita meidän pitäisi ostaa ja näytti minulle luokahuoneeni. Se oli iso ja valoisa huone. Mustiksi maalatut kahden oppilaan pulpetit olivat kolmessa rivissä. Penkki ja pöytä oli yhdistetty toisiinsa. Pöydän kansi voitiin nostaa ylös, kannen alla oli säilytyslaatikko tavaroille.

Glafira Nikolajevna vakuutti vanhemmilleni, että hän huolehti Douglasista ja minusta ja antaa meille lisäopetusta oppituntien jälkeen. Vierailun jälkeen kävelimme Aunuksen keskustaan ostamaan tarpeelliset kouluvälineet.

Opettajan kertoman mukaan oppikirjat ja perustarvikkeet, kuten vihkot, muste- ja lyijykynät olivat maksuttomia, joten meidän ei tarvinnut ostaa niitä. Ensin etsimme koululaukkua. Valikoima oli hyvin rajallinen. Ostamamme laukku oli tehty pahvista, ulkopuolelta peitetty harmaalla ja sisäpuolelta musta- valkearaidallisella kankaalla; siinä oli hihnat selässä kantamiseen. Ostimme myös kynäkotelon, väriliidut, vesivärit ja pyyhekumeja.

Syyskuun ensimmäisenä saimme koulukyydin puheenjohtajaltamme, jolla oli joitakin liikeasioita hoidettavanaan kaupungissa. Hevososen hölkätessä tiellä tasaista tahtia yritin kuvitella mielessäni mitä teen astuttuani luokahuoneeseen. Minua harmitti, kun en osannut venäjää. Mieleni rauhoittui tavatessani tytöt, joihin olin tutustunut kylässämme vuotta aiemmin. Suurin osa opiskelijoista oli venäläisiä, muutamia karjalaisia, kaksi tataaria ja me, kaksi suomalaista. Luokka oli kolmenkymmenen oppilaan sekalainen seurakunta.

Kello soi, Glafira Nikolajevna saapui luokahuoneeseen. Osa nokkelimmista luokkatovereistani oli jo valinnut pulpetit ja vierustoverit. Glafira Nikolajevna määräsi vierustoverikseni Vera Grigorjevan, jonka vanhemmat hän tunsu hyvin. Vera ei puhunut karjalan kieltä. Kun kaikki olivat paikoillaan, meille jaettiin oppikirjat, vihkot ja lyijykynät.

Oppitunti alkoi. En ymmärtänyt mitään, minua pelotti. Vera oli erittäin auttavainen ja hän näytti mitä piti tehdä.

Ensimmäinen koulupäivä on lapsen rasittavimpia päiviä. Douglasille ja minulle kielikysymys ei ollut ainoa huolenaihe; tuntematon ympäristö teki olomme myös epämukavaksi.

Koulupäivä alkoi yhdeksältä aamulla ja kesti yhteen iltapäivällä. Opinto-ohjelmaan kuului lukemisen, kirjoittamisen, laskuopin, laulun, piirustuksen ja käsityön oppitunnit. Laskeminen ei ollut minulle ongelma, olinhan oppinut sen alkeita ensimmäisellä luokalla Cobaltissa. Monimutkaisempaa oli oppia kirjoittamaan ja lukemaan venäjää. Se oli suurempi haaste meille, ei venäläisille, sillä venäläiset lapset pystyivät arvaamaan sanan sen jälkeen, kun tunnistivat sanan ensimmäiset kirjaimet.

Venäjän kielen kyrilliset kirjaimet luetaan 800-luvun slaavilaisen apostolin, Pyhän Kyrilloksen, ansioksi. Muunnetussa muodossa nämä kirjaimet ovat edelleen käytössä joissakin slaavilaisissa maissa. Jotkut kirjaimet ovat identtisiä latinalaisten merkkien kanssa; toiset taas ovat graafisesti samanlaisia, mutta merkitsevät eri äännettä. Venäjän aakkosissa ainutlaatuista ovat kirjaimet, jotka ilmaisevat suhuäänteitä ja joitakin muita merkkejä.

Askel askeleelta pääsimme tämän kirjaimien ja äänneiden sokkelon läpi.

Taukojen aikana olimme sisätiloissa; pitkät välitunnit vietimme pihalla. Urheilukenttää ei ollut eikä liikuntatunteja, joten verryttelimme itseämme pelaamalla pelejä. Hyvin pian en tuntenut itseäni enää yksinäiseksi näissä uusissa oloissa. Ystäväystyyn joidenkin karjalaisten tyttöjen kanssa. Heidän venäjänsä ei ollut sujuvaa, mieluummin he puhuivat omaa kieltään, jota minä suurimmaksi osaksi ymmärsin. Kun Glafira Nikolajevna kuuli meidän puhuvan karjalan kieltä, hän ojensi tiukasti tyttöjä käskien puhua kanssani vain venäjää.

Söimme lounaan ruokasalissa. Oppilaat toivat kotoaan pullon maitoa ja leipää. Joillakin maaseudun lapsilla oli paksut viipaleet pehmeää tummaa ruisleipää, joiden päälle oli ripoteltu sokeria. Meillä oli tapana vaihtaa leipäpaloja. Pidin näiden makeitten ja happamien leipäviipaleiden hajusta ja mausta. Lounasaikaan tarjoiltiin myös lämpimiä keittoja, jotka oli valmistettu koulun kasvimaan vihanneksista. Oppilaiden oli määrä työskennellä kasvimaalla kesäisin muutama päivä kastelemassa kasveja ja kitkemässä. Heinäsirkkojen surina ja sudenkorentojen lento toivat vaihtelua väsyttävään työhön, mutta hyttyset aiheuttivat ongelmia. Suoritettuumme tehtävän, otimme ilon irti syöksymällä jokeen virkistääksemme itseämme.

Kaikki vastoinikäymiset unohtuivat syksyllä, kun sato korjattiin ja olimme ylpeitä hyödyllisten vihannesten kasvattamisesta.

Kiusaaminen ei ollut tässä koulussa kovaa, enimmäkseen joitakin ilkkurisia temppuja, kuten kamppituksia, tönimistä ja härnäystä. Opettajan määräys jäädä tuntien jälkeen luokkaan koettiin rangaistukseksi, häpeäksi, ja sitä kiusaajat

käyttivät tietoisesti hyväkseen. Kiusantekijät härnäisivät meitä toistuvasti, koska Glafira Nikolajevna antoi Douglasille ja minulle lisäopetusta tuntien jälkeen. Kielellisiin kömmähdyksiini kohdistunut pilkka sai minut usein kyyneliin. Samalla ne olivat minulle opetus – yritin olla toistamatta näitä virheitä, ja vähitellen itseluottamukseni kasvoi.

Myös meidän vaatetuksemme herätti kiinnostusta ilmeisistä syistä: ne erosivat liikaa muiden lasten asuista. Poika nimeltään Ivanov oli etevin löytämään keinoja vaatteitteni likaamiseen. Kerran kun olin pesemässä käsiäni (siellä ei ollut juoksevaa vettä) hän syytti minua saippuan pudottamisesta likavesiämpäriin, mitä en ollut tehnyt. ”Sinun täytyy kalastaa se ylös”, hän sanoi ja työnsi käteni likaiseen veteen. Se oli minusta inhottavaa ja vaaleanpunainen villapaitani tuli hyvin likaiseksi.

Polja Averkijeva oli hyvin rakas ystäväni. Hän oli erittäin määrätietoinen ja rohkea. Kiusantekijät pelkäsivät häntä, koska hänellä oli tapana antaa heille kyytiä. Polja asui Aunuksessa. Joka aamu menin ensin heille, ja sen jälkeen kävelimme yhdessä kouluun. Ystävyysimme kesti läpi kouluvuosien ja koko elämämmme ajan, kunnes hän nukkui pois.

Täysin erilaisista oloista tultuamme me saimme kokea uuden ja jännittävän elämän tuossa oudossa kieli- ja kulttuuriympäristössä. Oli paljon opittavaa!

Kielitaidon saavuttamiseksi on saatava apua ja tukea paitsi koulussa myös jokapäiväisessä elämässä. Olin kiinnostunut venäläisten lastenkirjojen lukemisesta. Isäni tuki lukemisharrastustani, hän osti minulle noita kirjoja. Kun tulin vanhemmaksi, hän pyysi minua kääntämään oppikirjojeni tarinoita venäjämästä suomen kieleen. Ollessani neljännellä luokalla isä toi suureksi hämmästyksekseni kirjan perunan kasvattamisesta Karjalassa ja pyysi minua kääntämään sen suomeksi. En ollut kovin innostunut kyseiseen tehtävään. Istuin kuitenkin isän kanssa tutkimassa tuota perunakirjaa, sillä toivoimme saavamme siitä apua hyvänlaatuisten pottujen kasvattamiseen savimaassa; perunamme olivat vetisiä. Uskon isän ottaneen vaarin tuon kirjan neuvoista: seuraavina vuosina perunat maistuiivat paremmilta.

KOULUTIEMME

Aivan kuten isä oli kertonut, kouluun johti kotoamme kaksi reittiä: vähän yli kilometrin pituinen suora polku peltojen poikki ja paljon pitempi kiertotie Aunuksen keskuksen kautta.

Douglas ja minä menimme kouluun yhdessä. Kuljimme jalan oikotietä syksyisin ja keväisin kun polku oli kuiva ja talvella sään sallimassa hiihtäen.

Olen usein ihmetellyt, miten sitkeitä olimmekaan. Meidän piti lähteä matkaan, satoi tai paistoi. Syksyisin tuuli oli joskus ankaraa ja kävellessämme meidän piti suojata kasvomme tiellä tuivertavilta pölypyörteiltä. Sadepäivät olivat ikäviä. Äiti vaati minua laittamaan ylleni sadetakin, joka oli jatkuvasti oppilaiden naurunaiheena. Koulua lähestyessämme riisuin sen ja yritin livahtaa naulakolle mahdollisimman nopeasti. Kun sää muuttui kylmemmäksi ja oli vähän lunta, matka tuntui lyhyemmältä: narksuva lumi jalkojemme alla sai meidät kävelemään nopeammin. Joskus meitä onnisti saadessamme kyydin ohi kulkevassa reessä. Ystävälliset ajurit saattoivat huutaa meille: "Hypätkää jalaksille!" Epäystävälliset heristivät meille nyrkkejään ja käskivät meidän häipyä kun hyppäsimme jalaksille ilman lupaa.

Jos sää oli erittäin huono, tallirenki ajoi meidät kouluun. Kävely oli hyvä tapa sisällyttää liikuntaa päiväämme, mutta se oli myös väsyttävää. Jos meillä olisi polkupyörä. Mutta pyörä oli saavuttamaton unelma – tuolloin Aunuksessa polkupyöriä ei ollut myynnissä, ja vaikka niitä olisi ollut, vanhemmillamme ei olisi ollut varaa ostaa niitä.

ENSIMMÄINEN OPETTAJANI

Venäläinen alkeiskoulu kesti neljä vuotta ja kaikkia aineita opetti sama opettaja. Olin onnekas saadessani ensimmäiseksi opettajakseni sellaisen henkilön kuin Glafira Nikolajevna Krylova. Vaativan ja ymmärtäväisen opettajani ansiosta pääsin nopeasti perille venäjän kielestä. Mielikuva hänestä on säilynyt läpi koko elämäni. Opettajana hän oli hyvin ankara, kuri oli tiukka, mutta me pidimme hänestä kovin.

Glafira Nikolajevnan pedagoginen tehokkuus oli poikkeuksellista. Saimme hyvät tiedot oppiaineissa, kyvyn ymmärrettävään ja selkeään puhetapaan sekä ilmeikkääseen lukemiseen. Hän korosti aina kuinka tärkeää on lukea hyvää kirjallisuutta. Aloin lukea venäläisiä satuja ja seikkailutarinoita jo toisella luokalla. Aunuksessa oli lastenkirjasto, josta lainasin Grimmin veljesten, Jules Vernen, Hans Christian Andersenin, Mark Twainin, Daniel Defoen ja muiden länsimaisten kirjailijoiden venäjäksi käännettyjä kirjoja.

Glafira Nikolajevna suhtautui meihin äidillisesti. Hän piti jatkuvasti huolta terveydestämme ja puhtaudestamme. Lukutunneilla hänellä oli tapana kutsua oppilas pöytänsä luo lukemaan ääneen. Ennen aloittamista Glafira Nikolajevna tutki oppilaan kädet ja korvat, ja jos ne olivat likaiset, sai mennä pesemään ne. Lukemisen jälkeen meidän huoliteltu opettajamme tutki oppilaiden päät toivoen (luulen niin) ettei löytäisi yhtään verenimijää. Tämän kaltainen siisteyskasvatus kantoi hyviä tuloksia, meistä tuli siistejä. Glafira Nikolajevnalla oli erittäin hyvä keskusteluyhteys vanhempiimme.

Opettajamme oli aina hyvin pukeutunut ja hänellä oli kauniisti leikatut hiukset. Kun hän tuli luokkahuoneeseen, nautimme hänen hajuvetensä ihanasta tuoksusta.

Me tytöt keskustelimme usein keskenämme, mitä meistä tulee, kun kasvamme aikuisiksi. Useimmat meistä halusivat olla opettajia. Epäilemättä tämä ajatus heräsi meidän opettajamme ansiosta. Olin kovin kiintynyt Glafira Nikolajevnaan ja pidin yhteyttä hänen kuolemaansa asti.

En ole koskaan unohtanut erästä epämiellyttävää tapahtumaa, jolloin käyttäydyin huonosti. Veralla ja minulla oli paha tapa jutella oppituntien aikana ja Glafira Nikolajevna joutui huomauttamaan meitä tästä. Jälleen kerran, kun keskustelimme jostain mielestämme tärkeästä asiasta, opettajamme pyysi huomiotamme, mutta emme totelleet. Opettaja istutti meidät erilleen. Uusi vierustoverini oli Kostja, jolla alituiseen vuotava nenä. Olin hyvin järkyttynyt ja sanoin opettajalleni: "En tuo sinulle enää voita." Asia oli niin, että kommuuna myi tuoretta voita Aunuksen asukkaille alhaisella hinnalla ja sillä oli suuri kysyntä. Opettajamme osti sitä säännöllisesti ja minä toimitin sen hänelle.

"Aivan kuten itse haluat", Glafira Nikolajevna vastasi. Tämän tapauksen jälkeen olin hyvin häpeissäni ja pyysin anteeksi. Ensin Glafira Nikolajevna piti minulle puhuttelun jonka jälkeen hän hyväksyi anteeksipyyntöni. Ilmeisesti tämä vanha tapaus jäi meidän molempien mieliin niin, että muistelimme nau-raen tapahtunutta vielä viimeisen kerran tavatessamme.

Päätin alkeiskoulun vuonna 1931. Aunuksessa ei ollut suomalaista oppikou-lua, joten minut ilmoitettiin Petroskoin suomenkieliseen keskikouluun. Onnel-liset koulupäiväni kotona olivat ohi. Mietin mikä minua odotti tuossa suuressa kaupungissa, niin kaukana kotoa.

KOMMUUNAMME KEHITTYY JA SAAVUTTA KUULUISUUTTA

Vuoteen 1929 mennessä, vajaassa neljässä vuodessa, meidän pieni joukkomme oli tehnyt viljelykelpoiseksi soisen joutomaan ja uusi menestyvä tila oli syntynyt. Asuinrakennuksia oli kolme. Keittiörakennuksessa oli suuri ruokasali, keittiö ja leivintupa. Niiden lisäksi oli sauna, navetta, sikala, tallit, rehutorni, paja, saha, konevaja, autotalli, kellari, varasto kasviksille ja perunoille, riihi, varastorakennus jossa oli mylly, meijeri sekä kahdeksan heinälatoa pelloilla. Rakennettiin tie ja jalkakäytävä Aunuksen. Sähköt vedettiin Aunuksen voimalaitokselta.

Kommuunan jäsenet olivat juurtuneet uuteen kotimaahansa. Jäsenten korkea motivaatio ja heidän päättäväisyytensä suunnitelmien toteuttamisessa olivat tuoneet menestystä yhteisölle. He olivat kestäneet puutteellisuuden, yk-

sinkertaisen ruuan ja pienet tulot, koska he uskoivat parempaan tulevaisuuteen. He hoitivat kommuunaa kuin omaa kotiaan.

Ne talonpojat, jotka olivat nauraneet vaivihkaa tilan sijainnin järjettömyyttä, pudistivat vain päätään. Heidän oli vaikeaa ymmärtää periaatteita, jotka ohjasivat näitä sisukkaita pioneereja. Kommuunan jäsenillä itsellään oli selkeä käsitys näistä periaatteista. Heidän päämääränään oli omavaraisuuden ja hyvän elämän saavuttaminen sekä Karjalan maatalouden kehityksen tukeminen.

Työvoiman puutetta lukuunottamatta kommuunalla oli käytännössä kaikki edellytykset täyttää nuo kauaskantoiset suunnitelmat. Taloudenhoitoon tarvittiin lisää ihmisiä, ja kuten ilmeni, ei ollut vaikeaa saada uusia jäseniä. Kommuunasta oli tullut kuuluisa ympäri Karjalaa ja muilla Venäjän neuvostotasavallan alueilla. Sanoma- ja aikakauslehdet sekä radio kuvailivat kommuunan saavutuksia: uskomattomia vilja- ja heinäsaatoja, korkeaa maidontuotantoa. Painotettiin, että nämä tulokset oli saatu aikaan kovalla työllä, järkevällä liiketoiminnalla ja jäsenten hyvällä työmoraalilla. Säde-kommuunan sanottiin olevan edistyneen maatalouden ahjo ja uusi elämäntapa, helmi Karjalan kollektiivien joukossa.

Ivan Petrov, Karjalan maatalousyhdistyksen agronomi, tunsii kommuunamme hyvin. Hän kirjoitti siitä artikkeleita ja vuonna 1930 julkaisi kirjan, jossa hän antoi yksityiskohtaisen kuvauksen kommuunamme tilasta.

Hänen mukaansa vuosien 1928–1929 tulos oli ällistyttävä: maidon myynti tuotti 2 147 ruplaa voittoa. Parhaat lehmät lypsivät 3 370 kg vuosittain ja keskimäärin 2 500 kg, kun taas paikalliset lehmät lypsivät keskimäärin 800 kg. Viljasato tuotti voittoa 3 825 ruplaa. Verrattaessa hehtaarin tuottoa paikallisiin tuloksiin, tuotto oli paljon korkeampi: kauraa 3 670 kg verraten 930 kg; ohraa 2 538 kg verraten 800 kg; apilaa 4 600 kg verraten 2 620 kg; turnipsia 55 000 kg verraten 27 800 kg.

Siementuotannon tehokkuuden ja korkean laadun johdosta tuotantokustannukset olivat huomattavasti markkinahintoja alhaisemmat. Yhteenvedossaan Ivan Petrov totesi, että Säde-kommuunan jäsenet olivat tehneet tunnollisesti työtä rakentaessaan sosialistista maataloutta.

Neuvostoliiton johto pyrki myös rakentamaan sosialistisen maatalousjärjestelmän. Vuonna 1927 neljännessätoista Neuvostoliiton kommunistipuolueen (bolševikit) kongressissa julistettiin Venäjän maatalouden kollektivisointi. Sanottiin, että yksittäiset maatilat eivät voineet tukea luotettavasti proletaariatien diktatuuria. Sosialismin rakentaminen edellytti pienten maatalojen korvaamista suurilla koneellistetuilla tiloilla. Näin tuotanto voitiin nostaa valtion vaatimalle tasolle ja päästä yli Venäjän maatalouden vanhakantaisuudesta. Lisäksi todettiin, että sosialismin rakentaminen edellytti kapitalististen elementtien kasvualustan poistamista. Kulakeiksi (”nyrkeiksi”) sanottiin varakkaita talonpoikia, jotka omistivat enemmän kuin yhden lehmän tai yhden hevosen ja palkkasivat työvoimaa.

Ajatus siitä, että noina aikoina kylissä olisi ollut rikas, riistävä yhteiskuntaluokka vaikuttaa epätodennäköiseltä. Maanomistajat ja rikkaat talonpojat oli hävitetty jo aikaisemmin vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen. 1920-luvun lopulla hyvin toimeentulevat maanviljelijät olivat niitä yritteliäitä yksilöitä, jotka olivat menestyneet NEP:in aikana. Nyt hyökättiin heitä vastaan. V. M. Molotov, Stalinin asetoveri, suunnitteli "kulakkien" tuhoamisen. Miljoonilta vietiin omaisuus ja karkotettiin Gulag-leireille Siperiaan, Kazakstaniin ja Venäjän pohjoisosiin. Karkotettujen talot annettiin niille kylien köyhille, jotka tukivat valtion toimia.

George Bernard Shaw'n huomautus "Hallitus, joka ottaa Peteriltä maksaakseen Paulille voi aina luottaa Paulin tukeen", luonnehtii elävästi Neuvostoliiton sen aikaista politiikkaa.

"Venäjän mustaksi vyöksi" kutsutulla Orlovin alueella asuva anoppini kertoi minulle naapuristaan, jolle oli annettu karkotetun perheen talo ja maatilkku. Lyhyessä ajassa uusi omistaja oli onnistunut pilaamaan koko tilan. Aluksi hän oli myynyt peltikaton ja korvannut sen olkikatolla; sitten hän oli kaatanut tammet ja myynyt ne. Pian hän oli yhtä köyhä kuin aikaisemminkin.

Kollektivisointi kohtasi huomattavaa vastarintaa. Talonpojat eivät halunneet luopua maistaan eivätkä liioin antaa karjaansa ja tuotantovälineitään yhteisomistukseen. Tapahtui paikallisia kapinoita, eläinten joukkoteurastuksia. Maanviljelijät siirtyivät laittomasti kaupunkiin paetakseen kollektivisointia ja karkotusta. Maaseutu menetti noin 20 miljoonaa ihmistä pidätysten, karkotusten ja muuttoliikkeen takia.

Stalin ja hänen kannattajansa julistivat "luokkasodan" antaakseen sysäyksen kollektivisoinnille. Maaseudulle lähetettiin OGPU (myöhemmin KGB) murskaamaan maanviljelijöiden vastarinnan.

Pakkokollektivisointi vei maatalouden tuoton tuhoisaan laskuun, mikä puolestaan johti viljapulan. Jotta kaupunkien väestö pystyttiin elättämään, lähetettiin maaseudulle häikäilemättömästi viljaa kerääviä partioita. Sen seurauksena maaseutu alkoi kärsiä laajamittaisesta nälänhädästä. Ukraina kärsi eniten. Siellä talven 1932–1933 aikana kuoli noin 7–10 miljoonaa ihmistä nälkään; Pohjois-Kaukasuksella ja alemman Volgan alueella kuoli 2–3 miljoonaa.

Kolhoosit joutuivat vakaviin ongelmiin alhaisen teknisen tason, heikon työn tuottavuuden, riittämättömän organisointikyvyn, koulutetun henkilöstön ja asiantuntijoiden lähes täydellisen puuttumisen vuoksi. Kova työ kolhooseissa ei motivoinut.

Valtiontuki kolhooseille – lainat, koneet ja työkalut, verovapaus sekä tuhannet osaavat työntekijät, jotka lähetettiin kaupungeista kolhooseille avuksi, eivät nostaneet tuotantoa.

Kun kollektivisointi aloitettiin, traktorit ostettiin ulkomailta. Neuvostoliitossa ei ollut tuolloin juurikaan maatalouskoneiden tuotantoa. Ensimmäinen

traktoritehdas Krasnyi Putilovets käynnistettiin Leningradissa vuonna 1924. Muut tehtaot perustettiin Stalingradiin vuonna 1930, Harkoviin vuonna 1931 ja Tseljabinskiin vuonna 1933. Kolhoosien tarpeisiin vastattiin luomalla vuonna 1929 KTA, kone- ja traktoriasema, -järjestelmä. Itse asiassa kolhooseilla ei ollut vakaata pohjaa eikä kylliksi kykeneviä työntekijöitä vastaamaan Neuvostoliiton hallituksen harkitsemattomiin vaateisiin.

Joutuessaan toteamaan pakkokollektivisoinnin aiheuttaman taloudellisen katastrofin, Stalin kirjoitti artikkelin "Menestys panee pään pyörälle". Siinä hän syytti paikallisia virkamiehiä siitä, että he olivat unohtaneet vapaaehtoisuuden periaatteen perustaessaan kolhooseja.

Artikkelin tulos oli odottamaton: 50 miljoonaa talonpoikaa lähti riemuissaan, mutta riemu ei kestänyt kauan. Pian he kokivat heihin kohdistuneen paineen: heille annettiin sopimattomimmat maatilkut, määrättiin suuret viljakiintiöt ja erilaisia sakkoja. Lisäksi heiltä evättiin ostokortit. Elämä kävi niin vaikeaksi, että heidän oli taas pakko liittyä kolhooseihin.

Jotkut kommunistijohtajat, kuten Nikolai Bukharin, Aleksei Rykov, Mikhail Tomsky, vastustivat kolhoosien kiireistä muodostamista ja vaativat poikkeus-toimien lopettamista maaseudulla. He näkivät, että väkivalta oli tuhoamassa NEP:in hedelmät.

Politbyro tuomitsi heidät ja myöhemmin, Stalinin vainojen aikana, heidät teloitettiin.

KOLLEKTIVISOINTI OTTAA VERONSA KARJALASSA

Maaliskuussa 1930 Kommunistisen puolueen Keskuskomitea ja Kansankomissaarien neuvosto antoivat määräyksen kollektivisoinnista ja kulakkien eliminoinnista.

Syksyyn 1930 mennessä Karjalassa oli 150 kommuunaa ja kolhoosia. Sädekommuunan jäsenet osallistuivat kollektiivisen maatalouden puolesta käytyyn propagandaan. Kommuunaariemme avulla perustettiin kaksi kommuunaa: yksi Aunukseen ja toinen naapurikylään Nannulaan. Mutta kuten ajanoloon selvisi useimmat Karjalan kolhoosit olivat huteralla pohjalla ja taistelivat olemassaolonsa puolesta. Niiden aineellinen perusta oli heikko: ei ollut sopivia koneita. Viljasato niitettiin sirpeillä ja viikatteilla, puitiin varstoilla tai muilla manuaalisilla menetelmillä. Karjaa menehtyi huonon hoidon ja heinän puutteen vuoksi, pelloille jäi osa viljasadosta.

Lukuisat epäkohdat johtivat mataliin palkkoihin. Keskimääräinen kolhoosilaisen päiväansio oli 1 rupla 9 kopeekkaa. Oli tapauksia, joissa laskelmat oli tehty mielivaltaisesti. Paikallishallinto nimitti kolhoosien puheenjohtajat. Joskus

selvisi, että nämä henkilöt eivät tunteneet maataloutta tai mikä vielä pahempaa – olivat liian kiintyneitä pulloon.

Vierailtuaan joissakin ongelmakolhooseissa suorasanainen isäni, jolla oli selkeä käsitys, mikä on oikein, ilmaisi kokouksessa näkemyksensä näiden kolhoosien tehottomuudesta. Hänen mielestään hallitus tuhlassi rahaa yrittäessään tukea noita heikkoja kolhooseja. Yksityiset tilat pystyisivät paljon parempaan jos hallitus turvaisi ja tukisi niitä. Puolueen puhdistuksessa tämä isän epäortodoksinen lausunto tulkittiin poliittiseksi ja hänet erotettiin Kommunistisesta puolueesta.

Kulakkien luokkaa likvidoidessaan Karjalan hallitus määräsi heidän omaisuuden takavarikoitavaksi ja aloitti hyvin toimeentulevien maanviljelijöiden, "kulakkien" karkottamisen ja pakkosiirrot. Takavarikoitiin kaikkea: tuotantovälineet, karja, elintarvikkeet, rehut, viljan siemenet, ylimääräinen osa taloustavaroista ja säästöt. Ihmisille jätettiin vain välttämättömin ja rahaa niukat 500 ruplaa.

Alussa pakkolunastuksen kohteeksi joutuneet saivat jäädä kyliin. Heille määrättiin työvelvoitteet sekä maataloudessa että metsätöissä. Jos nämä työt laiminlyötiin, heiltä otettiin pois ostokortit, joilla sai ostaa vaatteita ja jalkineita. Heidät ajettiin sananmukaisesti hankalaan elämäntilanteeseen.

Karjalan keskuskomiteaan kertyi pinottain maanviljelijöiden valituskirjeitä paikallisten viranomaisen mielivaltaisesta toiminnasta. Yhdessä kirjeessä Gagarina-niminen nainen kirjoitti: "Aviomieheni pidätettiin kulakkina. Koko elämänsä hän on tehnyt känsäisillä käsillään työtä elättääkseen perheensä. Hänen ainoat työkalunsa ovat olleet kirves talvella ja keksi kesällä. Hän hankki talon, lehmän, hevosen ja puolet yhteisestä nuotasta. Emme palkanneet ulkopuolista työvoimaa. Omaisuutemme arvoksi laskettiin 200 ruplaa." Puna-armeijassa palvelut pienviljelijä Manishev, joka oli kotiutuksen jälkeen perustanut tilansa kovalla työllä, karkoitettiin kulakkina. Hänen opettajana toiminut poikansa pidätettiin hänen kommentoituaan Stalinin artikkelia "Menestys panee pään pyörälle". Manishevin omaisuus luetteloitiin huutokaupattavaksi ja hänen maansa luovutettiin kolhoosille.

Hyvin toimeentulleet maanviljelijät häädettiin maan syrjäisiin osiin tai lähetettiin selviytymään Karjalan karuimmille maille. Mukaansa he saivat ottaa vain kaksi kirvestä, yhden sahan, kärryt, valjaat ja yhden hevosen neljää taloutta kohti, karhin ja ruokatavaraa kahdeksi kuukaudeksi. Kaikkiaan mukaan kuorman sai ottaa tavaraa noin 100 kiloa henkilöä kohden. Heidät vietiin määrättyyn paikkaan OGPU:n saattamina.

Ryhmä näitä häädettyjä ("spets pereselentsy") siirrettiin syksyllä 1931 Karjalan Kashina Goraan. He saivat ottaa mukaansa 50 lehmää, mutta riittämättömästi rehua. Helmikuuhun 1932 mennessä kolmekymmentäyksi lehmää kuoli.

Häädetyt majoitettiin Kashina Gorassa koulurakennukseen, johon oli ahdettu ihmisiä kuin sardiineja purkkiin. Ruoka-annokset olivat laihoja; työkykyiset saivat jauhoja 15 kg, sokeria 1,5 kg, ryynejä 2,5 kg, lihaa 2,5 kg, kalaa 4 kg, voita

200 g ja auringonkukkaöljyä 400 g. Työkyvyttömille ei myönnetty ruokakortteja lainkaan. Lasten annokset olivat riittämättömiä, vain sairaat lapset saivat maitoa. Sairaanhoido ja lääkkeet puuttuivat kokonaan. Keittomahdollisuuksia ei ollut, ruoka valmistettiin pienessä yhteisessä ruokalassa, jossa ihmiset joutuivat pitkään jonottamaan saadakseen ateriansa. Ruokala sijaitsi joen rannalla. Ylempänä sitä oli sauna, työmiesten parakit, ulkovessat ja likakaivot. Saasta valui jokeen, mistä keittovesi otettiin. Häädetyille ihmisille ei annettu valmistuotteiden ostokortteja. Heidän kuluneet vaatteensa ja jalkineensa eivät suojanneet ankaralta ilmastolta.

Joitakin ryhmiä häädettiin Äänisen saariin työskentelemään Karjalan graniittikaivoksissa. Työt oli organisoitu huonosti, koneita ei ollut, ihmistyön osuus oli suuri, työmiehiä vaihdettiin usein, ja palkanmaksussa viivyteltiin. Elinolot olivat epäinhimilliset – ylikansoitettut parakit olivat kylmiä ja kosteita.

Karjalan pääkaupungin, Petroskoin keskustassa on Leninin monumentti. Upeaa patsasta ihaillessa käyvillä ei ole pienintäkään aavistusta siitä, miten satoja ihmishenkiä uhrattiin ”työläisten paratiisiin” perustajan patsaaseen noissa monoliittia tuottaneissa graniittilouhoksissa.

Häädettyjä lähetettiin myös napapiirin toiselle puolelle rakentamaan Nivan voimalaitosta. Siellä asuttiin teltoissa ympäri vuoden. Työ- ja elinolot olivat sietämättömät. Viiden kuukauden aikana kuoli 371 ihmistä, heistä 318 oli lapsia.

Paikallishallinto ei pitänyt tarpeellisena asuntojen rakentamista muuttajille. Ihmiset kärsivät fyysisesti ja stressistä. Vartiointi oli tarkkaa, he eivät saaneet poistua alueelta ilman lupaa ja heidän oli noudatettava OGPU:n hallinnon määräyksiä.

Talonpojat joutuivat sananmukaisesti heikkoon asemaan. He eivät saaneet elää vapaina vaan heidät pakotettiin kolhoosiin ja orjatyöhön. Pakkokollektiivisointi ja viljelijöiden kohtelu on Karjalan historiassa traaginen vaihe. Sillä oli kielteinen vaikutus kaikkiin elämänsäloihin.

SÄTEEN KOMMUNAARIT JATKAVAT TAISTELUA

Loppusyksyllä 1930 kommuunan jäsenet joutuivat seuraamaan ahkeriksi ihmisiksi tuntemansa perheen karkotusta. Perheen omaisuus oli takavarikoitu ja asetettu huutokaupattavaksi. Perhe oli määrätty jättämään kotikylänsä. Silmiemme edessä näyteltiin synkkä kohtaus: itkevä äiti yritti rauhoittaa kärryillä istuvia pelokkaita lapsia perheen omaisuutta huutokaupattaessa. Tämä armoston näky järkytti väkeämme. ”Miksi kollektiivisointi suoritetaan näin raa’asti? Tämä ei ole oikea tapa kehittää Karjalan maataloutta”, he pohtivat. Avuttomuuden tunne painoi heidän mieltään. Mitä he voisivat tehdä? ”Entiseen ei ole paluuta, on mentävä eteenpäin. Elämän pitää jatkua”, he miettivät.

Kommuunan oma toiminta oli tuottanut tuntuja tuloksia. 30-luvun alkuun mennessä kommuunan talous oli hyvässä kunnossa, mutta työkuorma oli kasvanut valtavasti, kaivattiin kipeästi uusia jäseniä. Jotkut karjalaiset perheet, kuten Steppijevit, Savinit, Izotovit, Olga Nikitina ja Pasha Tshetshujeva, olivat jo aikaisemmin liittyneet kommuunan lähellä sijaitsevasta Yllösen kylästä. He asuivat omissa taloissaan, mikä oli suuri apu kommuunalle, jolla oli käytösään rajoitettu määrä huoneita. Kun uutta asuintilaa tuli, voitiin kommuunaan hyväksyä lisää jäseniä. Monet Karjalan talonpojat olivat innokkaita liittymään kommuunaan, mutta kaikki perheet eivät kyenneet maksamaan jäsenmaksuaan. Niinpä päätettiin perustaa rahasto auttamaan vähävaraisia selviytymään jäsenmaksusta.

Kommuunan uudet karjalaiset jäsenet, Vlasovit, Ubljjevit, Shalgujevit, Olhinit, Petrovit, Trofimovit, Rudzhijevit, Vasiljevit ja Virrat, tulivat syrjäkylästä.

Lisän työvoimaan kommuuna sai myös muutamasta perheestä, jotka olivat muuttaneet Pohjois-Amerikasta Karjalaan 30-luvun alussa. Saatuaan tietää Säteestä Lahdet, Lepistöt, Longit, Manniset, Ida ja Jukka Niemi sekä poikamiehet Harhio, Ojala, Niemi, Pasila ja Uusitalo liittyivät kommuunaan, Signe ja Budolf Niemi tulivat Ruotsista. Oli myös joitakin Aunuksen älymystöön kuuluneita "tukijäseniä" jotka työskentelivät kesäisin satunnaisesti kommuunan pelloilla. Kaksi heistä – poikamiehet Agafonov, kirjanpitäjä ja Sakarinen, agronomi ja opettaja, asuivatkin kommuunassa.

Kommuunan jäsenmäärä kasvoi myös kommuunan sisällä. Ensimmäinen vauva syntyi Olga ja Nikki Tuulokselle vuonna 1930. Olga oli karjalainen nuori nainen ja Nikki oli saapunut Kanadasta. Pojalle annettiin nimeksi Toivo. Säteen naiset, Rauha, äitini ja erityisesti Elma, jolla oli oma vauva, auttoivat ja antoivat neuvoja Olgalle lastenhoidossa. Vastasyntynyt vauva käärittiin tuohon aikaan Venäjällä kokonaan pitkiin kapeisiin kangassuikaleisiin, vauva ei voinut liikkua jalkojansa eikä käsiään. Kun Elma näki näitä pitkiä kapaloita, hän toi Olgalle vaippoja ja hakaneuloja ja näytti miten vauva vaihdetaan kuiviin. Seppämme teki kylpyammeen Toivolle. Minusta oli hauskaa auttaa Olga Toivo-vauvan kylvettämässä. Kun Olga pesi vaippoja pitelin Toivoa sylissäni keinutuolissa, johon hän nukahti.

Lastenhoidossa ei ollut ongelmia kunnes kommuunaan saapui uusia jäseniä pienine lapsineen. Päivähoidon järjestäminen tuli ajankohtaiseksi, mutta kommuunassa ei ollut sopivaa tilaa lastentarhalle. Ongelma ratkesi yllättäen Aunuksen suomalaisen lastenkodin lasten vierailtua ja esiinnyttyä kommuunassamme. "Meidän lapsemme voivat saada siellä hyvän kasvatuksen", päättelivät alle kouluikäisten lasten vanhemmat. Lastenkodin kanssa tehtiin sopimus. Viisi kommuunan lasta sijoitettiin sinne. Kommuunamme maksoi hoitokustannukset ja toimitti lastenkodille maitoa, voita, kasviksia ja lihaa. Lastenkoti ei ollut kaukana ja vanhemmat saattoivat nähdä lapsensa vapaa-aikanaan. Kaikesta

huolimatta tämä järjestely ei ollut paras mahdollinen, sillä lapset ja vanhemmat ikävöivät toisiaan. Myöhemmin löydettiin tarkoitukseen sopiva talo, joka ostettiin ja siirrettiin kommuunan tontille. Päiväkoti kalustettiin ja sinne palkattiin kaksi lastentarhanopettajaa.

UUSIA JA TEHOKKAAMPIA TUOTANTOTAPOJA

Kun Säde oli nyt vahvasti omilla jaloillaan ja jäsenmäärä kasvanut, oli helpompaa järjestellä oloja. Kommuunan jäsenet olivat suunnitelleet vehnänviljelyn kokeilemista. Kaikkina näinä vuosina he olivat kaivanneet vaaleaa nisuleipää ja piirakoita. Tämä tavoite saavutettiin loppukesällä 1930.

Eräänä kauniina päivänä isäni oli pelkkää hymyä kantaessaan pientä pussia kädessään. "Tässä on jotain jota haluan kokeilla meidän pelloillamme. Olemme onnistuneet kasvattamaan ruista, kauraa ja ohraa. Katsotaan nyt miten vehnä sopeutuu Karjalan ilmastoon." Nuo kaksi kiloa syysvehnän jyviä olivat vehnänviljelyn alku Karjalassa. Vehnän viljelypaikka valittiin pajan takaa, valtaojan varrelta. Maa oli muokattu kunnolla. Isä kylvi siemenet käsin. Odotettiin innsuneina miten oras kestää talven pakkaset.

Kun pellole ilmestyi keväällä pälvä, maa oli täynnä kirkkaanvihreitä oraita. Vehnäpelto oli isäni silmäterä. Vehnän valmistuttua vanhempani leikkasivat sen sirpillä.

Kullankeltaiset kuhilaat olivat tiheässä pellolla. Sitten lyhteet vietiin riiheen kuivumaan ja puitiin varstoilla. Kaksi kiloa vehnää antoi hyvän tuoton: 34 kg. Vuonna 1931 sato ei ollut niin hyvä huonon sään takia. Tämä 34 kg tuotti vain 1 054 kg/ha; vuonna 1932 kylvettiin 450 kg ja sato oli 3 700 kg/ha.

Hyvien syysvehnäsatojen rohkaisemina kommuunamme jäsenet olivat valmiita kokeilemaan kevätvehnän kasvattamista. He keskustelivat rohkeasta suunnitelmastaan agronomi Sakarisen kanssa, jolla oli yhteyksiä Leningradin maatalousakatemiaan koetilaan. Koetilalla oltiin kiinnostuneita testaamaan kevätvehnän viljelyä pohjoisissa olosuhteissa. Koetila antoi 10 kiloa kevätvehnän jyviä Säteelle. "Jos ei uskalla, ei saakaan mitään", tuumivat kommuunaarit. He kylvivät siemenet hyvin muokattuun maahan. Tulos oli hämmästyttävä – kevätvehnä tuotti hyvän sadon, 50 % suuremman kuin Etelä-Venäjällä. Joka vuosi koko sato jäi siemenviljaksi ja osa sadosta jaettiin muille kolhooseille. Kului jonkin aikaa ennen kuin tarjottiin valkoista leipää.

Yhteydet Leningradin maatalousakatemiaan jatkuivat. Kesällä Akatemian opiskelijat olivat harjoittelijoina ja tutkijat tekivät kokeita kommuunan pelloilla, joissa he saivat käyttää tarvitsemiaan koneita. Opiskelijat saivat ylöspidon.

Muistan hyvin erään työntekijän. Hän oli miellyttävä tummatukkainen nuori tiedenainen Zhanna Kuljova. Kävin usein hänen työpaikallaan ja tarjouduin auttamaan pikkutehtävissä sekä kieliongelmassa.

Akatemia ehdotti, että Säteestä tehtäisiin koetila, mutta kommuunalaiset eivät suostuneet ehdotukseen.

Aaltoileva vehnäpelto oli ilo silmälle. Suurin vehnäsato korjattiin vuonna 1934. Osa siitä jauhettiin omiin tarpeisiin. Koska sadonkorjuujuhla lähestyi, keittiön henkilökunnalla oli kiire leipoa pullia ja piirakoita hienoksi jauhetusta vehnästä. Vieraat ja omat työntekijät nauttivat juhlassa maan antimia. Puheenjohtaja Siikanen oli juuri palannut Moskovasta, missä hän oli kertonut kommuunan elämästä ja sen vuoden tuloksista. Vuosi oli ollut menestyksellinen kaikilla aloilla. Verot oli maksettu ja sopimukset elintarvikkeiden luovuttamisesta valtiolle täytetty ajoissa. Hän oli korostanut, että hyvät tulokset oli saavutettu kovalla työllä ja järkevällä talouden hoidolla. Tärkeä perusta onnistumisille oli vankka maanviljelyksen tuntemus ja muut hyödylliset taidot, joka oli saatu jo Suomesta ja muualta maailmasta. Lisäksi he olivat tottuneet kuriin ja järjestykseen.

Kiinnostavin uutinen hänen puheessaan oli, että kommuuna oli saanut palkintona saavutuksistaan kultamitalin ja auton. Hän päätti puheensa sanoin, "Kanadassa, syvällä maan alla, kaivoksessa, me uneksimme raittiista ilmasta, kynnetyn maan hajusta ja viljan kasvun auttamisesta... Nyt unelmamme ovat toteutuneet, ja olemme erittäin tyytyväisiä.

Kommuunalaiset saivat odottamattaan uuden alan hoidettavakseen – mehiläisten hoidon. Aunuksen maatalouskoululla oli aputalous, jossa oli karjaa ja mehiläispesä. Koulun johdolla oli vaikeuksia niiden hoidossa. He eivät voineet palkata työntekijöitä eivätkä hankkia tarvittavia koneita, koska rahaa puuttui. Talous oli surkeassa kunnossa: navettaa ei ollut, lehmiä pidettiin talonpoikien ladoissa ja mehiläispesät olivat lahoja. Sanomalehti *Punainen Karjala* kertoi koulun kurjasta tilanteesta 27.8.1930. Agronomi Sakarinen sai kommuunan hallinnon kiinnittämään huomiota tähän artikkeliin ja antoi lisätietoja koulun tilasta.

Säteen jäsenet päättivät auttaa koulua ja rakentaa sille navetan. Koulun kolmeakymmentä lehmää hoidettiin väliaikaisesti kommuunassa ja opiskelijat saivat mahdollisuuden harjoitella karjanhoitoa. Kommuunalaiset rakensivat koululle kunnan navetan lyhyessä ajassa.

Koululla oli myös ongelmia mehiläisten hoidossa. Ne päätettiin myydä. Kommuuna osti ne; näin uusi tuotannonhaara sai alkunsa. Yksi vanhimmista jäsenistä, Nehemias Piispanen, puuseppä ja vapaaehtoinen kirjastonhoitaja, otti vastuun mehiläisten hoidosta. Agronomi Sakarinen opetti Piispaselle mehiläishoidon alkeet. Piispanen jatkoi mehiläishoidon opiskeluaan ja rakensi uudet mehiläispesät. Hänestä tulikin hyvä mehiläishoitaja. Joskus mehiläistarhasta saattoi kuulla viulun soittoa. Piispanen siellä viihdytteli mehiläisiään. Mehiläisten hoito oli kannattavaa, ja mekin saimme maistella makeata.

VIRANOMAISET

Asioitaessa Aunuksen piirin viranomaisten kanssa tarvittiin kärsivällisyyttä. Heillä oli kahtalainen suhde kommuunamme: yhtäältä he olivat ylpeitä siitä, että kommuunamme saavutti menestystä sekä maanviljelyksessä että karjanhoidossa ja pitivät sitä heidän johtonsa ansiona. Kommuuna sai palkintoja ja kunniakirjoja Moskovan maatalousnäyttelyissä. Kommuunamme oli mallina heidän propagandassaan. Vuonna 1930 Aunuksen viranomaiset järjestivät konferenssin, jossa kaikki Aunuksen alueet olivat edustettuina. Säteen puheenjohtajaa pyydettiin raportoimaan siellä vuoden tuloksista. Kokouksen tavoitteena oli osoittaa Aunuksen alueen valtuutetuille kuinka hyvin Aunuksen tasangon pellot voivat tuottaa ja miten tärkeää hyvä talouden organisointi on.

Siikanen kertoi esityksessään, että kylvö oli tehty oikeaan aikaan, sato korjattu ilman tappioita ja ajallaan, vilja toimitettu valtiolle etuajassa, verot ja vapaaehtoiset maksut suoritettu ajoissa.

Sitten valtuutetut vietiin katsomaan kommuunaa. Kun he olivat nähneet hyvin hoidetun kommuunan, valoisan ja puhtaan meijerin, navetat, sikalan, ruokalan, ulkorakennukset, koneet, asuintilat ja hyvin hoidetut pellot, sanoi kokouksen puheenjohtaja heille: "Te olette nähneet miten taloutta tulee hoitaa." Eräs valtuutettu vastasi: "Meidän on mahdotonta päästä samalle tasolle. Meillä ei ole koneita, ei pääomaa eikä kykyä saavuttaa tällaista tasoa."

Toisaalta Aunuksen piirihallinto ei auttanut kun kommuuna tarvitsi apua. Suurena ongelmana oli vaatteiden ja jalkineiden saanti, paikallinen osuuskauppa ei toimittanut kommuunan työntekijöille niitä eikä mahorkkatupakkaa, mutta Aunuksen piirihallinto ei halunnut kuulla näistä ongelmista.

Puheenjohtajamme valitti tästä syrjinnästä Karjalan tasavallan johdolle. Siikanen kirjoitti: "Paikallinen osuuskauppa suhtautuu meihin kielteisesti, he eivät myy meille edes mahorkkatupakkaa. Lähettäkää meille luettelo tavaroista, joita meillä on oikeus ostaa. Tarvitsemme kiireesti 17 paria miesten, 6 paria lasten ja 7 paria naisten saappaita. On vaikea työskennellä pellolla paljain jaloin. Naiset hoipertelevat paljasjaloin emmekä voi lähettää lapsiamme kouluun ilman kenkiä. Odotamme nopeaa vastausta ja saappaita."

Tilanteesta keskusteltaessa äitini huomautti, "On tietysti hyvä pyytää saappaita, mutta mahorkka on kelvotonta: savu on pistävää ja se haisee pahalta. Eikä ole terveellistä tehdä savukkeita käärimällä mahorkkaa sanomalehtipaperiin. "Isäni ei ollut oikeastaan tupakkamiehiä, mutta joskus hän rullasi "vuohen jalan" ja otti siitä henkisavut.

Tasavallan sanomalehdessä *Punainessa Karjalassa* oli elokuussa 1930 artikkeli tästä asiasta. Siinä todettiin, että "Aunuksen osuus kunta on aloittanut boikotoida Sädettä. Säde on vanhin ja edistynein kommuuna Karjalassa. Tar-

vittavia tavaroita ei ole myyty kommuunan työntekijöille. Heillä ei ole jalkineita. Näin ollen heidän on työskenneltävä pelloilla paljain jaloin. Tämä boikotti on rikollista toimintaa. Onko osuuskunnan tavoitteena vahingoittaa edistyneintä kommuunaa vai onko boikotti osoitus kansalliskiihkoilusta, jota on kerrottu jo esiintyvän Aunuksessa. Säteen perustajat olivat internationalisteja. Kansallismieliset vastavallankumoukselliset ovat katsoneet kieroon kommuunan vahvaa kehitystä ja kukoistusta.”

Aikaa myöten Aunuksen piirihallinto sekaantui yhä enemmän asioiden hoitoon ja häiritsi kommuunan toimintaa. Kaksi työntekijäämme, ensimmäinen puheenjohtaja Kalle Lahti ja mekaanikko Eino Stenfors vietiin kommuunasta piirihallinnon toimesta. Heitä tarvittiin viranomaisten mukaan parantamaan kunnan oloja, vaikka itse asiassa kommuuna olisi tarvinnut nämä työntekijät. Piirihallinnon virkamiehet esittivät suunnitelmia, jotka erosivat kommuunan omasta suunnittelusta. Virkamiesten ohjeissa oli paljon ristiriitaisuuksia.

Kommuunan toimistoon tulvi määräkysyksiä, ohjeita, kyselyitä, joihin piti vastata nopeasti aikataulussa pysyen. Usein nämä asiakirjat olivat vähäarvoisia ja naurettavia. Kysyttiin esimerkiksi kuinka monta kertaa lapset pestään päiväkodissa ja mikä on päiväkodin lämpötila aamuisin ja kuinka paljon elintarvikkeita on käytetty kuukaudessa jne.

Tämä pikkutarkka ohjaus ärsytti ja suututti rauhallista puheenjohtajaamme Kalle Siikasta joka sanoi: ”Meillä ei ole aikaa käsitellä moista hölynpölyä, meidän täytyy tehdä työtä”. Jälkeenpäin häntä syytettiin sabotaasista ja viranomaisten vähättelystä. Puheenjohtaja Siikanen toimi myös kirjanpitäjänä ja osallistui työntekoon. Joka aamu hän tarkisti lämpötilan varastoissa ja viljavarastossa. Heinänteon ja sadonkorjuun aikana hän oli töissä pelloilla; keväällä ja syksyllä hän ohjasi usein traktoria.

Kaupungin toimeenpanevan komitean virkailija tuli kerran kommuunaan saadakseen joitakin tietoja. Hän ei löytänyt puheenjohtajaa toimistosta. Hän tapasi Siikasen vaimon, joka oli viemässä kahvia miehelleen pellolle. Vaimo pyysi virkailijaa tulemaan hänen mukaansa. Kun he pääsivät pellolle, siellä oli vain yksi mies ajamassa traktoria. Virkailija sanoi traktoria ajavalle miehelle, ”Etsin puheenjohtajaa. Voitteko viedä minut hänen luokseen?” ”Tässä minä olen”, mies sanoi naurahtaen. Virkailija oli hämmästynyt tavatessaan pölyisen miehen, joka kertoi olevansa puheenjohtaja. ”Minun täytyy saada joitakin tietoja, voimmeko mennä toimistoon?” kysyi virkailija. Siikanen vastasi, että kaikki luvut ja tärkeät tiedot olivat hänen päässään. Virkailija voisi tehdä muistiinpanoja paikan päällä. ”Minun täytyy kyntää tämä pelto tänään, enkä halua tuhлата aikaani”, selitti Siikanen

Kaupungin johtomiehet olivat myös järkyttyneitä, kun puheenjohtajaamme saapui tapaamisiin suoraan työvaatteissaan. Siikanen oli vähäpuheinen, vakava-

mielinen ja hauska mies, jota kommuunan jäsenet, kyläläiset ja kaupunkilaiset kunnioittivat ja arvostivat.

Tasavallan hallitus myönsi Säteelle lainoja vähääkään epäröimättä. Hallitus tiesi kommuunaarien olevan hyvin tarkkoja käsitellessään hallituksen antamia lainoja. Luvattua lainaa ei kuitenkaan aina toimitettu ajoissa, minkä vuoksi suunnitellut työt kärsivät rahapulasta. Vähän väliä puheenjohtajan täytyi muistuttaa viranomaisia lähettämään rahaa. "Voisitteko ystävällisesti lähettää sovitun summan, mikäli ei ole erityistä syytä olla lähettämättä rahoja. Laina oli luvattu kauan sitten rakentamiseen", hän kirjoitti erään kerran lähettämässään kirjeessä.

Pian sen jälkeen kun rahat oli lähetetty, virkamiehet vaativat piirustuksia. "Kuinka voimme lähettää heille piirustuksia kun arkkitehti aloitti työnsä vain pari päivää sitten. Olkaa hyvä ja tutkikaa lähettämiämme lausuntoja, joista voitte saada kuvan, mihin tarkoitukseen rahaa on suunniteltu käyttää. Olisi hyvä, jos edustaja tulisi katsomaan kaikkea omin silmin", puheenjohtaja vastasi. Kesäkuussa 1928 hän muistutti 1 300 ruplan lainasta, rahoitustuesta uusille maataloille, joka oli myönnetty tammikuussa, mutta jota ei oltu vielä siihen mennessä saatu.

Lannoitteiden, koneiden ja rakennusmateriaalien tilauksissa oli ongelmia. "Emme oikein ymmärrä kun lannoitteiden hankintaesite on kirjoitettu venäjäksi. Meidän täytyy tietää, mitä on tarjolla ja millä hinnalla ennen kuin voimme ne ostaa. Olisi hyvä, jos voisimme saada asiakirjat suomeksi". Konetilaukset olivat usein sekaisin, joissakin tapauksissa ne oli lähetetty väärään paikkaan tai niitä ei oltu lähetetty ollenkaan. "Emme aio hyväksyä koneita, joita emme ole tilanneet – emme tarvitse lähettämämme auraa, mutta voisitteko ilmoittaa meille, koska saamme Suomesta tilaamamme pyörä-äkeen", kirjoitti Siikanen uudelleen. Sementin ja lasin toimitukset viivästyivät, mikä aiheutti katkon rakennustöissä.

Piirihallinnon virkamiesten kanssa oli jatkuvasti ongelmia. Byrokratian viidakossa kamppailu koetteli puheenjohtajamme kärsivällisyyttä.

Tasavallan hallitus osti maataloustuotteita "niin sanotuilla" sopimuksilla, mutta ne eivät olleet oikeita kahden osapuolen välisiä sopimuksia. Mitään neuvotteluja ei pidetty vaan virkamiehet sanelivat kiintiöt, hinnat ja toimitusten määräajat. Valtio osti tuotteita alhaisilla ja kiinteillä hinnoilla.

Markkinahinnat olivat kaksin- tai kolminkertaisia valtion maksamiin hintoihin verrattuna. Valtio maksoi kommuunalle voista 3 ruplaa kilolta ja myi voita 15 ruplalla. Valtion maksut viivästyivät tai niitä ei maksettu lainkaan. Vuonna 1931 kommuunamme ei saanut maksua 40 000 litrasta maitoa, 70 porsaasta eikä 8 000 kilon viljaerän myynnistä. Joskus kommuunalle annettiin vain kuitti myydyistä tuotteista rahan sijasta, mutta usein kävi niin, että oli mahdotonta ostaa tavaraa näillä kuiteilla. "Amerikassa teimme työtä kapitalisteille, täällä

omille pomoille”. Tällaiset ajatukset pyörivät kommuunan työntekijöiden mielessä. Kuitenkin meidän kommuunamme täytti toimitussopimukset ajoissa ja usein nopeammin kuin oli sovittu.

PAKOLLISET TYÖT

Puutavara oli tärkeimpiä Neuvostoliiton vientiartikkeleita 1930-luvulla. Jokaisen maatalouskommuunankin oli hakattava metsää suunnitelman mukaan. Karjalalla oli oma tuotantokiintiönsä. Aunuksen piirille annettu hakkuumäärä oli jaettu eri kommuunoille. Tämä pakollinen hakkuu vaikutti kommuunan toimintaan monin tavoin, tärkeät talveksi suunnitellut työt jäivät tekemättä. Vuonna 1932 kuusisataa turve- ja lantakuormaa jäi kuljettamatta pelloille, mikä heikensi seuraavan vuoden viljasatoa.

Myös vaatepulasta tuli ongelma. ”Syvässä lumessa työskennellessä tarvitaan hyvät jalkineet ja vedenpitävät housut, mutta meillä ei ole niitä”, työntekijät valittivat. Siikanen keksi erikoisen ratkaisun. ”Tilanne vaatii nopeaa toimintaa. Vaatteita ei ole myynnissä tavallisissa kaupoissa, mutta on olemassa Torgsin (kauppa, jossa maksettiin ulkomaan valuutalla tai jalometalleilla), jossa on hyvä tavaravalikoima. Meillä ei ole enää Kanadan dollareita, mutta meillä on ... kultaa. ”Hän meni hammaslääkäriin ja vedätti kultaiset hammaskruununsa. Miehillä ostettiin tällä kullalla kunnolliset housut, jotka oli ommeltu ”pirun nahka”-nimisestä vahvasta, vedenpitävästä kankaasta.

Säteen hakkuualueet olivat Koivahanmäellä, Koverossa ja Ulvanassa, jonne oli pitkä matka. Joka maanantai miehet lähtivät sinne töihin viikoksi mukanaan eväät ja hevosten rehut. Työporukkaan kuului myös kokki. Hakkuutyömaalla ei ollut ruokalaa eikä majapaikkaa, hevoset ja metsätyömiehet majoittuivat kyläläisten taloihin. Lauantaisin metsätyömiehemme tulivat kotiin, jossa heitä oli jo kovasti ikävöity ja odotettu. Suureksi iloksemme työmiehillä oli aina joitain herkkuja mukanaan. Metsätyöläisille toimitettiin elintarvikkeita, joita ei ollut saatavissa tavallisissa kaupoissa. Raskaan työviikon jälkeen miehet rentoutuivat saunassa ja lepäsivät sunnuntaisin.

Joka vuosi Säde täytti kiintiönsä. Kun alueen hakkuusuunnitelman täyttämine oli vaarassa, kommuunan metsätyömiehet jäivät töihin vaikka oma kiintiö oli jo täytetty. Hyviä tuloksia saavutettiin kunnan työkalujen kuten pokasahojen ansiosta. Hakkuuprosesseja järjeistettiin. Kommuunan metsätyömiehet olivat taitavia ja rakensivat tukkien kuljettamista varten erityisen pankkoreen, jollaista käytettiin Suomessa. Vahvat hevoset vetivät turvallisesti suuria tukkikuormia näillä kaksiosaisilla reillä. Rekikuljetusta varten tiet oli jäädytetty mahdollisimman vahvoiksi kestäämään raskaiden tukkikuormien painoa.

Metsätyömiehille maksettiin hyviä palkkoja. Hakkuuryhmä toi kommuunalle huomattavasti rahaa, jolla voitiin maksaa monia tärkeitä menoja.

KOMMUUNA OSALLISTUU KAUPUNGIN SOSIAALISEEN JA KULTTUURITOIMINTAAN

Kova fyysinen työ ei estänyt kommuunan työntekijöitä osallistumasta yhteisön toimintaan. Osallistuminen sosiaaliseen toimintaan oli lähellä heidän sydäntään. Kommuunan jäsenet olivat mukana poliittisessa toiminnassa ja paikallisen kommunistipuolueen organisaatiossa. He auttoivat Aunuksen toimeenpantavaa komiteaa Karjalan tasavallan hallituksen antamien tehtävien hoidossa. Kommuuna auttoi myös muita kommuuneja täyttämään Karjalan hallituksen vaatimat puutavaran ja maataloustuotannon kiintiöt.

Kommuunan työntekijät olivat innokkaita tukemaan valtiota taloudellisesti ostamalla valtion obligaatioita. Hallitus myi joka vuosi obligaatioita kotimaan lainanannon varmistamiseksi. Obligaatioiden ostaminen oli pakollista: jokaisen työssä käyvän oli pakko ostaa obligaatioita yhden tai kahden kuukauden palkalla. Obligaatioiden hinta perittiin palkasta vuoden aikana.

Obligaatioilla oli 20 vuoden juoksuaika. Niitä ei voinut vapaasti ostaa eikä myydä. Niitä ei voinut myöskään lunastaa eikä niistä maksettu korkoa. Kerran vuodessa suoritettiin arvonta, jossa osa obligaatioista voitti, mutta se oli vain pisara meressä. Kahdenkymmenen vuoden kuluttua hallitus ilmoitti obligaatioiden menettäneen arvonsa. Obligaatioiden kerrotaan lentäneen Leningradin pääkadulle Nevski prospektille, kun ihmiset olivat saaneet kuulla tästä. Vanhempieni omistamat obligaatiot tuhoutuivat vuotta aikaisemmin, kun kommuuna sytytettiin tuleen kesällä 1941.

Kommuunan budjetissa oli määräraha jäsenten henkisiin harrastuksiin ja koulutukseen. Iltaisin järjestettiin erilaisia opintopiirejä ja yhteisiä tapahtumia, joissa ihmiset saattoivat parantaa taitojaan. Venäjän kielen opintopiiri oli suosittu. Opiskelijat yrittivät parhaansa mukaan ymmärtää kirjoitettua ja puhuttua venäjää, joka eroaa paljon suomesta.

Neuvostovallan alkuvuosia leimasi innostus ihanneyhteiskunnan rakentamiseen, joka veti ihmisiä mukaan eri vapaaehtoisjärjestöjen toimintaan. Suosituin oli Osoviahim (Ilma- ja kemiallisen puolustuksen tukijärjestö). OSO oli oikeasti siviilien maanpuolustusjärjestö. Jokainen aikuinen kommuunan työntekijä oli OSO:n jäsen. Naapurimme suomalaisen jalkaväkijoukon upseerit opettivat jäsenillemme aseiden käyttöä ja pitivät meille marssiharjoituksia.

Oli vaikeaa pysyä vakavana kun näki kommuunan naisten marssivan hameet heiluen ampumaradalle aseet olkapäällä. Parhaat ampujat saivat kunniamerkin "Voroshilovin tarkka-ampuja" (K. Voroshilov oli Neuvostoliiton puolustusministeri).

MOPR (vallankumouksellisten kansainvälinen avustusjärjestö) oli myös suuri organisaatio, jonka luennoitsijoita vieraili kommuunassa. He kuvailivat mielipidevankien sietämättömiä olosuhteita kapitalistimaissa; rahaa kerättiin Tammisaaren vankilan naisvankien auttamiseksi. Kommuunan jäsenet tukivat myös Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun järjestöä.

Naistenpäivän, vapun ja lokakuun vallankumouksen vuosipäivän juhlintaan kuului myös viihdeohjelmia. Naistenpäivänä miehet antoivat naisille vapaa-päivän. Aunuksesta ja sen ympäristöstä kutsuttiin vieraita kommuunaan. Oli ikävää todeta, että urheilua ei harrastettu niin paljon kuin Kanadassa. Meillä oli pieni urheilukenttä, jossa kesällä pelattiin joukkuepelejä, mutta muita urheilutapahtumia ei pidetty.

Jäsenet kaipasivat kovasti virkistystä ja hauskanpitoa. Virkistystoiminta pohjautui Kanadasta saatuihin kokemuksiin. Aluksi jäsenistössä ei ollut hyviä musikantteja. Ihmiset halusivat tanssia etenkin lauantaisin. Piispasta, joka oli viulisti, ja isääni, jolla oli huuliharppu, pyydettiin soittamaan, ja niin tansseja voitiin pitää. Silloin tällöin jäsenemme menivät tansseihin ja elokuviin Aunuksen seurojentalolle, joka oli kaupungin hoidossa. Elokuvat olivat enimmäkseen ulkomaisia mykkäelokuvia, joita pianoa pimputteleva nainen säesti.

Amatööri viihdetoimintamme lähti hyvin käyntiin uusien taiteellisten jäsenten liittyttyä kommuunaan. Ruotsista tullut Budolf Niemi oli erinomainen haitarisoittaja. Budolf ja hänen vaimonsa Signe olivat hyviä tanssijoita ja he perustivat tanssiryhmän. Nikki Long, hänen tyttärensä Vieno ja poikansa Veikko muodostivat orkesterin, joka soitti tanssimusiikkia.

Perustettiin myös teatteriryhmä ja sekakuoro. Kuoronjohtajana oli Aunuksen kaupungin koulun opettaja. Kiersimme Aunuksen ympäristöä esittäen suomalaista kansanmusiikkia, populaarimusiikkia ja kansantansseja.

Me lapset osallistuimme innokkaasti viihdetapahtumiin ja tuon ajan humoristisiin tarinoihin perustuvien näytelmien tekoon. Käänsimme noita kertomuksia venäjämästä suomeksi ja muokkasimme ne näytelmiksi. Muistan vielä hyvin yhden meidän näytelmämme "Mihei Kuzmitsh kylpylässä", joka kuvasi vanhaa maalaismiestä, joka joutui jatkuvasti koomisiin tilanteisiin kylpylässä hänelle vieraassa ympäristössä. Yleisö nautti esityksistämme. Aikuiset kannustivat ja arvostivat meitä.

Lauantai-iltaisina järjestettiin usein tansseja. Lapset juoksivat ovelta ovelta ja kertoivat tansseista.

Olen innokas tanssija. Isäni opetti minua tanssimaan jo Kanadassa. Siellä lapset pyörivät lattialla aikuisten seassa Suomi-haalien tansseissa. Isäni oli hyvä

Lastentarhan edessä. Vienon äiti ja Vieno oikealla. Rauha Grönberg vasemmalla. Keskellä Jenny Leppänen ja Norman Siikanen.

tanssija. Hän opetti karjalaisille nuorille länsimaisia tansseja. Karjalaiset puolestaan opettivat meille Karjalassa hyvin suosittua katrillia. On hämmästyttävää, kuinka tämä ranskalaista alkuperää oleva tanssi oli kulkeutunut tähän Venäjän kaukaiseen kolkkaan. Neljä paria tanssii katrillitanssin kuusi kuviota. Katrillia tanssittiin muun kuin ranskalaisen musiikin tahdissa.

JÄÄHYVÄISET KOTIKAUPUNGILLE

Kesä 1931 oli melkein ohi. Enää oli vain muutama viikko aikaa lähtööni Petroskoihin opiskelemaan suomenkielisessä toisen asteen koulussa. Äiti ja minä kävimme läpi tavaroitani. Tarvitsin uusia vaatteita, sillä olin kasvanut ulos vanhoista asuistani.

Ystäväni Polja oli käytännöllinen tyttö. Nähtyään joukon rikkiäisiä puuvillasukkia menossa roskiin, hän sanoi: "On sääli heittää niitä pois. En ole koskaan nähnyt näin hienoja sukia." Aloimme parsia niitä.

Kaupoissa ei ollut valmiita vaatteita eikä kankaita. Äiti penkoi kaappeja ja löysi joitain omia ja isän asuja, joista voitiin tehdä tarvitsemiani vaatteita. Minulla ei ollut edes kunnon kenkiä. Kesällä olimme äidin kanssa jonottaneet

Kommuunan kuoro esiintyy Iljinskijen sahalla.

kenkiä tuntikausia, mutta olimme joutuneet palaamaan tyhjin käsin. Maaseudulla sekä aikuisten että lasten käyttämät saappaat valmistettiin värjäämättömästä luonnonnahasta. Saappaat tervattiin, jotta ne saatiin vedenpitäviksi. Ne haisivat kamalilta. En mitenkään voinut kaupungissa pitää tuollaisia lemuavia kenkiä. Ainoa vaihtoehto oli ostaa kengät ja joitain muita tarvitsemiani tavaroita Torgsin-kaupasta kovalla valuutalla. Vanhemmillani ei ollut enää dollareita, joten hankinnat täytyi tehdä heidän vihkisormustensa hinnalla.

Koitti lähtöpäivä ja itkuiset jäähyväiset. Äiti saattoi minut paikalle, josta kuorma-auton kuljettaja poimi rautatieasemalle menijät. Ystäväni Polja oli jo siellä.

Kuorma-auto kurvasi paikalle, ihmiset heittivät matkalaukut auton lavalle ja kiipesivät kiireesti lavalle. Kuljettaja aloitti 56 kilometriä pitkän matkan rautatieasemalle. Oli luita ravisteleva kokemus istua epämukavasti auton rynkytellessä pitkin uraista tietä, mutta me selviydimme. Lotinanpellon asemalla nousimme Petroskoin junaan. Matka kesti kymmenisen tuntia. Aamulla unettoman yön jälkeen – meillä oli vain istumapaikkaliput – olimme väsyneitä ja aloimme miettiä, miten löydämme tien koulullemme. Onneksi bussilinja meni suoraan Vapaudenaukiolle, jossa sisäoppilaitos sijaitsi. Saavuttuamme sinne Polja ja minut vietiin tytöille tarkoitettuun asuntolaan, joka sijaitsi koulurakennuksen takana. Se oli yksikerroksinen, aikaisemmin koulun rehtorin asuntona ollut talo. Siinä oli kuusi huonetta, joista kolme oli soluhuoneita, nuorimmat opiskelijat

sijoitettiin niihin. Meidän huoneeseemme majoitettiin kahdeksan tyttöä. Se oli talon epämukavin huone, sillä kaikki asukkaat kulkivat sen läpi.

Asuntolassa asuessamme kohtasimme haasteita ja saimme kokemusta monenlaisista elämäntaidoista. Ei ollut juoksevaa lämmintä vettä, me peseydyimme kylmällä vedellä käsienpesulaitteesta.

Kerran viikossa kävimme yleisessä saunassa. Jouduimme jonottamaan tuntikausia päästäksemme sisään – noin 100 000 asukkaan kaupungissa oli vain kolme saunaa ja muutamia asuinrakennuksia, joissa oli kaikki mukavuu-det. Pesimme pyykkimme käsin. Vaikein urakka oli uunin lämmittäminen. Ensiksi meidän oli sahattava tukeista lyhyempiä pöllejä, jotka oli sitten pil-kottava klapeiksi. Jos polttopuut olivat märkiä, oli varsinainen temppu saada ne palamaan.

Sänkyni vieressä oli uuni. Tyttöillä oli tapana istua sängyssäni lämmitte-lemässä tulen ääressä. Toinen asuntola sijaitsi aukion toisella puolella. Se oli kaksikerroksinen opiskelija-asuntola, jossa oli keittiö, ruokala ja sairashuone. Tuohon asuntolaan majoitettiin tyttöjä sekä poikia eri luokilta.

Meillä oli päivittäin kolme ateriaa: aamiainen, lounas ja illallinen. Ruokalista ei ollut vaihteleva – leipää, nokare voita, teetä maidon kera, puuroa tai keittoa. Vihanneksia oli vähemmän, etupäässä perunoita, porkkanoita ja kaalia; hedel-miä ei tarjoiltu lainkaan. Nuo niukat ateriat heijastivat elintarvikepulaa, joka oli pyyhkäissyt yli koko maan. Meillä oli tapana säästää osa leipäannoksestamme ja vaihtaa se maitoon, jota talonpojat toivat asuntolaan. Äidin voi- ja pullalähe-tykset olivat suureksi avuksi. Lounas tarjoiltiin pitkän välitunnin aikana kello kahdeltatoista. Kun kello soi koko koulu rynnisti portaita alas jalkakäytävälle ja aukion yli ruokalajonoon. Ohikulkevien täytyi olla varuillaan etteivät jääneet jalkoihin. Tämä rynnistys oli jokapäiväinen urheilutempaus.

OPISKELUA TOISEN ASTEEN KOULUSSA

Siirtyminen maaseudun venäläisestä alkeiskoulusta kaupunkiin ja suomen-kieliseen keskikouluun ei ollut mikään helppo juttu maalaistytölle. Oli paljon asioita, jotka eivät olleet niin kuin olisi halunnut. Olin joutunut jättämään taakseni ystävät, jotka olivat tukeneet minua henkisesti vaikeissa tilanteissa ja kannatelleet, kun asiat olivat menneet pieleen. Usein muistelin rakasta opetta-jaani Glafira Nikolajevnaa.

Alku ja ensimmäisten viikkojen oppitunnit uudessa koulussa olivat stres-saavia. Mielessäni pyöri jatkuvasti ajatus, ”mitä uutta löydän, minkälaisia ovat opettajat ja luokkatoverit”. Viides luokka koostui kolmesta ryhmästä. 5A muo-dostettiin opiskelijoista, jotka eivät osanneet venäjää, mutta hallitsivat sujuvasti

englannin ja ymmärsivät suomen kieltä. Tämä ryhmä muodostui pääasiassa pohjoisamerikkalaisten siirtolaisten lapsista; 5B ja 5C taas koostuivat opiskelijoista, jotka pystyivät käyttämään jossain määrin venäjää ja suomea. Polja ja minut oli ilmoitettu 5B ryhmään.

Amerikkalaiset poikkesivat huomattavasti muista opiskelijoista – he olivat pitempiä ja heillä oli kivemmat vaatteet – värikkäitä neulepuseroita, farmarikankaisia takkeja ja farkkuja; tytöt kävelivät kaduilla vuodenaikaan sopivissa kengissä ja kaikilla oli kello. Monet käyttivät hienoja silmälaseja. Kaikki mitä heillä oli, oli fiksua, uskomatonta. Me, paikalliset lapset, olimme täynnä ihmetystä ja kateutta. Eräänä päivänä luokkatoverini ehdotti minulle, että kokeilisin hänen silmälasejaan, jotta näkisimme miltä näyttäisin lasit päässä. Laitoin ne päähäni ja katsoin ulos ikkunasta. Voi, kaikki näytti niin erilaiselta, kirkkaalta. Näin huomasin sattumalta olevani likinäköinen. Silmälääkäri määräsi minulle lasit, mutta valitettavasti ne eivät näyttäneet fiksuilta. Suomenkielinen keskikoulu sijaitsi keskellä kaupunkia, Vapaudenaukiolla. Valankumousta edeltävänä aikana sen nimi oli Katedraaliaukio. Suuri ortodoksinen katedraali kohosi keskellä aukiota. Nyt se oli ruokalana; sitä oli käytetty myös urheilupaikkana – laskuvarjotorni oli sijoitettu katedraalin torniin. Laskuvarjo liukui alas pitkin kaapelia, jossa laskuvarjohyppääjä riippui.

Koulumme oli vastapäätä katedraalia. Meillä oli tapana katsella noita hyppyharjoituksia luokkamme ikkunasta. Kerran hyppääjä juuttui puoliväliin. Seurasimme hänen kamppailuaan jännityksellä. Lopulta hän jotenkin vapautui ja teki mahtavan laskun.

Vuonna 1935 tämä kunnioitusta herättävä katedraali räjäytettiin. Sen paikalle rakennettiin Sergei Kirovin muistopatsas ja teatteri.

Meidän koulumme sijaitsi rakennuksessa, jossa oli ollut lukio tsaarin Venäjän aikana. Se käsitti tilavat luokkahuoneet, laboratoriot ja suuren hyvin varustetun kuntosalin, mutta ei lainkaan leikki- ja virkistyskenttää. Koska kaupungin stadion oli lähellä, urheilutunnit pidettiin siellä.

Liikunnan opetusohjelmaan kuului hiihtoa, yleisurheilua ja voimistelua. Meillä ei ollut uimaopetusta – uima-altaita ei kouluissa ollut. Äänisen vesi oli liian kylmää sekä keväällä että syksyllä, joten ei tullut kysymykseenkään uida järvestä.

Liikunnanopettajamme Sulo Kokko oli omistautunut urheilulle ja sen opetukselle. Hän oli yksi kolmesta veljeksestä, jotka olivat ennen Venäjälle muuttoaan olleet Suomen mestareita painissa ja nyrkkeilyssä, ja he olivat päässeet vastuulliseen asemaan alan koulutuksessa. Hän oli pidetty opettaja vaikka hän pitikin tiukkaa kuria. Hän oli pätevä opettaja, innokas tukemaan oppilaita tuomaan esiin kykyjään ja pyrkimyksiään. Opettajamme järjesti sisäisiä kilpailuja, joukkueemme kilpailivat muiden koulujen joukkueita vastaan ja alueellisissa kilpailuissa voitimme mitaleita ja kunniakirjoja. Hiihto oli erittäin suosittu opiskelijoiden

keskuudessa. Useimmat meistä olivat mukana murtomaahiihdon ohjelmassa, ja osallistuivat hiihtotapahtumiin eri tasoilla. Koulumme hiihtojoukkueen merkittävin saavutus oli ensimmäinen sija Neuvostoliiton koulujen yleisliittolaisissa mestaruuskisoissa vuonna 1935. Joukkue palasi Moskovasta palkintojen kanssa yllään vaaleansiniset tyylikkää hiihtopuvut. Urheilijamme menestyivät hyvin myös voimistelu- ja yleisurheilutapahtumissa. Heidän ponnistelunsa tuotti heille etuoikeuden päästä stipendiaattina opiskelemaan kuuluisaan Lesgaftin liikuntayliopistoon Leningradissa. Ystäväni Polja oli yksi heistä.

Haluaisin myös kertoa englannin kielen opettaja Maria Kuusiniemestä. Hänen tuntinsa olivat kiinnostavia, sillä hän tapasi tuoda tunneille täydentävää aineistoa havainnollistamaan outoja sanoja, kieliopillisia ilmiöitä ja sanontoja sekä kehittämään kielitajuamme. Opettajamme uhrasi paljon omaa aikaansa pitäessään ylimääräistä kerhoa, jossa tapasimme säännöllisesti. Opimme englanninkielisiä lauluja, kuuntelimme opettajan tarinoita kanadalaisesta elämäntavasta, sillä hän oli syntyjään kanadalainen. Hän kuvaili eloisesti laulaen latotansseja ja näytti meille rivitanssin askelsarjat. Englannin opettajamme oli hauska ihminen.

Englanti oli yleisimmin opetettu vieras kieli Venäjällä. Karjala oli etuoikeute- tussa asemassa, kun sillä oli hyvin koulutettuja englannin opettajia suomalaista syntyperää olevien Pohjois-Amerikasta tulleiden maahanmuuttajien keskuudessa. Meidän opettajamme oli yksi heistä. Englannin- ja liikunnanopettajat kuuluivat parhaimpiin muistoihini Petroskoin suomenkielisestä keskikoulusta.

Piirustusopettajamme Veniamin Popov oli ammattitaiteilija, kuuluisa karjalainen taidemaalari. Valitettavasti hänen opetusmenetelmänsä oli kaukana pedagogiikan käytännöistä. Hän saattoi laukoa epämiellyttäviä huomautuksia opiskelijan epäonnistuttua piirtämisessään.

Meille kehittyi eräänlainen tuttavallinen suhde nuoreen historian opettajaamme. Hän asui asuntolamme pihapiirissä opettajien talossa, vastapäätä huvipuistoa. Opettajan huoneiston ikkunat olivat suoraan puistoon päin. Toisinaan hän antoi meidän mennä sinne ikkunastaan. Niin me säästimme sisäänpääsymaksun.

Suurin osa opettajista oli Amerikasta tai Suomesta tulleita maahanmuuttajia. He olivat kokeneita ja työlleen omistautuneita opettajia, eivätkä vain opetta- maansa aineeseen suuntautuneita, vaan myös oppilaiden kokonaisvaltaiseen kehitykseen panostavia. Opimme tunneilla enemmän kuin vain matematiikkaa tai luonnontieteitä.

Henkilökohtaisesta hygieniasta puhuessaan biologian opettaja kertoi meille kerran, että on olemassa kahdenlaista likaa: puhdasta – kaikki epäpuhdas tai likainen, kuten muta ja pöly, joka voidaan puhdistaa: ja on likaista likaa, kuten meikki, joka sulkee huokokset niin ettei pesuaine pysty puhdistamaan. Se oli vihje meikkiä käyttäville tytöille.

Opettajien toteamukset sosiaalisesta käyttäytymisestä saivat joskus ajatuksemme karkaamaan. Luokallamme oli muuan terävä poika, Armas. Tällä kaikki-

tietävällä Armaksella oli tapana kiusata venäjän kielen opettajaamme, keski-ikäistä tuhtia rouvaa. Kerran kun opettaja näytti hänelle etusormeja ja kysyi: "Mikä tämä on?", yksi käsi nousi ylös ja Armas vastasi heti: "Hyvin pitkä ja paksu sormi". To-dellakin, sormi ei ollut pieni. Toisen kerran hän sai opettajan hämmennyksiin esittämällä sopimattoman esimerkin. Opettaja selitti yhdyssanan muotoutumista. "Kirjain "o" yhdistää kaksi eri sanaa ja näin muodostuu uusi sana. Esimerkiksi: par (höyry)+ o + voz (veto) ja niin saamme uuden sanan "parovoz" (veturi, höyryko-ne). "Kuka tahtoo antaa esimerkin?", opettaja kysyi. Meidän älypää-Armas huu-dahti innokkasti: "Voroshilov" (Voroshilov oli Neuvostoliiton puolustusministeri) ja jatkoi selittäen: vor (varas) + "o" + shilo (naskali) josta saamme "naskalivaras". Opettaja punastui ja mykistyi. Hetken kuluttua hän kokosi itsensä ja selitti, että sana Voroshilov on johdettu verbistä "voroshit" (pöyhiä), eikä se ole yhdyssana.

Pioneeripalatsissa oppilaille oli tarjolla monia miellyttäviä harrastuksia. Siellä he saivat harrastaa taiteen ja käsityön eri aloilla. Kävin shakkiklubilla, otin osaa kilpailuihin ja kerran jopa voitin kaupungin koululaisten kilpailut.

Harrastelijänäyttelijät ja kuoro viihdyttivät opiskelijoita yhteisissä kokoon-tumisissa. Esitysten jälkeen lattia siivottiin piiritansseja ja tansseja varten. Kou-lumme oli yksi harvoista kouluista, joilla oli oma orkesteri. Alaluokkalaiset saivat jäädä pariaksi tunniksi nauttimaan tansseista. Me ihailimme amerikkalaisten opiskelijoiden taitavaa tanssia. Eräs pari, Alice ja Rick liikkui lattialla loistavasti.

Talvella kaupungin stadion muutettiin luistelukentäksi. Se oli kirkkaasti va-laistu, torvisoittokunta soitti, luistelijat kiersivät ympyrää: pojat lähestyivät tyttöjä ojentamalla kätensä, jolloin luistelu oli kevyempää ja hauskeempaa. Uusia tut-tavuuksia ja ystävyys-suhteita syntyi. Stadionin johtaja järjesti luistelukilpailuja. Huonetoverini Rauha voitti yhden näistä kilpailuista ja sai palkinnoksi valtavan kakun. Me hotkimme sen oitis seuralaistemme kanssa jäällä. Potkukelkkailu oli myös kelpo urheilua. Oli jännittävää laskea mäkeä taitavan kelkkailijan kyydissä, mutta Luoja varjelkoon, jos kelkkaa ohjasi joku tompelo.

Totuin vähitellen koulun rutiineihin ja kaupungin elämään, mutta joskus tunsin oloni kurjaksi niin kaukana kotoa. Koti-ikävä oli kova varsinkin viikon-loppuisin kun lähistöllä olevien kylien ja metsäpönttien tytöt lähtivät koteihinsa. Onneksi Petroskoissa oli joitakin perheemme tuttavien ja ystävien, joiden luona saatoin vieraila. Vanhempieni ystävät Cobaltista, Aino ja John Tuomi, jotka olivat muuttaneet Venäjälle – aluksi Donin alueella jo kaksikymmentäluvulla ja sitten Karjalaan – asuivat Hiilisuon valtioneuvostolla, Petroskoin laitamilta. Sinne ei kulkenut minkäänlaisia julkisia liikennevälineitä. Kävelin tuon seitsemän kilometrin matkan rautatiekiskoja pitkin. Matka oli pari kilometriä lyhyempi kuin maanteitse, mutta vaarallisempi.

Useniusten perhe oli toinen, joka auttoi minua voittamaan ahdistukseni. Herra Arthur Usenius oli teollisuuskomissaari. Hän oli erittäin kiinnostunut meidän kommuunamme edistymisestä ja vieraili usein meillä. Rouva Maija

Usenius toimi vapaaehtoisena monilla elämän aloilla ja oli suomalaisten keskuudessa hyvin tunnettu epäitsekkäästä tulkkausavustaan. Heidän poikansa Kurt opiskeli venäläisessä keskikoulussa. Hän oli hyvä piirtämään ja auttoi minua tekemään kotiläksyjäni. Mahtoiko ankara opettajamme koskaan epäillä mitään väärinkäytöstä täydellisissä suorituksissani. Useniukset asuivat kaksikerroksisessa puutalossa ja jakoivat sen tilat toisen hallitusvirkamiehen perheen kanssa. Heillä oli käytössään kolme huonetta: ruokasali, makuuhuone ja Kurtin nurkkaus. Heidän asunnossaan oli vielä neljäskin huone, jossa asui Petroskoin suksitehtaan johtajan leski. Voidaan sanoa, että hallituksen korkea-arvoisen jäsenen perhe asui hyvin vaatimattomissa oloissa. Matkalla Useniuksille oli pieni leipomo. Sieltä leviävä herkullinen tuoksu muistutti minua äidin pullista ja kakuista, joita hänellä oli tapana paistaa Kanadassa.

Useniusten perhe vietti usein lomansa kommuunassamme työskennellen jäsenten kanssa. Kurt tapasi viipyä koko kesän ja häntä kohdeltiin samalla tavalla kuin kommuunan lapsia.

12–13-vuoden ikäisinä Kurt, Douglas ja minä päätimme mennä pioneerien leirille. Leiri oli ensimmäisiä kokeiluja kesäleirien järjestämiseksi koululaisille Aunuksessa. Leiri sijaitsi Ondrusovossa, luostarin alueella (munkit oli poistettu aikaisemmin sieltä), 27 kilometrin päässä Aunuksesta.

Kävi ilmi, että järjestäjät olivat jättäneet huomioimatta monia olennaisia asioita.

Lapset eivät voineet sietää huonoja aterioita ja muutenkin koettelevia olosuhteita, vaan alkoivat paeta koteihinsa. Douglas lähti myös, mutta Kurt ja minä päätimme kestää vähän pitempään. Kotona Douglas oli kertonut itse keksimänsä jutun karhusta ja siitä, miten hän oli nipin napin paennut leirialueelta.

Vanhempani olivat huolissaan, isä valjasti hevosen ja ajoi viipymättä Andrusovoon. Kurt ja minä olimme myös lähteneet leiriltä ja kuljimme jalan kotiin. Meillä ei ollut eväitä ja poikkesimme tienvarressa olevaan mökkiin pyytämään jotain syötävää. Se vähä mitä he saattoivat meille antaa, oli pari viipaletta akanaista leipää. Se raapi meidän kurkkujamme, mutta nielimme leivän pala palalta lievittääksemme pahinta nälkäämme. Olomme helpottui kun tapasimme isäni ja iloisesti kapusimme kärryille lepuuttamaan jalkojamme loppumatkalla kotiin.

LOMAT JA ARKINEN ELÄMÄ

Matkustamisen vaikeuksista huolimatta vietin lomani kotona. Minusta oli ihanaa olla vanhempieni kanssa, nukkua yllällisen pitkään ja lukea mielikirjailijointeni teoksia. Kesälomien aikana työskentelimme jonkin aikaa kasvitarihassa, jossa jokaisella oli nimikkopenkki hoidettavanaan.

Kun lehdet alkoivat kellastua oli aika palata kouluun. Nuo lomat, ne eivät koskaan kestäneet kyllin kauan! Oli erittäin vaikeaa erota vanhemmista ja jättää mukava koti.

Kouluun palaamista ei voinut verrata kotiin tuloon. Täytyi löytää paikkansa asuntolassa. Mitä myöhemmin tuli sitä huonompaan majoitukseen päätyi; saattoi joutua huoneeseen, johon oli pakkautunut 10–15 tyttöä, tai asuntolaan, joka sijaitsi kaukana koulusta. Hankaluuksista huolimatta elimme sovussa ja yritimme pitää itsemme ajan tasalla. Kun kampaajat ottivat käyttöön kestokiharat, melkein kaikki huoneemme tytöt ottivat permanentin. Vaihdoin keskenämme vaatteita, koska kellään meistä, Amerikan tyttöjä lukuun ottamatta, ei ollut suurta vaatevarastoa.

Sain hyviä arvosanoja monessa oppiaineessa; kielet, kirjallisuus ja urheilu olivat mieliaineitani. Matematiikka oli minulle vaikeaa. Jouduin taistelemaan selvitäkseni matematiikan tenteistä kunnialla.

Opiskellessani kuudennella luokalla sairastuin tuhkarokkoon. Minut sijoitettiin sairashuoneeseen, jossa olin eristyksissä aikani. Isä tuli katsomaan minua kun olin jo toipumassa. Menimme kävelylle puistoon. Oli aurinkoinen kevätpäivä, koivuissa oli jo silmut ja linnut lauloivat. Olin iloinen saadessani pitää isää kädessä ja hengittäessäni raikasta kevätilmaa oltuani pitkään sisällä.

JÄLLEEN KOTONA

Olin neljäntoista ja opiskelin seitsemännellä luokalla, kun koti-ikävä kävi niin kalvavaksi, että lähdin kotiin. Kerroin vanhemmilleni lääkärin neuvoneen minua pitämään taukoa terveydentilani vuoksi. Suoraan sanoen asia ei ollut niin. Tohtori oli todennut minussa anemian ja määrännyt rautavalmistetta, mutta hän ei ollut puhunut mitään opintojen keskeyttämisestä. Kotiintulopäivä on jäänyt pysyvästi mieleeni. Katsoessani ulos ikkunasta sateiseen syyspäivään ja sateen kuvioidessa ikkunaruutua tunsin sydämessäni lämmittävää turvallisuuden tunnetta ja iloa.

Vanhempani eivät varmaankaan ottaneet koko tarinaani vakavasti, mutta he olivat huolissaan terveydestäni. Jatkoin rautapillereiden ottamista. Mitä tuli minun sairaslomaani, se oli täysin poissuljettu. Ilmoittauduin Aunuksen maatalouskoulun seitsemännelle luokalle. Kävi ilmi, että sen opetusohjelma ei eronnut paljoakaan tavallisista kouluista, vain muutamia maatalousaineita oli lisänä. Tässä koulussa oli vain seitsemän luokkaa. Sopeuduin uusiin olosuhteisiin koulussa, sain ystäviä, ja jopa ensi kerran ihastuin erääseen poikaan, luokkatoveriini, joka palveli jalkaväkijoukon orkesterissa.

Isä kiinnitti paljon huomiota opintoihini, mutta vapaa-aikanaan hän pelasi shakkia kanssani, talvella hiihdimme, keväällä laitoimme kottaraisenpönttöjä; tarvittaessa korjasimme niitä tai vaihdoimme uusiin. Isä oli ornitologi sydämetään, hän jopa kuunteli varpusten viserrystä. "Ne ovat hilpeitä lintuja ja niin sitkeitä, että pystyvät vastustamaan pakkasta ja nälkää." Useimmiten juuri hän havaitsi ensimmäisenä muuttolinnut. Merkitsimme kalentereihimme lintujen saapumis- ja muuttopäivät. Äiti hemmotteli minua. Tunsin itseni onnelliseksi tässä tutussa ympäristössä.

Elämä kommuunassa sujui ilman suuria erimielisyyksiä, vaikka joissakin tapauksissa uudet jäsenet eivät olleet yhtä yhteishenkisiä ja uhrautuvia kuin vanhat. Ne kommuunan jäsenet, jotka olivat tulleet ulkomailta myöhemmin saivat ostaa tavaroita erikoiskaupasta "Insnabista" (Elintarvikkeita ulkomailaisille). Sen sijaan, että olisivat antaneet ruokaostokset yhteiseen pöytään, he pitivät kahvin, sokerin, vehnä jauhot, tupakat ja herkut itsellään. Leipossaan kakkuja ja piirakoita he kyllä käyttivät runsain mitoin kommuunan voita ja kermaa, mutta eivät jakaneet leipomuksiaan muiden kanssa. Uudet karjalaiset jäsenet leipoivat omat kalitkansa (täytetyt ruispiiraat) myös käyttäen vapaasti yhteisiä meijerituotteita. Näin jäsenet jakautuivat niihin, jotka mutustelivat makupaloja, nauttivat kahvia, söivät kakkuja ja keitinpiiraita, ja niihin jotka saivat katsella sivusta ja haistella leivosten herkullisia tuoksuja. Ylenmääräisen voin ja kerman käytön seurauksena niiden varastot hupenivat. Ongelma ratkaistiin säännöstelemällä voita. Puuseppä teki kaksi voimuottia, 50 grammaa illallista ja 30 grammaa aamiaista varten.

Tämä oli ensimmäinen poikkeus kommuunan periaatteista. Vahvan osuustoiminnallisen näkemyksen omaksuneiden kommuunan perustajien mielestä oli välttämätöntä, että kaikki jäsenet olisivat tunteneet kommuunan omaksi taloudeksi, jossa kaikki jäsenet olivat yhdenvertaisia.

Useimmat tulokkaat mukautuivat kommuunan elämäntapaan, mutta joidenkin oli vaikea hyväksyä vähäisiä ja tasattuja palkkoja, tiukkoja sääntöjä, yksinkertaista ruokaa ja ahtaita elinoloja. Ruotsalainen Signe tapasi marista perunoista, joita syötiin joka päivä. Isäni, joka oli yrittänyt kaikkensa valitessaan parhaat perunalajikkeet tähän saviperäiseen maahan, sanoi hänelle: "Signe, sano mitä vikaa perunoissa on? Peruna on ollut Pohjolan asukkaiden tärkein ravintoaine siitä lähtien, kun saksalaiset sepät 1700-luvulla toivat lajin Suomeen. Perunassa on runsaasti ravintoaineita ja se maistuu aina hyvältä – keitettyinä, paistettuna tai muusina."

Ne, joiden asenne poikkesi kommuunan jäsenten pääperiaatteista, lähtivät pois.

Karjalaiset jäsenet olivat joustavampia asennoitumaan uuteen elintapaan.

Maria Steppijeva muisteli menneitä kertoen: Säde-kommuunan jäsenet tekivät tuttavuutta meihin heti ensimmäisinä päivinä saavuttuaan

kylään. He olivat niin tyylikkäästi pukeutuneita, ettemme voineet uskoa heidän pystyvän hoitamaan maatilaa. Muistan seuraavan tapauksen – olin raskaana ja leikkaamassa ruista. Äitisi tuli luokseni, otti sirpin kädestäni ja sanoi: ”Lepää sinä, minä leikkaan.” Katsellessani häntä epäilin, osaako tämä rouva käsitellä sirppiä ja saako hän sillä mitään aikaan. Mutta Emma leikkasi nopeasti ja tasaisesti, kuhilaat nousivat pystyyn nopeasti. Sädekommuunan jäsenet olivat ystävällisiä meille. Kommuunassa olin leipurina ja pidin työstäni. Naisilla oli riittävästi vapaa-aikaa, meidän ei tarvinnut valmistaa ruokaa, eikä myöskään pyykätä. Tein paljon neuletöitä, luin, osallistuin yhteisiin rientoihin ja katselin elokuvaesityksiä klubillamme. Anna Ubljjeva muisteli kommuunassa järjestettyjä häitään. Hänen sulhasensa, joka oli kommuunan jäsen, oli saapunut paikalle kolmessa eri ryhmässä olleine ystävineen viedäkseen hänet kotikylästään. Hän oli elänyt kommuunassa mielellään. ”Jokainen päivä oli kuin juhlaa”, hän jatkoi.

Vlasovin perhe liittyi kommuunaan vuonna 1934. ”Pidimme sen moitteettomasta järjestyksestä, hyvästä ruuasta ja lämpimästä asenteesta meitä, ja erityisesti lapsia kohtaan. Oli ilo elää kommuunassa”, totesi Anna Vlasova. Hänen vanhin poikansa, Misha, sanoi: ”Jos voisimme kääntää kelloa taaksepäin, Sädekommuuna olisi ainoa paikka, jossa minä haluaisin elää.”

Vuonna 1933 kommuuna koki suuren muutoksen – se muutettiin kolhoosiksi ylempien valtaelinten antamalla asetuksella.

Pääasiallinen ero liittyi palkkaan: kommuunassa oli vallinnut tasapalkkaisuus, kolhoosissa tulot riippuivat suoritetusta työstä, työmäärästä. Kommuunan hallinto määräsi jokaiselle työlinjalle päivittäisen työnormin (kollektiivitulojen maksuyksikön), esimerkiksi auttaminen lehmän poikimisessa tuotti kolme työpäiväyksikköä; heinän häkkyröinti antoi yhden yksikön. Tilivuoden lopussa suoritettiin valtion hankinnat, investoitiin siemenviljan ostoon, kolhoosin juokseviin menoihin. Loput tuotteiden myyntituloista ja viljasta jaettiin työpäiväyksiköille. Jäsenet saivat vapaasti myydä ylijäämän osuuksistaan markkinahintaan. Vuonna 1933 työpäiväyksikkö vastasi 5 ruplaa rahassa verottomana, 5 kiloa vehnässä, 40 grammaa hunajaa tai 50 grammaa voita. Nämä huomattavat tulot perustuivat kommuunan jäsenten aiemmin kokoamaan peruspääomaan.

Urakkatyöjärjestelmä nosti työtehoa ja, kuten muuan jäsen muisteli, sellaisetkin, joiden elämänskatsomuksena oli ”miksi työskennellä muiden hyväksi”, yrittivät parhaan kykynsä mukaan tienatakseen rahaa.

Elämäntapa ei täysin muuttunut. Ruoka tarjottiin niin kuin aikaisemminkin kommuunassa, mutta se ei ollut ilmaista. Maksu ruoasta ja leivästä suoritettiin talongeilla, joiden käypä arvo vähennettiin jäsenten tuloista vuoden lopussa. Joitain muitakin palveluja säilytettiin.

PALAA OPISKELEMAAN PETROSKOIHIN

Koska maatalouskoulu oli vain seitsenvuotinen, minun oli pakko jatkaa opintojani entisessä koulussani Petroskoissa.

Kesä 1934 oli päättymässä, pakkasin matkalaukkuni ja suuntasin Petroskoihin jatkaakseni opintojani suomenkielisen toisenasteen koulun kahdeksannella luokalla. Vuoden poissaoloni jälkeen halusin nähdä ystäviä, luokkatovereita ja opettajia, kokea jälleen kaupunkilaiselämää sekä perehtyä uusiin olosuhteisiin.

Neuvostoliiton koulutusjärjestelmä perustui jo 1900-luvun alkupuolella normeihin ja tiukkaan laadunvalvontaan. Oppilaiden edellytettiin opiskelevan samoja asioita samaan tahtiin ja samalla tavalla. Valtio omisti, johti ja valvoi kouluja. Valtavirrasta poikkeavia vaihtoehtoja ei ollut. Kaikkien lasten oli käytävä kymmenvuotinen (luokat 1–10) keskikoulu 8 ikävuodesta alkaen. Seitsemännentoista luokan päättäneen opiskelija saattoi ilmoittautua keskikoulun kahdeksannelle luokalle tai ammattikouluun.

Keskikoulun opetussuunnitelma sisälsi seuraavia aineita: matematiikkaa (aritmetiikka, geometria, algebra jne), luonnontieteitä (eläinoppi, kasvioppi, kemia, fysiikka), humanistisia aineita (kirjallisuus, historia, maantiede), kieliä (venäjä, kansallinen kieli, yksi valinnainen vieras kieli, joko englanti, saksa tai ranska; latinaa ja kreikkaa ei opetettu), piirustusta, liikuntaa, puu- ja metallitöitä sekä sotilasaineita. Edetäkseen seuraavalle luokalle oppilaiden tuli suorittaa vuosittaiset tentit. Koulussa käytettiin sanallista arvosteluasteikkoa: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, heikko, hyvin heikko.

Suoritettuaan keskikoulun oppilaiden tuli läpäistä loppututkinto saadakseen koulutodistuksen. Yliopistoon tai muihin korkeakouluihin oli myös pääsykokeet. Sisäänpääsy oli vaativa ja kysyi kilpailukykyä. Tentit kaikilla tasoilla aiheuttivat opiskelijoille paljon paineita. Opiskelu korkeakouluissa oli maksutonta. Opiskelijat saivat valtion stipendin.

Opetustyön ensisijainen tavoite Neuvostoliitossa oli nuorison kommunistinen kasvatus. Sitä toteutettiin koulutuksessa kautta linjan – lastentarhassa isänmaallisten tarinoiden ja kuvien avulla, koulussa kaikki opetusaineet läpäisevänä. Eräässä lastentarhassa kouluttaja kertoi miten ihmeellinen maa Neuvostoliitto on – lapset ovat onnellisia ja heillä on kaikkea hyvää. Pikkutyttö alkoi itkeä. ”Miksi sinä itket?”, opettaja kysyy. ”Minä haluan mennä Neuvostoliittoon”.

Sotilashengen kasvattaminen on ominaista diktaattorivaltioille. Tämä henki oli levinnyt laajalti Neuvostoliitossa, ulottuen jopa koulun opetusohjelmaan. Sotilasopin tunneilla opetettiin purkamaan kivääri, heittämään kranaatteja, ampumaan sekä käyttämään kaasunaamaria. Muistan erään talvisen pakkaspäivän, kun opettajamme lähetti meidät kolmen kilometrin hiihtolenkille kaasunaamarit päässä. Hiihtäminen oli vaikeaa, hikoilimme, monet joutuivat keskeyttämään. Sotilasopin ohjeita oli joskus perin rasittavaa soveltaa käytännössä.

KARJALAN TALOUS JA KULTTUURI EDISTYY

Karjalan hallitus toimi kaikkein itsenäisimmin vuosina 1923–1930. Näiden vuosien aikana se pyrki kehittämään Venäjän takapajuisesta kolkasta taloudellisesti ja kulttuurisesti kukoistavan autonomisen tasavallan, mutta olosuhteet eivät olleet suotuisat näiden kunnianhimoisten suunnitelmien toteuttamiseksi. Suurena ongelmana oli puute ammattitaitoisesta, pysyvästä työvoimasta ja koneista.

Karjalan tasavallan talous perustui metsäteollisuuteen ja siihen liittyviin teollisuusaloihin.

Kun ensimmäisen viisivuotissuunnitelman toteuttaminen aloitettiin vuonna 1928, tavoitteena oli Neuvostoliiton nopea teollistaminen. Karjalalla oli suunnitelmassa tärkeä osa. Karjalan metsäteollisuuden tuotteita vietiin länsimaihin ja saatiin valuuttaa maan teollistamisen tarpeisiin. Metsäteollisuuden kehittämiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittiin yhä enemmän työvoimaa. Useilla Karjalan talouden aloilla työvoimapula oli hoidettu tuomalla kausityöntekijöitä, mutta se oli ollut hyvin ongelmallista. Karjalan hallitus päätti hankkia vakituista työvoimaa muualta.

Tuhansia venäläisiä ja muiden kansallisuuksien edustajia oli muuttanut Karjalaan. Muuttoliike sai aikaan muutoksen väestön kokoonpanossa, kantaväestön prosenttiluku pieneni. Kun vuonna 1920 yli 60 prosenttia väestöstä oli karjalaisia, vepsäläisiä ja suomalaisia ja 37 prosenttia venäläisiä, niin vuonna 1932 vain 37 prosenttia oli kantaväestöä ja valtaosa Karjalan asukkaista oli venäläisiä.

Kun tasavalta tunnettiin nimellä Karjalan Autonominen Sosialistinen Neuvostotasavalta on ymmärrettävää että karjalaisten sekä sen sukulaiskansojen tuli muodostaa väestön enemmistön. Tämä käsitys heijastui Neuvostoliiton kansallispolitiikan periaatteissa. Karjalaistamisohjelma hyväksyttiin kahdennessatoista NKP:n yleiskokouksessa, jonka jälkeen Karjalan tasavallan toimeenpaneva keskuskomitea julkaisi sen.

Työvoiman pulaan löytyi ratkaisu – päätettiin värvätä Pohjois-Amerikasta suomalaisia ammattitaitoisia työntekijöitä. He tunsivat uudenaikaisen tekniikan ja pystyivät tuomaan työvälaineitä mukanaan.

Karjalan hallituksen päätös työvoiman värväämisestä Pohjois-Amerikasta ei ollut uutta Neuvosto-Venäjällä. Jo vuonna 1918 V. I. Lenin kirjoitti amerikkalaisille työläisille kirjeen, jossa hän kutsui hietä muuttamaan Venäjälle. Tämä oli innostanut sosialismiin uskovia ympäri maailmaa jättämään taakseen sortavan kapitalistisen maailman ja liittymään uuden, oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakentajiin.

Ensimmäinen työläisten valtio oli saanut kansainvälistä mainetta. Vuonna 1921, kun Venäjällä oli hyväksytty päätöslauselma "Amerikkalaisten teollisuustyöläisten maahanmuutosta" (vuonna 1930 Venäjän kommunistipuolueen puoluekokous vahvisti tämän projektin), ja avattu värväystä varten toimistot

New Yorkiin ja Eurooppaan (Berliini), ihmisiä kaikkialta maailmasta muutti eri puolille Venäjää. Vuonna 1922 458 siirtolaista saapui Kuzbassiin, Länsi-Siperian kaivosalueelle. Seuraavien 2–3 vuoden aikana siirtolaisten lukumäärä nousi tuhanteen. He tulivat Australiasta, Belgiasta, Kanadasta, Suomesta, Ranskasta, Saksasta, Liettuasta, Alankomaista ja USA:sta. Siirtokunnalle annettiin hoidettavaksi seitsemän luhistunutta kaivosta ja joitakin muita samassa tilassa olleita tuotantolaitoksia.

Kuzbassin siirtokunnan johtaja, hollantilainen Sebalt Rutgers, kirjoitti Moskovaan lähettämässään raportissa, että oli mahdotonta kuvata sitä täydellistä kaavasta ja sekasortoa, jonka he kohtasivat pyrkiessään lyhyessä ajassa korjaamaan noita romahtaneita laitoksia. Amerikkalainen ammattiyhdistys lähetti Kuzbassiin useita tavaravaunullisia materiaalia, kaivoskoneita ja laitteita. Amerikkalaiset rakennusryhmät, Cement -1, Cement -2 ja Cement -3, rakensivat Kazanissa lentokentän, Mariupolissa ja Lipetskissä rauta- ja terästehtaita, Lianozovossa autotehtaan jne. Newyorkilaisten rakennusryhmä, johon tuttavamme Ida ja hänen miehensä kuuluivat, työskenteli ensin Moskovassa. Sieltä heidät siirrettiin Nižni Novgorodiin. Heidän viimeinen kohteensa oli Komsomolsk Amurin rannalla Itä-Siperiassa. Innostuneet vapaaehtoiset kaikkialta Neuvostoliitosta olivat aloittaneet kaupungin rakentamisen 1930-luvun alussa. Mieliala oli Neuvostoliitossa tuohon aikaan korkealla. Ihmiset, niin venäläiset kuin siirtolaisetkin, omistautuivat tarmokkaasti työlle sosialismin puolesta. Runoilijat ja säveltäjät kirjoittivat innostavia lauluja vilkkaan toiminnan ylläpitämiseksi. Komsomolskin rakentamisen jouduttamiseksi tarvittiin ammattitaitoista työvoimaa ja newyorkilaisten rakennusryhmä oli lähetetty sinne. Ida kuvaili, miten kovin he olivat työskennelleet ja miten paljon saavuttaneet. Ajan mittaan he olivat sopeutuneet olosuhteisiin ja päättäneet jäädä sinne pysyvästi. Mutta sitten alkoi tapahtua kauhistuttavia asioita. Öisin NKVD:n miehet koputtivat oville, tekivät kotitarkastuksia ja veivät miehiä. Joskus pidätettiin jopa teini-ikäisiä ja naisia. Naiset jätettiin selviytymään vaikeisiin oloihin. Ida kertoi hilpeästi uuninsa korjaamisyrityksistään. Kukaan ei suostunut tekemään työtä rahasta, vaan kuten tavallista, vodkaapullo oli ainoa korvaus työstä. Mutta viinaa oli vaikea saada – väkijuomia joutui jonottamaan. Ida ratkaisi ongelman ovelasti: hän oli työntynyt väkijoukon läpi tiskin luo, pistäen hakaneulalla edessään olevia ja saanut pullon.

Toisin kuin Venäjällä, lännessä tiedettiin yleisesti, että Gorkin ja Moskovan autotehtaat, Kuzbassin ja Donbassin hiilikaivokset, Magnitogorskin teollisuuslaitokset ja monet muut teollisuusyritykset oli suunniteltu, rakennettu ja varustettu länsimaisen työvoiman ja rahoituksen avuin. On siis todennäköistä, että työvoiman värvääminen ja avun hankkiminen ulkomailta oli tuolloin virallista neuvostopoliitiikkaa.

Karjalan hallituksen päätös Pohjois-Amerikan suomalaisten värväämisestä oli Josif Stalinin hyväksymä. Lenin oli jo vuonna 1921 käynyt neuvotteluja

Karjalan kommunistisen puolueen pääsihteerin, Kustaa Rovion kanssa Kuzbassissa työskentelevien amerikansuomalaisten siirtämisestä Karjalaan. Ajatuksen Pohjois-Amerikan suomalaisten värväämisestä työvoimaksi Karjalaan suhtauduttiin Atlantin takana myönteisesti. "Neuvosto-Karjalan Teknisen Avun" toimistoja avattiin Kanadassa Torontoon ja USA:ssa New Yorkiin. Aloitettiin laaja kampanja ideologisesti luotettavien, ammattitaitoisten työntekijöiden värväämiseksi Neuvosto-Karjalaan. Vasemmistolaiset lehdet ylistivät neuvostoliittolaista elämäntapaa ja kommunistipuhujat kävivät tiheään suomalaisten luona agitoimassa Neuvosto-Karjalaan muuton puolesta. Heidän propagandansa upposi suotuisaan maaperään ja tehoi ihmisiin.

Suurella osalla Neuvosto-Karjalaan muutosta kiinnostuneilla oli yleviä ajatuksia ja suuria toiveita osallistua menestyvän ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakentamiseen Karjalan kansan kanssa. Oli myös lamaa pakenevia ihmisiä, omaa kieliympäristöään kaipaavia, vanhempia, jotka toivoivat voivansa antaa lapsilleen hyvän koulutuksen, seikkailijoita, nuoria, jotka etsivät oikeaa paikkaa elääkseen. Heidän joukossaan oli ihmisiä kaikilta elämänaloilta. "Karjalan kuumme", kuten ilmiötä nimitettiin, levisi yli Kanadan ja USA:n suomalaisyhteisöihin.

Neuvosto-Karjalan Tekniselle Avulle alkoi virrata lahjoituksia. Ihmiset lahjoittivat rahaa ja tavaraa kuka vähemmän, kuka enemmän. Jotkut perheet antoivat avustuksena jopa kymmeniä tuhansia dollareita. Veljekset Jalmari ja Werner Lehtimäki keräsivät USA:n suomalaisyhteisöissä rahaa lentokoneiden ostamiseen. He toivat Neuvostoliittoon koneet, jotka kuljetettiin Leningradiin ja Petroskoihin.

Amerikansuomalainen poikamies Joonas Harju muutti Karjalaan Ohion Ashtabula Harborista, jossa hän oli työskennellyt vuosikymmeniä. Harju lahjoitti Hiilisuon sovhoosille noin sata puhdasrotuista Suomesta ostettua lehmää, traktorin ja kaksi autoa. Hän lahjoitti sosialismin rakentamiseen valtaosan kovalla työllä ansaitsemistaan rahoista. Detroitilaisen urheiluseuran aktiivijäsen Albert Lönn toi Karjalaan baseballin pelaamiseen tarvittavat välineet. Tämän lahjoituksen ansiosta Petroskoihin perustettiin useita baseball-joukkueita ja pian peli tunnettiin ja sitä pelattiin Moskovassa, Leningradissa ja muuallakin Venäjällä.

Siirtolaiset ottivat Amerikasta lähtiessään mukaansa ammatissaan tarvittavat työkalut ja paljon muuta, jopa paperitehtaissa, suksitehtaissa, kirjapainoissa ja erilaisissa verstaissa käytettäviä koneita. Aineellinen panostus oli suuri. On arvioitu, että siirtolaiset toivat Pohjois-Amerikasta rahaa ja varusteita miljoonien dollarien arvosta.

Neuvosto-Karjalaan Pohjois-Amerikasta muuttaneiden lukumäärä vaihtelee eri julkaisuissa. Irina Takalan mukaan vuosina 1931–1935 tulijoita oli noin 6000–6500. Tämä luku näyttäisi olevan melko tarkka. Lisäksi oli tuhansia 1930-luvun alun laman aikana Suomesta loikanneita. Neuvostopropaganda oli houkutelut heidät Venäjälle. Suomenkielisissä radio-ohjelmissä kuvailtiin onnellista elä-

mää Neuvostoliitossa, ei työttömyyttä, runsaasti ruokaa, ilmainen koulutus ja terveydenhuolto yms. Työvoimaa tarvittiin ja sitä täytyi saada keinolla millä hyvänsä. Ulkomailla ei tiedetty asioiden todellista laitaa Venäjällä: välttämättömyystarvikkeiden pulaa ja ihmisten raakaa kohtelua kun vähemmistökansallisuuksia ja hyvin toimeentulevia talonpoikia hädettiin Siperiaan, Kazakstaniin ja Kauko-Itään. Rumat salaisuudet piilotettiin tarkasti tuossa eristäytyneessä maassa. Rajaloikkaarit kärsivät eniten. Heitä pidätettiin, karkotettiin ja jätettiin ilman niitä palveluja, joihin Amerikasta ja muualta tulleet olivat oikeutettuja.

1930-luvun alkupuolella Neuvosto-Venäjän tilanne oli hyvin vaikea. Siitä huolimatta, että siirtolaisilla ei ollut korkeita odotuksia (amerikkalaiset lehdet olivat kertoneet vaikeuksista Karjalassa), ihmiset olivat valmiita lähtemään ja luopumaan Amerikassa nauttimistaan eduista. Mutta heidän Karjalassa kohtamansa vaikeudet olivat suurempia kuin he olivat kuvitelleet.

Ruoka ja asunto-olot olivat polttavia ongelmia. Nämä asiat oli ratkaistu enemmän tai vähemmän tyydyttävästi kaupungeissa ja niiden lähialueilla. Helpotusta toivat erityiset Insnab-kaupat (Elintarvikkeita ulkomaalaisille). Vain ne, joilla oli asiakaskortit, saivat tehdä ostoksia. Näin ollen siirtolaisilla oli ruokaa, ei kuitenkaan amerikkalaisessa mittakaavassa. Oli myös Torgsin-nimisiä kauppvoja (Kaupankäyntiä ulkomaalaisten kanssa), joissa ostokset maksettiin ulkomaan valuutalla. Paikallisillakin oli lupa tehdä ostoksia Torgsineissa edellyttäen, että he maksoivat ostoksensa jalometalli- tai taide-esineillä. Insnabeja tai Torgsineita ei ollut etäällä asutuskeskuksista. Työläiset ja heidän perheensä söivät niukat ja kalliit ateriansa yleisissä ruokaloissa ja joutuivat jonottamaan. Ruoka oli usein huonolaatuista ja tottumattomat ulkomaalaiset saivat siitä vatsanväänteitä. Sairaanhoidtoa tai lääkkeitä ei ollut aina saatavilla.

Asunto-olot olivat joillakin metsätyöalueilla ala-arvoiset. Ihmisiä sijoitettiin uuneilla lämmitettäviin hirsiparakkeihin, joissa ei ollut juoksevaa vettä eikä sähköä; peseytymismahdollisuudet olivat niissä huonot. Useita perheitä saatettiin sijoittaa samaan huoneeseen. Kaupungeissa asuinolot olivat hieman paremmat. Parakkien huoneet oli jaettu väliseinillä niin, että perheillä oli omat nurkkansa. Koska väliseinät eivät olleet äänieristettyjä, joutui yksityiselämä koetukselle. Huhu kertoo, että eräs mies ei saanut unta väliseinän toiselta puolelta kantautuneen äänen vuoksi. Miehen ääni toisti siellä jatkuvasti: "Kenen pikku peppu tämä on?". Lopulta ärtynyt mies koputti seinään ja huusi: "Herran tähden, kerro hänelle kenen takapuoli se on. Meidän täytyy saada nukkua, huomenna on työpäivä."

Pohjois-Amerikasta tulleita metsureita harmittivat huonot työolot ja epätarkka työn suunnittelu. He valittivat, että teknisiä laitteita ei käytetty oikein eikä työmenetelmien uudistuksia otettu käyttöön. Työ oli kovaa, palkat mitättömät ja työpaikan vaihtaminen oli useimmiten mahdotonta. Kaikki siirtolaiset, jotka olivat tottuneet parempiin ja teknillisesti kehittyneempiin elin- ja työtapoihin,

eivät kestäneet näitä olosuhteita. Monet pettyivät ja palasivat takaisin Pohjois-Amerikkaan. Eri lähteiden mukaan 20–40 prosenttia tulleista palasi takaisin, jättäen tyytymättöminä Karjalan. Paluu oli helpompaa niille, jotka olivat säilyttäneet Amerikan kansalaisuuden ja joilla oli valuuttaa.

Kuitenkin suurin osa Pohjois-Amerikasta tulleista jäi Karjalaan. Vaikeudet eivät lannistaneet heitä. Kyvyillään he auttoivat kehittämään Karjalan taloutta ja kulttuuria.

Mieliala oli korkealla tuohon aikaan. Ihmiset pyrkivät työskentelemään paremmin ja tuottamaan enemmän. Lauantaisin tehtiin vapaaehtoistyötä, kulttuurikeskus Petroskoissa Gogolin kadulla muistaakseni oli eräs tällaisen työn tulos. Lahjoitettiin rahaa kahteen lentokoneeseen, Kuusinen-nimiseen panssarivaunuun, rajavartioston moottorointiin, ostettiin obligaatioita ja lainattiin jopa rahaa Karjalan hallitukselle.

Karjalan itsehallinnon ensimmäisen vuosikymmenen aikana taloudenhoito ja kulttuurilaitokset kävivät läpi uudelleenjärjestelyn ja edistyivät voimaperäisesti. Ulkomailta värvätyt ammattilaiset ja taitavat työntekijät edistivät eri alojen kehitystä. Pohjois-Amerikasta ja Suomesta tulleet suomalaiset tekivät työtä eri puolilla Karjalaa. Siirtolaiset saivat aikaan merkittäviä parannuksia Petroskoin infrastruktuuriin. He rakensivat päävesijohdon ja kaupungin asukkaat saivat juoksevan veden asuntoihinsa. He rakensivat jätevedenpuhdistamon ja jalkakäytävät.

Karjalan tasavallan pääelinkeino, metsätalous, oli äärimmäisen takapajuista. Ajan tasalle päästäkseen se tarvitsi nykyaikaisia koneita ja laitteita sekä ammattitaitoisia työntekijöitä. Niinpä suurin osa siirtolaisista ohjattiin metsätyömaille. Monet hakkuualueet sijaitsivat Petroskoin lähietäällä: Derevjannojoessa, Ladvassa, Lososinnojoessa, Matroosassa, Vilgassa jne. Tuo Äänisen hakkuualue oli maan suurimpia. Nuo metsätyömaat tuottivat päivittäin enemmän puutavaraa kuin mikään muu koko Neuvostoliitossa. Matroosan metsätyömaalla oli valmennuskeskus, jossa neuvottiin työntekoa helpottavia ja kehittäviä menetelmiä. Metsurit saivat työvälaineiden huoltamiseen ja käyttämiseen liittyvää tärkeää tietoa myös erilaisista julkaisuista. Savotoilla oli ruokalot ja kerhot. Metsurit asuivat rakentamisissaan hirsitaloissa ja kasvimailla kasvatettiin vihanneksia.

Metsureiden lapset kävivät Petroskoin suomenkielistä toisen asteen koulua. Kerran ystäväni Rauha vei minut viikonlopuksi kotiinsa Interposjolokiin. Hänen isänsä oli metsätyömaan johtaja. Päätyönsä ohessa hän oli pannut alulle kasvienviljen ja karjanhoidon. Tämä aputalous tuotti metsätyömaan ruokalalle elintarvikkeita, joita ei ollut saatavana kauppoissa. Samanlaisia aputalouksia oli myös muilla metsätyömailla. Näin osaavat johtajat huolehtivat alaistensa elinoloista tänä vaikeana pula-aikana.

Viidessätoista vuodessa Karjalan hallitus onnistui toteuttamaan teollisuuden, maatalouden ja koulutuksen kehittämissuunnitelmat. Oli perustettu uusia teolli-

suuslaitoksia: Petroskoin suksi- ja huonekalutehdas, silikaattitehdas, Kontupohjan paperi- ja selluliittitehdas, sahoja, voimalaitoksia, korjaamoita jne. Äänisen traktoritehdas kunnostettiin. Avattiin graniitti-, pegmatiitti- ja kvartsilouhoksia, rakennettiin teitä ja käynnistettiin malmintutkimus. Kaivosteollisuutta oltiin saamassa kannattavaksi. Vuoteen 1928 mennessä teollisuus- ja maanviljelystuotanto saavutti ensimmäistä maailmansotaa edeltäneen tason. 85 prosenttia talouksista oli kollektivisoitu. Suomesta hankittu rotukarja ja maanviljelyskalusto auttoi nostamaan tuotantoa. Knäsöön rakennettiin kalanjalostamo. Metsäteollisuuden tuotanto oli kasvussa. Vuosien 1930–1935 aikana hakkuumäärät kaksinkertaistuvat. Puutavaran vienti Karjalasta oli merkittävä tulonlähde maan teollistamisen tarpeisiin. Teollisuustyöntekijöiden lukumäärä Karjalassa kasvoi: vuonna 1920 ammattitaitoisia työntekijöitä oli 1 300, vuonna 1935 jo 20 000. Budjetin tulopuoli oli noussut neljästä miljoonasta ruplasta 95 miljoonaan.

Vuonna 1923 Petroskoissa perustettiin Kirja-kustantamo. Se julkaisi karjalaisten kirjailijoiden kirjoja, käännöskirjallisuutta, oppikirjoja sekä aikakauslehtiä.

Luotiin toimiva koulutusjärjestelmä. Yleissivistäviä ja ammatillisia kouluja sekä "rabfakteja", työläisnuoria korkeakouluihin valmistavia keskikouluja, perustettiin kaikkialle Karjalaan. Maaseudun koulut oli usein rakennettu talkootyöllä. Naapurihenki kukoisti. Aikuiset opiskelivat iltakursseilla suomea ja venäjää. Melkein puolella luku- ja kirjoitustaitoisista karjalaisista oli hyvä suomen kielen, tai suomen ja venäjän kielen taito. Petroskoihin ja Uhtualle perustettiin opettajaopisto ja Petroskoihin Pedagoginen instituutti (kasvatusopillinen korkeakoulu). Lukutaidottomuus katosi miltei kokonaan. Kaikki 8–12-vuotiaat lapset kävivät koulua.

Vanhuksista huolehdittiin. Hallitus julkaisi vanhusten taloudellista avustamista koskevan määräyksen.

Suomalaiset emigranttirunoilijat ja -kirjailijat, mm. Jalmari Virtanen, Lauri Luoto, Eemeli Parras ja Hilda Tihlä antoivat alkusysäyksen Karjalan kansallisen kirjallisuuden kehittämiseksi. Ajan myötä ilmestyi myös Karjalan omia runoilijoita ja kirjailijoita, kuten Nikolai Jaakkola, Pekka Perttu, Jaakko Rugojev, Ortjo Stepanov, Antti Timonen ym., jotka kirjoittivat runoja ja kirjoja suomen kielellä.

Kulttuurielämä elpyi. Oregonin Astoriassa orkesteria johtanut Kalle Rautio kokosi sinfoniaorkesterin. Perustettiin kansanmusiikkiyhtye Kantele, Petroskoin ja Uhtuan kansallinen teatteri. Kerhot ja lukusalit yleistyivät. Säveltäjä Kalle Rautio, USA:ssa Kolumbialle kansanmusiikkia levyttänyt ammattiviulisti Lauri Jousinen, Leopold Teplitsky, joka tutustutti venäläiset jatsiin ja kuvanveistäjä Y Rutanen vaikuttivat huomattavasti Karjalan taide-elämän kehittymiseen. Perustettiin torvisoittokuntia ja viihde- ja tanssimusiikkiorkestereita. Soittajista ja orkesterinjohtajista ei ollut pulaa. Orkesterit koostuivat suurimmaksi osaksi siirtolaisista, jotka olivat USA:ssa ja Kanadassa soittaneet kouluorkestereissa ja opiskelleet musiikkia. Orkesterit ja yhtyeet esiintyivät kerhotaloilla, puistoissa

ja tanssiparvi-iljoissa, viihdyttäen ja yhdistäen niin nuoria kuin vanhoja eri kansallisuuksiin kuuluvia ihmisiä.

Karjalan tieteellinen tutkimusinstituutti perustettiin vuonna 1931. Edvard Gylling oli yksi laitoksen perustajista. Suomeksi ja venäjäksi julkaistiin 22 sanomalehteä ja toistakymmentä aikakauslehteä.

Helmikuussa 1935 vietettiin laajalti kansallisen Kalevala-epoksen satavuotisjuhlaa. Edvard Gylling painotti avajaispuheessaan, että Kalevala ei ollut pelkästään Suomen kansalliseepos, vaikka sen kokosikin suomalainen tiedemies Elias Lönnrot. Sen sisällön olivat luoneet karjalaiset runonlaulajat. Juhlan ohjelma koostui Kalevala-aiheisista ohjelmanumeroista. Karjalan sinfoniaorkesteri esitti Jean Sibeliuksen "Karelian" sekä neuvostokarjalaisen säveltäjän Ruvina Pergamentin "Ainon". Kantele-kansanmusiikkiryhmä ja kansallisteatterin näyttelijät esittivät kohtauksia Kalevalasta. Eepoksesta julkaistiin uusi painos. Opettajamme vei juhlaan koulun Kalevala-tapahtumissa esiintyneet oppilaat.

Karjalan kansankomissaarien neuvoston puheenjohtaja Edvard Gylling oli taloustieteilijä ja taitava organisoiija. Hän liikkui ympäri Karjalaa ja piti tiivistä yhteyttä ihmisiin. Gyllingin autonkuljettaja muisteli, että heidän saapumisensa paikkakunnalle oli aina hyvä uutinen. Olemukseltaan mutkaton ja ystävällinen Gylling saavutti Karjalan väestön keskuudessa laajaa suosiota ja oli korkeasti arvostettu. Häntä jopa kutsuttiin lempinimellä "Ukko", joka kristillisessä perinteessä merkitsee jumaluutta ja pakanallisessa ylijumalaa. Kun karjalaisilta kysyttiin, mistä moinen lempinimi, selittivät he sen antavan heille tunteen, että "hän on yksi meistä". Gylling teki kaikkensa nostaakseen Karjalan elintasoja ja pysyi uskollisena periaatteilleen. Tämä oli hänen elämäntyönsä.

Gyllingin puoliso Fanny oli omistautunut miehensä avustamiseen. Hän toimitti naisten aikakauslehteä, kirjoitti tarinoita ja runoja, oli mukana perustamassa lastentarhoja ja kouluja ja osallistui yhteiskunnalliseen toimintaan hoitaen samaan aikaan kotityöt ja lapset. Palvelijoita ei palkattu.

Karjalan autonominen tasavalta oli todellakin luokaton yhteiskunta. Korkearvoiset virkamiehet kulkivat kaduilla muiden ihmisten joukossa ilman henkivartijoita. Puheenjohtajalle ei rakennettu palatseja ja ylellisiä huviloita eikä hänen vaatimattoman asuntonsa ovelle asetettu vartijaa.

Neuvostoliiton presidentti Mihail Ivanovitš Kalinin, vieraili 1924 Karjalassa nähdäkseen, miten tasavalta kehittyi. Tämän vierailun tuloksena saatiin varat Kontupohjan voimalaitoksen rakentamiseen päättämiseen. Kesäkuussa 1935 karjalainen valtuuskunta kutsuttiin Moskovaan. Gylling antoi Kremlissä yksityiskohtaisen selonteon talouden, kulttuurin ja koulutuksen alueella tapahtuneesta edistyksestä itsehallinnon aikana. Kalinin vastasi lämpimästi Gyllingin raporttiin ja uskoi saavutuksia tulevan lisää.

Karjalan kehittyminen 1920-luvulla ja 1930-luvun ensimmäisinä vuosina oli todella vaikuttavaa. Hallituksen ja Karjalan kansan yhteisillä ponnistuksilla

valettiin perusta tehokkaasti toimivalle autonomiselle tasavallalle. Se oli täydellisen suunnanmuutoksen aikakausi. Kahdeksas yleiskarjalainen neuvostojen edustajainkokous totesi hallituksen työskennelleen kaikin puolin tyydyttävästi. Suunta oli ollut oikea.

KOETTELEMUSTEN AJAT ALKAVAT

1930-luvun alussa tummat pilvet leijuivat Neuvostoliiton yllä. Epäluuloinen Josif Stalin, joka pelkäsi oppositiota, alkoi likvidoida korkeita virkamiehiä ja älymystöä. Puhdistuksen kohteeksi joutuneita eliitin jäseniä syytettiin trotskilaisiksi ja heidät tuomittiin kuolemaan. Leningradin Liteiny Prospektilla sijainneesta, "kaupungin korkeimmaksi rakennukseksi" kutsutusta NKVD:n kahdeksankerroksisesta talosta kiersi eräs kasku. Kerrottiin, että Iisakin kirkon kupolista voi nähdä vain Kronstadtin, kun taas Liteinyin talosta näkyy Solovetskin luostarin keskitysleiri. Mutta ihmiset eivät tienneet, mitä maassa tapahtui. Tiedotusvälineet eivät kertoneet pidätyksistä ja keskitysleireistä. Ne kertoivat vain kommunismin suurista hankkeista, kuten Vienenmeren-Itämeren kanavasta. Niille laulettiin ylistystä, mutta kolikon toinen puoli jäi piiloon. Surullisen kuuluisa 227 kilometriä pitkä Vienenmeren-Itämeren kanava, Stalinin kanava, rakennettiin vuosina 1931–1933 orjatyövoimalla. Vangit työskentelivät ja elivät vaikeissa olosuhteissa. Heitä kuoli nälkään, tauteihin ja kovaan työhön. Junat toivat uusia vankeja armottomissa olosuhteissa kuolleiden tilalle.

Toinen julmista olosuhteistaan tunnettu Pohjois-Venäjällä sijaitseva keskitysleiri oli Solovetskin saari (entinen luostari) Vienenmerellä. Venäläinen kirjailija Alexander Solzhenitsyn kuvasi Solovetskin saarta "Gulagin äidiksi". Se oli yksi Neuvostoliiton ensimmäisistä poliittisille vangeille tarkoitetuista keskitysleireistä. Vuosina 1923–1939 tuhansia Stalinin puhdistuksissa pidätettyjä pidettiin siellä vankeina, tapettiin työllä ja murhattiin. On arvioitu, että 170 000 vangista noin 25 000 kuoli. Ensimmäiset uhrit olivat älymystöä, asianajajia, papistoa, historioitsijoita, kielitieteilijöitä, filosofeja ja virkamiehiä, joita epäiltiin bolshevikkihallinnon mahdollisiksi vihamiehiksi.

Rangaistukset olivat säälimättömiä. Vankeja voitiin pitää paaluun sidottuna kuumina kesäpäivinä, niin että hyttyset pääsivät esteettä puremaan näitä ihmis-parkoja. Vankeja saatettiin myös sitoa kiinni tukkiin ja vierittää alas Sekirnaja -vuoren jyrkkää rinnettä. Noita julmia rangaistuksia ei voi pitää muiden kuin mielenvikaisten suunnittelemina.

Poliittisten päämäärien ohella terrorin tavoitteena oli ilmaisen työvoiman hankkiminen suuriin projekteihin.

Nykyään Solovetskin luostari on jälleen ortodoksimunkkien huostassa. Osa luostaria on muutettu Gulag-museoksi, mikä on kunnianosoitus leirillä vangittuina olleille ja Stalinin keskityslaireissa kaikkialla maassa surmatulle 20 miljoonalle ihmiselle.

Tehtyään tilinsä selviksi virkaveljiensä ja älymystön kanssa, Stalin suuntasi poliittisen vainon vähemmistökansallisuuksiin. Heitä syytettiin paikallisesta nationalismista, luokiteltiin kansanvihollisiksi ja altistettiin joukkokarkoituksille, pidätyksille ja teloituksille. Hyökkäys paikallista nationalismia vastaan käynnistettiin 1930-luvun puolivälissä kaikkialla Neuvostoliitossa. Vuosina 1930–1950 3,5 miljoonaa, 58 eri kansallisuutta olevaa ihmistä karkotettiin kotiseuduiltaan. Heidän joukossaan oli mm. Krimin tataareja, Inkerin suomalaisia, virolaisia, liettualaisia, latvialaisia, puolalaisia, korealaisia, turkkilaisia, kreikkalaisia ja kalmukkeja. Elokuussa 1941 Neuvostoliiton Korkeimman Neuvoston puhemiehistön antamalla asetuksella Volgan saksalaisten Autonomisen Sosialistisen Neuvostotasavallan kaikki asukkaat karkotettiin. Heidän keskuudessaan sanottiin olleen vakoilijoita ja sabotöörejä. Miehet erotettiin perheistään, jotka karkotettiin pysyvästi Venäjän kaukaisiin kolkkiin. Saksalaisten Autonominen Sosialistinen Neuvostotasavalta hävisi kartalta. Näiden saksalaisten esivanhemmat olivat muuttaneet Venäjälle 1700 -luvulla, saksalaissyntyisen Venäjän keisarinna Katariina II:n kutsua seuraten.

Vuonna 1944 Stalin karkoitti kaikki Tsetsenian ja Ingusian asukkaat Siperiaan ja Keski-Aasiaan epäiltynä yhteistyöstä saksalaisten kanssa. Vuosisatojen ajan suuren Pietarin kaupungin lähistöllä niin kulttuurin kuin talouden alalla menestyneitä Inkerinmaan suomalaisia pidätettiin tai pakotettiin jättämään vanhat asuinpaikkansa ja karkotettiin 1930-luvulla Murmanskin alueelle Hiipinään, Siperiaan ja Keski-Aasiaan. Heidän mailleen tuotiin uudet asukkaat Venäjältä, Ukrainasta ja Valkovenäjältä. Vuonna 1942 koko Leningradin alue puhdistettiin suomalaisista ja muista vähemmistökansallisuuksista.

Syytökset paikallisnationalismista otettiin esille vuonna 1933 Ukrainassa ja Valko-Venäjällä. Päätöslauselman mukaan paikallinen nationalismi oli "päävaara" näissä maissa. Tämä julistus pani alkuun etsinnät, missä muualla Neuvostoliitossa paikallisesta nationalismista oli tullut suurin vaara. Joidenkin sanomalehtien mukaan kävi ilmi, että myös Karjalassa paikallinen nationalismi oli päävaara puolueorganisaation sisällä. Moskova määräsi NKP:n Leningradin aluekomitean tarkastamaan Karjalan puolueorganisaation toimintaa. Leningradin aluekomitean henkilöstö oli vaihdettu S.M. Kirovin murhan jälkeisessä puhdistuksessa. Uusi komitea ei tukenut eikä auttanut Karjalan hallitusta samoin kuin Kirovin aikana.

Hyökkäys Karjalan puolueorganisaatiota vastaan käynnistyi NKP:n aluekomitean Neuvosto-Karjalan viidennessä edustajainkokouksessa vuonna 1935. NKP:n Leningradin aluekomitean sihteeri M.S. Tšudov tähdensi puheessaan

Karjalan hallinnon vääristelleen leniniläis-stalinistilaista kansallisuuspolitiikkaa paikallismielisyyden hyväksi ja altistaneen paikallisen väestön, karjalaiset ja vepsäläiset, suomalaistamispolitiikalle, ja että porvarilliset ja paikallisen nationalismin ainekset ovat perustaneet vastavallankumouksellisen nationalistisen järjestön, jonka tavoitteena on Karjalan liittäminen Suomeen. Lisäksi Tšudov totesi Karjalan hallinnon syrjineen venäjän kieltä opiskelukielenä. Tšudov syytti Gyllingiä ja Roviota yrityksistä värvätä lisää amerikkalaisia vakoilijoiden ja Neuvostoliiton vihollisten lukumäärän kasvattamiseksi.

P.A. Irklis, Leningradin aluekomitean kolmas sihteeri, arvosteli töiden järjestelyjä väittäen, että paikallinen väestö olisi voinut työskennellä yhtä tehokkaasti kuin siirtolaiset, mikäli heihin olisi kiinnitetty parempaa ja suurempaa huomiota. Puheenvuorossaan Gylling kumosi vakuuttavasti nuo tekaistut syytökset ja vakuutti, että virheet, joita todella oli tehty voitaisiin korjata. Hän kielsi vakaasti puolueorganisaation tukeneen nationalismia ja selvensi, että mikäli venäjän kielen opetusta oli laiminlyöty, sitä ei oltu tehty tarkoituksella. Hallitus oli useasti muistuttanut, että koulut olivat vastuussa venäjän kielen opetuksesta.

Gylling oli erittäin järkyttynyt kun häntä syytettiin siitä, että hän oli vastaanottanut suomalaisilta metsureilta valituksen metsäteollisuustrusti Karrellessin epäoikeudenmukaisista määräyksistä. Hän korosti ymmärtäneensä velvollisuudekseen kuunnella ja puhua ihmisten kanssa heidän ongelmistaan ja yrittää auttaa heitä.

M.S. Tšudovin ja P.A. Irklisin valitukset olivat epätavallisia ja ristiriitaisia, lyhyesti sanoen keksittyjä. Valituksen tekijät olivat unohtaneet, että Karjalan Neuvostojen Ensimmäisen Kongressi oli julistanut suomen kielen sekä valtion että opetuksen kieleksi ja että Leninillä oli asetuksen voimaansaattamisessa huomattava osuus.

Keskustelut suomen kielen asemasta olivat saattaneet Karjalan johtajat kaikkineen puun ja kuoren väliin. Toisaalta heitä syytettiin liittymisestä Suomen fasistipiireihin yhdistääkseen Karjalan Suomeen, ja toisaalta heidän sanottiin juurruttaneen ajatusta sosialistisen järjestelmän perustamisesta Suomeen ja valmistelevan henkilöstöä sen hallintoa varten. Syytökset perustuivat poliittisiin motiiveihin ja riippuivat niiden esittäjistä.

Karjalan kirjakielen luomisesta päätettiin luopua Karjalan Neuvostojen Ensimmäisessä Kongressissa vuonna 1921. Karjalan hallituksen jäsenet eivät kuitenkaan luopuneet Karjalan kirjakielen kehittämisen aikeesta. Kustaa Rovio kirjoitti, että asia otetaan uudelleen esille kunhan olosuhteet ovat suotuisimmat.

Gylling piti hallintokoneiston karjalaistamista välttämättömänä vaikei karjalan kielellä ollut virallisen kielen asemaa. Jotkut paikalliset neuvostot olivat käyttäneet karjalan kieltä kanssakäymiskielenä vuodesta 1927 asioidessaan yksikielisten karjalaisten kanssa ja viidellä alueella Karjalassa oli otettu käyttöön

kirjoitettu karjalan kieli. Yli puolessa Karjalan ala-asteen kouluista oppilaat aloittivat opintonsa omalla puhekielellään. Kulttuurin saralla karjalaistaminen koostui erilaisista toimenpiteistä. Gylling kuvasi karjalaistamista yrityksenä helpottaa karjalaisten jokapäiväistä elämää heidän omassa maassaan. Gylling yritti parhaansa mukaan puhua karjalan kieltä keskustellessaan karjalaisten kanssa.

Eikä Leningradin komission syyte, ettei olisi annettu mahdollisuutta venäjän kielen opiskeluun ollut totta. Vuonna 1932 Karjalassa oli 512 alkeiskoulua ja 233 koulussa opetus tapahtui venäjän kielellä; 34 keskikoulusta venäjä oli opetuskielenä 25 koulussa. Monilla Karjalan alueilla asui ihmisiä, jotka eivät osanneet venäjää, joten oli selvää, että suomi sukulaiskielenä oli heille sopivampi opetuskieli. Vienan Karjalassa puhuttu murre on hyvin lähellä suomen kieltä, joten oli luonnollista käyttää suomea opetuskielenä noilla alueilla. Etäämpänä suomen kielestä olevia Karjalan murteita puhuvilla lapsilla ei ollut myöskään vaikeuksia opiskella suomeksi. Kaikki karjalaiset luokkatoverini, joiden kanssa kävin suomenkielistä keskikoulua, saavuttivat hyvän suomenkielen taidon. Joillakin alueilla, joissa venäläisten joukossa asui karjalaisia, suomalaisia ja vepsäläisiä, opetusta annettiin vain venäjän kielellä. Ne lapset, jotka eivät osanneet venäjää, pakotettiin venäjänkieliseen kouluun. Niin kävi minullekin Aunuksessa.

Kielipolitiikassa ei oikeastaan ollut ristiriitoja ennen tätä viidennettä yleiskokousta ja sen jälkeistä aikaa. Tosiaan vuonna 1931 SNTL:n Kansallisuuksien Neuvoston puhemieshistö oli antanut Karjalan hallitukselle määräyksen ryhtyä luomaan Karjalaan kirjakieltä, mutta muutamaa kuukautta myöhemmin NKP:n Keskuskomitean politbyro oli kumonnut määräyksen todeten Karjalan viranomaisten ottaman kannan kielikysymykseen olleen järkevän.

Vuonna 1936 kielikysymys nousi uudelleen käsiteltäväksi. Ehdotus Karjalan kirjakielen kehittämisestä tuli jälleen esille. Kielikonferenssi kokoontui keskustelemaan asiaan liittyvistä kysymyksistä. Muutamassa kuukaudessa luotiin kyrillisiin kirjaimiin perustuvat karjalan kielen aakkoset. Kieliopin säännöt oli määritellyt professori D.V. Bubrikhin "Karjalan kielen kieliopissa". Karjalankielisiä opaskirjoja, tekstikirjoja, lukuaineistoa ja muuta kirjallista materiaalia julkaistiin. Moskova oli korostanut myös karjalankielisen sanomalehden julkaisemista. *Neuvosto-Karjala*-lehden ensimmäinen numero ilmestyi tammikuun 1. päivänä vuonna 1938. Karjalan perustuslakia muutettiin: suomi ei ollut enää virallinen kieli, eikä sillä myöskään ollut enää opetuskielen asemaa. Suomi korvattiin pikavauhdilla synnytettyllä karjalan kielellä. Suomen kieli julistettiin fasistiseksi, kansan vihollisten kieleksi. Kaikki toiminta suomen kielellä lakkautettiin; suomenkieliset lehdet lopetettiin, kirjallisuutta ei julkaistu ja kirjat poistettiin kirjastoista ja kaupoista. Suomenkielen puhuminen kiellettiin julkisuudessa.

Hätäisesti kyhätty Karjalan kirjakieli osoittautui sekalaiseksi eri murteiden yhdistelmäksi, jota oli vaikea lukea ja ymmärtää. Opettajat perehdytettiin pi-

kaisesti uudistettuun kieleen, mutteivat opettajat eivätkä oppilaat kyenneet sitä käyttämään.

Pedagogiseen instituuttiin perustettiin karjalan kielen oppituoli. Satuain olemaan yksi karjalan kielen opiskelijoista. Karjalainen kirjailija Jaakko Rugojev oli karjalan kielen opettajamme. Koska hän oli kotoisin Vienasta Pohjois-Karjalasta, eteläisen Karjalan murteet olivat hänelle vieraita. Oppituntimme olivat toisinaan varsin huvittavia. Eri murteita edustavat opiskelijat olivat innokkaita pitämään omia versioitaan ainoina oikeina ja väittelivät tosissaan toistensa kanssa. Väitelyjen sovittelu ei ollut helppo tehtävä opettajalle, joka ei itsekään hallinnut tuota sekavaa kirjakieltä.

Laittomaksi julistetun suomen kielen kieltäminen oli joskus aivan mieleltöntä. Eräs omituinen tapaus on iskostunut mieleeni. Oppilaitoksemme rehtori lähestyi meitä väliajalla: "Huomaan, että keskustelite jostain kiinnostavasta. Mitä kieltä muuten puhutte?" Rehtori oli venäläinen eikä osannut suomen kieltä sen paremmin kuin karjalaakaan. Vastasimme "suomea". Hän ravisti päätään: "Teidän ei pitäisi puhua suomea, se on vihollistemme kieli. Karjalan kieli on oppiaineenne, joten puhukaa sitä."

Karjalan kielen kokeilu päättyi surullisesti, kun jälleen kerran poliitikot sekaantuivat kieliongelmaan.

Suomea vastaan käydyn laittoman talvisodan päätyttyä Karjalan Autonomisen Sosialistinen Neuvostotasavalta sai uuden statuksen vuonna 1940. Siitä tuli Karjalais-Suomalainen Sosialistinen Neuvostotasavalta. NKP:n keskuskomitean ja Neuvostoliiton hallituksen asetuksella karjalan kielen asema valtionkielenä määritettiin. Suomen kielestä tuli jälleen venäjän kielen rinnalla tasavertainen valtion kieli. Yliopistoon perustettiin suomalais-ugrilainen oppituoli. Pedagogisessa instituutissa karjalaa opiskelleet ylioppilaat siirrettiin tiedekuntaan. Rehtorina toimi sama henkilö, joka oli nuhdellut meitä suomen puhumisesta. Nyt hän innosti meitä oppimaan ahkerasti suomen kieltä. Hänen takinkäännöstään muistuu mieleeni juttu miehestä, jolta oli kysytty, oliko hän koskaan luopunut kannattamasta puolueen politiikkaa? "Kyllä, silloin tällöin häilyin puolueen politiikan mukana".

Suomen kieli sai takaisin aiemman asemansa – sitä opiskeltiin laajalti, opetettiin kouluissa, virkamiehille ja tavalliselle kansalle järjestettiin kielikursseja, suomenkielisiä lehtiä ja kirjoja alettiin julkaista. Jotkut suomalais-ugrilaisen tiedekunnan opiskelijat opettivat suomea kommunistisen puolueen keskuskomitean ja hallituksen jäsenille. Oppilaanani oli maatalouskysymyksiä hoitava sihteeri Bashkurov. Enpä tiedä, kuinka tehokasta opetukseni oli, mutta oppilaani oli hyvin ahkera ja ystävällinen. Kerran hän määräsi autonkuljettajansa ajamaan minut kotiin kevätloman viettoon tietäessään, että matkustaminen julkisilla kulkuvälineillä olisi vaikeaa.

Kun vuonna 1956 Karjalan tasavallan asema alennettiin autonomiseksi tasavallaksi, suomen kieli hylättiin, se pyyhkäistiin pois koulujen opetusohjel-

mista ja suomalais-ugrilainen oppituoli suljettiin. Olin ollut tämän viran haltija kahdeksan vuotta ja nyt olin työtön.

Venäjän kieli sai määräävän aseman – siitä tuli ainoa virallinen kieli sekä opetuskieli.

Venälaistämispolitiikkaa toteutettiin kaikkialla Neuvostoliitossa. Toisen maailmansodan jälkeen vihamielisyys eri kansoja kohtaan kukoisti hallituksen diskriminoivan kansallispolitiikan tuella. Henkilökohtaisiin papereihin piti merkitä kansallisuus. Kaikki tunsivat pahamaineisen nk. ”viidennen pykälän” passissa, johon merkittiin kansalaisuus. Tämä sulki joiltakin kansallisuuksilta pääsyn yliopistoihin tai arvostettuihin hallituksen ja puolueen työpaikkoihin. Myös rasismi oli juurtunut kansassa syvään. Suomen kielen kieltäminen ulottui jokapäiväiseen elämään. Saattoi törmätä sivistymättömiin ihmisiin, jotka moitivat suomen puhumisesta. Kerran ruokajonossa puhuimme poikani kanssa suomea. Nainen takanani sätti siitä minua: ”Mikset puhu lapsellesi venäjää?” Vastasin hänelle: ”Puhun, mitä kieltä haluan, mutta sinä poloraukka osaat puhua vain äidinkieltäsi ja sitäkin vielä virheellisesti.” Ulko-ovellamme sattui kerran hauska tapaus. Oveen koputettiin ja äitini avasi sen. Mustalaisnainen pyrki sisään, mutta äitini ei päästänyt. Nainen huusi raivoissaan: ”Kaikki suomalaiset ja juutalaiset pitäisi ajaa täältä tiehensä.” Virallinen syrjintä heijastui perhe-elämään – monet suomalaisista, karjalaisista ja vepsäläisistä vanhemmista välttelivät puhumasta lastensa kanssa omaa kieltään, joten lapset eivät äidinkieltään oppineet. Vanhempia opastettiin myös opettajien taholta puhumaan lastensa kanssa venäjää. Lapset vieraantuivat omasta kielestään ja kulttuuristaan, heiltä riistettiin heidän etninen ylpeytensä. He häpesivät suomalaisuuttaan, karjalaisuuttaan tai vepsäläisyyttään ja pelkäsivät puhua omaa kieltään ulkona, jotta toiset eivät nimittelisi heitä.

Väestölaskennassa osa kansallisiin vähemmistöihin kuuluvista ihmisistä merkitsi itsensä venäläiseksi. Näin tilastot vääristyivät, eivätkä näytä tarkkaa kuvaa väestön jakautumisesta eri kansallisuuksiin.

TUHO ISKEE

Leningradin komission laatimat raportit vahvistettiin Karjalan alueen kommunistisen puoluekomitean viidennen yleiskokouksen päätöksellä vuonna 1935.

Kaikki hedelmällisesti toimineen autonomian luomiseen johtanut rakentava työ vääristeltiin, tuomittiin ja käännettiin ylösalaisin. Oletetut porvarilliset nationalistit - Karjalan hallituksen jäsenet, eliminoitiin; heidän kohtalonsa oli traaginen. Uusien vallankäyttäjien toimet olivat tunteettomia. Edeltäneen hallituksen jäsenen Santeri Nuortevan ja tähtimetsuri Mikael Rutasen jäännökset

määrättiin siirrettäväksi kaupungin keskustassa sijaitsevalta ansioituneiden henkilöiden hautausmaalta paljon vaatimattomampaan hautapaikkaan. Karjalaiset virkamiehet, Toimeenpanevan Keskuskomitean puheenjohtaja N. Jushchijev, hallituksen jäsenenä vuodesta 1920 toiminut N. Arhipov, sekä P. Pottojev ja V. Voronin pidätettiin ja teloitettiin.

Edvard Gylling vapautettiin tehtävistään ja nimitettiin tutkijaksi Moskovan Maailmantalouden tutkimuslaitokseen, mutta hän ei saanut poistua kaupungista ilman viranomaisien lupaa. Perhe oli majoitettu hotellin ylimpään kerrokseen. Asunto oli kostea, katto oli romahtamaisillaan. Gylling oli väsynyt ja heikko mies. Hänen jalkansa oli amputoitu hänen sairastettuaan tuberkuloosin vuonna 1923. 1930-luvun alkupuolelta alkaen hän oli ollut kovan paineen alaisena. Kaikki koetut vääryydet aiheuttivat hänelle kärsimystä.

Heinäkuussa 1937 Edvard Gylling vangittiin ja hänen puolisonsa karkoitettiin Siperiaan. Perhe hajotettiin. Fanny Gylling menehtyi surun murtamana eristyksissä Siperian keskitysleirillä. Edvard Gylling tuomittiin kuolemaan ja teloitettiin Moskovassa Kommunarka-teloituspaikalla kesäkuussa 1938.

Karjalan johtajien kunnia palautettiin heidän kuolemansa jälkeen. Petroskoissa on Edvard Gyllingille nimetty katu. Kustaa Rovion, V.I. Leninin ystävän, muotokuva on sijoitettu Moskovan Lenin-museoon. Rovion elämä päättyi 21.4.1938, niin ikään Moskovassa Kommunarka-teloituspaikalla.

Nuo ajat olivat Karjalan Autonomiselle tasavallalle kohtalokkaat. Johtajat likvidoitettiin ja nyt syytteet suomalaisten porvarillisesta nationalismista, osallistumisesta vastavallankumouksellisiin järjestöihin, vakoilusta ja muusta kohdistettiin sivistyneistöön ja tavallisiin suomalaisiin, joita etsittiin paikoista, joissa suomalaiset työskentelivät. Joukkopidätyksiä tehtiin ja vankileirejä perustettiin.

Omakohtaisesti koin nuo väkivaltaisuuDET vuonna 1935. Eräänä päivänä tapasin Ailin, joka oli asunut kommuunassamme vanhempiensa kanssa ennen avioitumistaan naapurustossamme kevyen jalkaväen pataljoonassa palvelleen upseeri Ville Oksan kanssa. Upseerit olivat Leningradin kansainvälisestä sotilasakatemiasta valmistuneita suomalaisia. He olivat siirtyneet Suomesta Neuvostoliittoon sen jälkeen kun punaiset olivat hävinneet kansalaissodassa vuonna 1918. Meillä ja upseereilla oli hyvät välit. Molemmat osapuolet auttoivat toisiaan kaikissa kotitalous- ja muissa asioissa. Valtakunnallisia vapaapäiviä juhlittiin yhdessä, jopa järjestettiin tansseja. Upseerit tapailivat tyttöjämme. Ailin ja Villen romanttinen kihlaus johti avioliittoon. Vuoden kuluttua syntyi terve poikavauva. Nyt heidän onnellinen elämänsä oli päättynyt. Aili kertoi minulle lapsi sylissään taistellen kyyneliä vastaan, että hänen miehensä ja monta muuta upseeria oli pidätetty yöllä ja perheet oli määrätty muuttamaan muualle. Ystävättäreni Lyylin isä, upseeri hänkin, oli myös pidätetty.

Menin katsomaan heitä. Heidän huoneensa oli sekaisin. Ystäväni ja hänen veljensä olivat pakkaamassa, heidän äitinsä oli lähtenyt etsimään paikkaa minne

muuttaa. Oli mahdotonta käsittää, mitä he kokivat. Palasin kotiin paniikin vallassa. Nämä surulliset tapahtumat olivat vasta alkua tuleville vastoinkäymisilleni.

Tuona syksynä lähtöni kotoa opiskelemaan Petroskoihin oli vaikeampaa kuin koskaan ennen. Kotiin eivät jääneet ainoastaan vanhempani vaan myös surevat ystäväni.

Opinnot koulussa asettuivat omiin uomiinsa. Totuin vähitellen elämään opiskelija-asuntolassa ja kaupunkioiloissa. Mutta jotain oli vialla – en ollut aikoihin saanut kirjeitä kotoa.

Sitten kerta rysäyksellä kaikki muuttui. Sain kirjeen, jonka osoite oli kirjoitettu vieraalla käsialalla. Avasin sen. Siellä oli äitini kirjoittama kirje (yleensä kävin kirjeenvaihtoa isäni kanssa). Olin ihmeissäni. Mutta kirjeen sisältö oli vieläkin tyrmistyttävämpi. Isäni ja kaksi muuta miestä, Kalle Siikanen ja Jukka Niemi oli vangittu, perheet häädetty ja karkoitettu. He olivat päätyneet Sorokkaan, pienen kaupunkiin Vienenmeren rannalla. Äitini oli saanut sopen ystävällisten ihmisten luota ja työtä sahalla.

Kaikki näytti mitä hirveämmältä luettuani kirjeen. Lävitseni tulvahtivat mitä pelottavimmat tunteet: mitä isälleni tapahtuu, onko äitini turvassa. Mietin kuumaisesti millainen tulevaisuus meillä on edessä. Seuraavat päivät olivat täynnä pelkoa ja epävarmuutta. En uskaltanut luottaa keneenkään, pelkäsin tulevani leimatuksi kansanvihollisen tyttäreksi. Elin ahdistuneena ja eristäytyneenä; pidin tuskan sisälläni.

Yksi huonetovereistani, Martta, jonka vanhemmat asuivat myös kommuunassamme, ei ollut juurikaan huomaavinaan minua. Uskon hänen vanhempiensa kirjoittaneen pidätyksistä, mutta hän ei osoittanut myötätuntoa minua kohtaan. Oli vaikea keskittyä koulutyöhön. Tavallinen elämäniloni oli viety minulta.

Sitten tapahtui jotain, mitä en voinut lainkaan ymmärtää. Kommuunamme jäsen Jenny tuli Petroskoihin. Hän ilmestyi yhteisasuntoomme. Olin iloinen hänen tapaamisestaan. Halusin kysyä vanhemmistani ja saada neuvoja ja tukea, joiden tarpeessa kovasti olin. Mutta Jenny käänsi selkensä minulle. Hän puhui ainoastaan Martalle ja vei hänet ulos illalliselle. Sydämeeni koski. Kuinka hän saattoi tehdä minulle noin? Tunsin että yhteenkuuluvuuden tunne rikkoutui. Tämä onneton tapahtuma osoittautui minulle kasvattavaksi kokemukseksi – opin paremmin ymmärtämään ihmisiä. Oli ihmisiä, jotka pelkäsivät pitää yhteyttä pidätettyjen perheisiin, oli ihmisiä, jotka toistivat aina uudestaan Stalinin sanoja ”viattomia ihmisiä ei Neuvostoliitossa vainota” ja jotka nimittivät pidätettyjä ”kansan vihollisiksi”. Viimeksi mainittu käsitys oli myös peräisin Stalinilta.

Yhtäkkiä asiat kääntyivät parempaan suuntaan. Laitoksen rehtori tuli eräänä päivänä minua vastaan käytävällä ja sanoi: ”Minulla on hyviä uutisia. Säteen miehet on vapautettu.” Olin helpottunut, epätoivoiset päiväni olivat ohi. Päätelin, että huolimatta ihmisistä, jotka suhtautuivat pidätettyihin ja heidän per-

heisiinsä tahdittomasti, oli edelleen olemassa myös ihmisiä, kuten rehtorimme, jotka puhuivat ihmisille ystävällisesti.

Kun seuraavana päivänä kävelin kouluun, näin kahden tutun hahmon tulevan vastaan. En ollut uskoa silmiäni. Siinä olivat äitini ja Lempi Siikanen. He olivat tulossa asuntolaan tapaamaan minua. Halasimme ja itkimme keskellä katua. Huomasin heidän vanhentuneen ja heidän kasvonsa olivat säänpieksä-mät. Menimme Maija Useniuksen luokse, jonne äitini ja Lempi olivat majoittu-neet. Kun tulimme järkiimme, sain tietää, mitä miesten pidättämisen jälkeen oli tapahtunut.

Pidätystä seuranneena päivänä Aunuksen alueen kommunistisen puolue-komitean virkamies oli kutsunut koolle kokouksen kommuunassa ja tuomin-nut pidätetyt. Oli ollut sydäntä särkevää kuulla työtovereiden leimaavan heidät kansanvihollisiksi, porvarien käytyreiksi, nationalisteiksi, vakoilijoiksi jne. Näytti siltä, että näillä työtovereilla ei enää ollut omaatuntoa.

Siikasen pojat, Norman ja Douglas olivat kokouksessa läsnä. Kaksitoistavuo-tias Norman itki lakkaamatta ja toisteli: "Isäni ei ole kansanvihollinen, hän ei ole vakooja, hän on hyvä ihminen." Oli yksimielisesti päätetty häätää pidätettyjen perheet, peruuttaa heidän jäsenyytensä ja olla antamatta heille ruokaa. Jotta Siikasen pojat olisivat voineet jäädä kotiin, heidät pakotettiin kieltämään isän-sä. Norman, nuorin poika, tunsu katkeruutta koko kommuunan väkeä kohtaan ja kieltäytyi jäämästä.

Oli jo loppusyksy kun heidän oli lähdettävä kommuunasta. Päämäärä oli tuntematon. Heidä pyydettiin muuttamaan pois lähiseudulta, joka oli raja- aluetta ja lähtemään pohjoiseen. Rautatie oli 60 kilometrin päässä Aunuksesta. Kaltoin kohdellut naisemme, joista yksi pahanilkisistä ihmisistä oli sanonut, että heidät pitäisi kitkeä pois, aloittivat matkansa kohti epävarmaa tulevaisuutta. Ilma oli purevan kylmä. Tie oli huonossa kunnossa, kuoppainen ja kokkareinen. Hevo-sen oli vaikea vetää kuormaa. Lapset ja naiset kävelivät sen perässä. He olivat vasta puolimatka, kun poikien huopikkaista varpaat pistivät esiin. Norman ja Toivo istuivat tienreunassa ja itkivät. Heidä oli vaikea saada liikkeelle. Lopulta he pääsivät rautatieasemalle ja ostivat liput Petroskoihin. Heidän ei kuitenkaan sallittu jäädä sinne, vaan käskettiin jatkaa pohjoiseen Karhumäkeen. Sinnekään heitä ei haluttu; heidät ohjattiin Sorokkaan. Tämä pieni kaupunki oli heille vii-meinen mahdollinen paikka asettua.

Äärimmäisen uupuneina ja murtuneina he seisoivat laiturilla Sorokassa kyselemässä suojaa itselleen. Heidät opastettiin syrjäiseen Silmian kylään. Siel-lä oli autioituneita taloja, jotka pidätetyiksi tai karkotetuiksi joutuneet ihmiset olivat jättäneet.

Naisemme löysivät työtä Sorokan sahalta, jonne oli kylästä matkaa viisi kilometriä. Matka taitettiin jalkaisin, mitään kuljetuksia ei ollut. Sahan para-keissa asuvat työkaverit säälivät heitä ja ehdottivat tulemaan asumaan heidän

luokseen. Äitini jakoi huoneen suomalaisen naisen ja hänen tyttärensä kanssa. Perheen isä oli pidätetty. He elivät kurjissa oloissa. Kun tytöltä kysyttiin, miten hän oli oppinut puhumaan venäjää niin sujuvasti, hän vastasi: "Kyllä nälkä opettaa puhumaan."

Palkat olivat pienet, naiset ansaitsivat 30 ruplaa kuukaudessa. Saha ei pystynyt maksamaan täysin edes tätäkään summaa, vaan tiputteli sitä pieninä osina koko kuukauden ajan. Työntekijät joutuivat jonottamaan tuntikausia saadakseen rahansa. Äitini ja Lempi myivät tavaroitaan rahan puutteessa. Lempin tilanne oli kaikkein piinallisin. Hänellä oli kaksi poikaa huolehdittavanaan. Kun jäljellä ei ollut enää mitään myytävää, Lempi myi aviomiehensä saappaiden varret eräälle miehelle nahkaessuksi. Lempin mies hymyili tyytyväisenä kun sai edes saappaidensa terät palatessaan vankilasta. Uudet varret saappaisiin hän teki pressusta. Näin saapasongelma oli ratkaistu. Lempin pojat tunsivat halveksuntaa koulussa ja sen ulkopuolella. Kaupasta he palasivat usein kyöneleet silmissä ja tyhjin käsin. Jonottavat ihmiset huusivat heille ja kielsivät myymästä mitään noille muukalaisille, jotka ehdyttivät heidän ruokavarojaan.

Lopulta tämä raskas karkotusaika oli ohi. Äitini ja hänen kohtalotoverinsa palasivat kotiin Säteeseen, missä heidän aviomiehensä olivat jo odottamassa heitä.

Isälläni ja äidilläni oli ollut asioista erimielisyyttä. Äitini ei ollut unohtanut herjaavaa kokousta ja heidän häätöään. Hän ei ollut innokas palaamaan Säteeseen, mutta isälleni heidän perustamansa ja rakentamansa kommuuna oli ainoa oikea paikka elää. Olihan se heidän kotinsa, eikä muita vaihtoehtoja hänen mielestään ollut. Sitä paitsi isäni halusi osoittaa, että he olivat viattomia ja että heidän maineensa ja omatuntonsa olivat puhtaat.

Kun tapasimme, tunteitamme on vaikea kuvata. Iloitsimme uudelleen näkemisestä, mutta isäni kunto sai minut huolestumaan. Huomasin, että koko hänen olemuksensa oli muuttunut. Pilke silmissä ja leveä hymy olivat kadonneet, hän oli kalpea ja käveli ontuen. Hän ei ollut se isä, jonka muistin, energinen ja aloitekykyinen. Epämääräiset syytteet, fyysinen ja henkinen tuska, jota hän oli kärsinyt, olivat vaatineet veronsa.

Kalle Siikasen kotiintuloa synkisti hänen nuorimman poikansa sairastumisen. Norman oli ottanut hädön ja karkotuksen niin raskaasti, että hänelle oli kehittynyt sydänvika, joka aiheutti hänen kuolemansa.

Kaikesta huolimatta elämä näytti asettuvan normaaliin uomaansa. Kommuunan jäsenet katsoivat eteenpäin uskoen hyvään tulevaisuuteen. Pellot olivat hyvässä kunnossa, samoin karja, velat oli maksettu. Kommuuna pärjäsi omillaan. Heidän korkealle asetettamansa toiveet olivat vähitellen toteutuneet. Ihmiset iloitsivat työnsä hyvistä tuloksista. Vuosi 1937 oli hedelmällinen ja tuotti hyvän sadon. Työpäivän arvo oli korkeampi kuin milloinkaan aiemmin. Tulevaisuuden suunnitelmissa oli elinolojen parantaminen. He haaveilivat

rakentavansa sieviä mökkejä pienine puutarhoineen, joissa perheet voisivat viettää yksityiselämäänsä. Lääkäripalvelut ja jopa alkeiskoulun perustaminen kuuluivat suunnitelmiin.

Palattuuan Säteeeseen vanhempani keskittyivät työntekoon. Mietin, miltä heistä mahtoi tuntua olla niiden keskuudessa, jotka olivat kohdelleet äitiäni niin julmasti. En kuullut heidän suustaan valituksen sanaa. He halusivat pysyä lujana. Isäni elätteli edelleen ajatusta näyttää, miten edistyskykyistä maatalous voi Etelä-Karjalassa olla. "Haluamme käytännössä osoittaa, missä Karjalan jokapäiväinen leipä ja tulevaisuus on. Viljapellot ovat kuin rakas lapsi, johon kiinnyt ja josta haluat pitää hyvää huolta", isäni selitti lämpimästi. Hänen mielestään tehokas maanviljely voisi tuottaa enemmän elintarvikkeita jaettavaksi kaupunkilaisille, joilla oli niistä puutetta.

Jatkoin opintojani Petroskoissa ja päätin kymmenennen luokan vuonna 1937.

Leningradin toisen lääketieteellisen instituutin puolestapuhuja etsi oppilaita tuohon oppilaitokseen. Hän herätti kiinnostuksemme. Ystäväni Eilan kanssa päätimme hakea sinne ja tulla lastenlääkäriksi.

Käytin koko kesän sisäänpääsykokeisiin valmistautumiseen. Me molemmat läpäisimme kokeet, mutta emme löytäneet nimiämme hyväksytyjen listalta. Myöhemmin saimme tietää, että suomalaisten oli kielletty asua Leningradissa.

Koulutus oli Neuvostoliitossa kaikille ilmaista, mutta jotkut korkeamman tason oppilaitokset olivat avoimia vain eliitille. Joillekin kansallisuuksille oli tehty rajoituksia tiettyihin oppilaitoksiin pääsyyn ja tietyissä kaupungeissa asumiseen.

Kotimatalla olin hyvin väsynyt ja nukahdin penkille bussia odottaessani. Kun heräsin, olivat laukkuni kadonneet.

Oli liian myöhäistä hakea muihin oppilaitoksiin. Aloin etsiä työtä. Löysin työpaikan lastenkirjaston kirjastonhoitajana. Vastaava kirjastonhoitaja oli hyvin kannustava. Hänen ohjauksessaan opin tarvittavat ammatilliset taidot. Pidin työstäni. Oli kiinnostavaa keskustella kirjoista nuorten lukijoiden kanssa.

SURULLISET TAPAHTUMAT SAAVAT KÄÄNTEEN HUONOMPAAN

Maan poliittinen tilanne muuttui synkemmäksi. Stalinin hirmuhallitus kiristi otettaan. NKVD:n käsky heinäkuun 30. päivältä 1937 määräsi hävittämään Neuvostovastaiset ainekset neljässä kuukaudessa.

NKVD:n virkamiehet laativat kiintiöt pidätettäväksi ja teloitettavaksi määrättyjen ihmisten lukumäärästä.

Jokaiselle tasavallalle annettiin kiintiö. Karjalan kiintiö oli 1000 ihmistä, joista 300 määrättiin teloitettavaksi. NKVD:n muodostamat, niin kutsutut "dvoikat" ja "troikat" tuomitsivat ihmisiä ilman syytteitä.

Karjalan troikka koostui vuosina 1937–1938 NKVD:n johtajasta Matuzenkosta, julkisesta syyttäjistä Mihailovitshista ja alueen kommunistisen puoluekomitean pääsihteeristä Kuprianovista. Täytettyään kiintiönsä tämä troikka pyysi keskuseliimiä lisäämään teloitettavien määrää. Pyyntöön suostuttiin, tavoitteet ylitettiin. Syksyn 1937 aikana määrättiin teloitettaviksi 1640 ihmistä (72 prosenttia syytetyistä) vaikka NKVD:n asettama tavoite oli ollut 300 ihmistä. NKVD:n johtaja, eversti Matuzenko, joka oli käynyt vain kyläkoulun ja opiskellut OGPU:n (NKVD) koulussa, oli päättänyt karsia juurineen suomalaisyhteisöstä kaikki oletetut Neuvostovastaiset järjestöt. Pidätykset olivat lukuisia. Ihmiset olivat kauhuissaan, jokainen odotti tulevansa haetuksi, osa ihmisistä ei enää yöpynyt kodeissaan. Pidätyksiä tehtiin ihmisten kodeissa päivisin ja yöaikaan, suoraan kadulla ja työpaikoilla. Ihmisiä lastattiin kuorma-autoihin suurista teollisuuslaitoksista ja vietiin ruuhkaksiin vankiloihin. Petroskoin suksitehtaalta pidätettiin 120 työntekijää keskellä päivää. Kontupohjan sellu- ja paperitehtaalta vietiin 450 ihmistä, suurimmalta osaltaan suomalaisia, joiden joukossa oli tehtaanjohtaja, insinöörejä ja teknikoita. Tehdas suljettiin kahdeksi viikoksi. Pidätetyt vietiin vapaaehtoisvoimin rakennettuun tehtaan taidekeskukseen. Nyt rakentajia kuulusteltiin ja kidutettiin tämän kulttuuritalon kellarissa.

Petroskoissa kuulustelupaikat olivat Peski ja Kamennyi Bor. Pidätettyjen kuulustelut saattoivat kestää kuukausia. Tutkijat käyttivät epäinhimillisiä kidutuskeinoja – pelottelua, fyysistä pahoinpitelyä ja unen häirintää – saadakseen uhrin tunnustamaan syyllisyytensä.

Suomalaisten vainot ulottuivat Karjalan ulkopuolelle. Tseljabinskin traktori-tehtaalla pidätettiin 300 suomalaista; Moskovassa ja Petroskoissa pidätettyjen suomalaisten joukossa oli korkea-arvoisia Neuvostoliiton virkamiehiä.

Niin kutsuttuja Karjalan vastavallankumouksellisia nationalistisia järjestöjä (Gyllingin-Rovion syyte) vastaan sepitetyt jutut lietsoivat massiivisen noitavainon. Heitä vastaan tehdyt salaliittosyytökset olivat epämääräisiä.

Vuosina 1937–1938 Karjalassa pidätettiin 9 536 ihmistä (3 189 suomalaista, 2 820 karjalaista, 2 838 venäläistä). 85 prosenttia pidätetyistä teloitettiin. Luvuista näkee, että suomalaiset olivat selkeästi pidätysten pääkohteena. Esitettyihin lukuihin on vielä lisättävä ennen vuotta 1937 tehdyt pidätykset.

Pidätettyjen perheet hädettiin kodeistaan ja ajettiin muualle. Petroskoista perheet muutettiin Karjalan ulkopuolelle, Karjalaan paikkoihin, jotka sijaitsivat Äänisen toisella puolella kuten Puutoinen, Zaonezhye, Äänisen Kalkkisaari. Ihmiset rahdattiin proomuilla kohteisiinsa. Petroskoista karkotettiin yhden kuukauden aikana 395 perhettä (922 henkeä, joista 417 lapsia).

Näissä tapahtumissa mukana ollut muistelee kauhunpäivää heinäkuun 21. 1938.

”Kuorma-autot ajoivat parakeille, joissa pidätettyjen perheet asuivat. Ihmiset määrättiin kiipeämään autojen lavoille. Heikot naiset ja lapset joutuivat koko-

amaan voimiensa rippeet päästäkseen ylös niine vähine tavaroineen, jotka he olivat onnistuneet keräämään.

Laulaja Katri Lammi, seisoen jo lavalla, alkoi selkeällä äänellä laulaa suosittua venäläistä laulua "Laaja on mun synnyinmaani" suuresta kauniista kotimaasta, jossa on vapaata hengittämää. Hän lauloi koko matkan satamaan asti, jossa ihmisiä täyteen lastatut kuorma-autot odottivat vuoroaan purkaa kyydissä olevia proomuihin. Meidän proomumme suuntasi Äänisen saareen, kiviseen ja karuun paikkaan, jossa sijaitsi kalkkikivilouhos. Saavuttuamme perille jotkut onnekkait saivat majapaikan tyhjästä taloista, loput majoitettiin vanhaan talliin, josta perheille järjestettiin omat pilttuut.

Kaupunkilaisilla oli suuria vaikeuksia pärjätä fyysisessä työssä. Päivittäin ilmestyi tusinoittain kysymyksiä: Miten hevonen valjastetaan? Miten hevonen kiinnitetään kärryihin? Yrityksemme vaihtelivat koomisista traagisiin. Laulajamme määrättiin ajamaan maata, hänelle annettiin hevonen ja kärryt. Hän kiersi aikansa hevosta ja kärryjä, kiinnitti lopulta hevosen kärryihin, mutta teki sen väärin päin – perä edellä. Kalkinpoltoon tarvittavien uunien rakentamisessa oli kova työ. Uunit rakennettiin kivistä neljän, viiden metrin korkuisiksi. Naiset kuljettivat rakennuskiviä kottikärryillä lankkuja pitkin; kärryjen pitämiseksi raitteilla vaadittiin sirkustaiteilijan tasapainoilua. Kun uunit oli saatu rakennettua, kalkki saatiin kivistä tulella polttamalla. Uunien lämmittäminen pitkillä haloilla vei lämmittäjiltä voimat. Panoksena oli ihmisten terveys. Ilma saastui kalkkivipölystä, maassa lojui kalkkikiven palasia.

Eräänä päivänä onnettomuus sitten tapahtui. Pieni poika keräsi kiviä ja löysi kauniin sokeripalan näköisen valkoisen kiven. Hän maisteli sitä ja menehtyi. Elintarvikkeita oli niukasti. Ihmiset kuolivat vajaan ravitsemukseen ja nälkään.

Kodeistaan häädetyt ihmiset olivat joutuneet epäinhimillisiin elinolosuhteisiin.

Säteen jäsenetkään eivät säästyneet. Marraskuun 27. kiireisenä päivänä, kun he olivat kiinni töissään, kuorma-auto ajoi pihaan täyttä vauhtia. Miliisit ja merisotilaat hyppäsivät alas lavalta. He keräsivät kokoon ne miehet, joiden nimet olivat listalla, ohjasivat heidät toimistoon sanoen heidän olevan pidätettyjä. Isäni oli puhdistamassa kaivoa. Häntä vaadittiin ylös ja vietiin toimistoon. Miliisit ryhtyivät tarkastamaan pidätettyjen huoneita. He penkoivat huoneemme jättäen jälkeensä täydellisen sekasorron, anastivat isäni kameran ja muita tavaroita.

Keräsimme isälle joitakin vaatteita, jotta hän voisi vaihtaa märät vaatteensa, mutta emme saaneet antaa niitä hänelle. Siikasen perheen kohtalo oli erityisen dramaattinen. Lempi-vaimo oli synnyttänyt poikalapsen. Hänen miehensä oli rientänyt suoraan työstään myllyltä sairaalaan hakemaan heidät kotiin. Kun he pääsivät perille miliisit tulivat heitä ovella vastaan. Siikanen asetteli poikansa sängylle ja hänet vietiin pois. Hetken päästä hän piipahti takaisin. Katsoen vaimoan hän sanoi surullisena: "He pidättävät minut. Mutta sinulle jää pieni

poika muistoksi minusta. Uusi Norman. Poika pitää sinut kiireisenä, etkä ehdi kaivata niin paljon. Sinua ei voida karkottaa pienen lapsen kanssa. Jää tänne! Säde on hyvässä kunnossa, täällä et kärsi nälästä. Tällä kertaa en ehkä palaa. Kohtalomme on epävarma.” Heidän eronsa oli surullinen näky. Jäin Lempin seuraan joksikin aikaa rauhoittelemaan häntä ja huolehtimaan vauvasta.

Kun tulin huoneeseemme, oli äiti siellä yksin ja itki. Hän kietoi kätensä kaulani ympärille ja sanoi: ”Itke, älä taistele kyyneleitä vastaan, se ei auta vaan jättää sinut jännittyneeseen tilaan. Tiedän, että isän menettämistä näin hämäreperäisellä tavalla on vaikea ymmärtää. Syvällä sydämessäni tunnen, ettei isäsi ehkä koskaan palaa. Meidän on kestettävä tosiasiat. Ihmisiä on pidätetty eikä kukaan tiedä, miten heidän on käynyt. Oli suuri virhe tulla tänne, mutta isäsi oli niin kiinnostunut bolsevikkien vallankumouksesta.”

Vangittuja miehiä pidettiin toimistossa jonkin aikaa, minkä jälkeen heidät vietiin kuorma-autoon. Liikuttuneina he katselivat pihan yli kuin sanoakseen hyvästit kaikelle, mitä he olivat saaneet aikaan. He loivat meihin viimeisen surun murtaman katseensa. Auto lähti liikkeelle. Seisoimme tyrmistyneinä katsoen kuinka rakkaitamme vietiin kotoa pois. Elämämme oli kertaheitolla muuttunut kokonaan. Olin silloin kahdeksantoista. Isäni pidätystä seuraavien lähiviikkojen ajan kurkkuani kuristi, äänensävyäni oli ärtynyt ja kova. Tunsin itseni vuosia vanhemmaksi.

Elämäni surullisin päivä, nuo sanoin kuvaamattomat kauhun hetket kaikkine synkkine yksityiskohtineen ovat pysyneet mielessäni läpi koko elämäni. Tunneperäisiä asioita on vaikea unohtaa. Sanotaan, että aika parantaa haavat. Tuskalliset muistot haalenevat, mutta eivät koskaan häivy, niistä tulee pysyvä haava sieluun.

Vastoinkäymiset jatkuivat herkeämättä. Minut erotettiin työstä, koska ansio-
luetteloni ei ollut kelvollinen, olinhan kansanvihollisen tytär. Kouluneuvostossa työskennellyt ystäväni ojensi minulle auttavan kätensä. Hän selitti, että minut oli irtisanottu laittomasti. ”Lapset eivät ole vastuussa vanhempiensa teoista. Voit haastaa kouluneuvoston ja vaatia palauttamistasi virkaan.”

Sain hyvityksen, mutta minulle annettiin toinen virka, sillä puoluekomitean sihteerin puoliso oli saanut aiemman virkani haltuunsa, eikä häntä voitu erottaa. Minulle ehdotettiin paikkaa kyläkirjastossa, joka oli kuuden kilometrin päässä Aunuksesta. Pidin paikasta, ympäristö oli otollinen ja ihmiset ystävällisiä. Sain harjoitella käytännössä karjalan kieltä. Siellä oli klubi. Lauantaisin oli esityksiä ja pidettiin tansseja.

Äitini asui ja työskenteli Säteessä. Kävin hänen luonaan usein. Keskustellessamme elämästämme ymmärsimme, etteivät asiat voi enää asettua totutuille urille. Meidän on katsottava elämää uudesta näkökulmasta ja siirryttävä eteenpäin. Pohdin kuka minä nykytilanteessa olin, mitä arvoa minulla oli. Tunsin levottomuutta tulevaisuuteni suhteen. Olimme yhtä mieltä äitini kanssa – minun olisi jatkettava opintojani.

Joitakin valintoja elämässä on helpompi tehdä kuin muita. Elämäni suunnan valitseminen ei ollut minulle ongelma – opettaminen olisi minun alani. Olin haaveillut opettajan ammatista jo varhaisista kouluvuosistani asti. Vaikutti siltä, etten saisi tätä ajatusta pois mielestäni.

Mahdollisuuksieni joukossa oli ainoastaan yksi paikka opintojeni jatkamiseen. Se oli Petroskoin Pedagoginen instituutti. Laitoin hakemuksen filologiseen tiedekuntaan ja sain myönteisen vastauksen. Jätin työni ja muutin asumaan äitini kanssa. Päästäkseen instituuttiin oli suoritettava joitakin tutkintoja. Vietin koko kesän valmistautuen niihin.

Tavanomainen elämä Säteessä oli muuttunut sen jälkeen kun perustajat oli pidätetty. Kaupungin virkamiesten nimittämä puheenjohtaja ei ollut perillä aiemmin harjoitetuista rutiineista.

Mutta pahin kriisi oli vasta edessäpäin. Se iski loppukesällä. Eräänä varhaisena aamuna tapasin pihalla Akulina Kilpisen itkemässä. ”Mitä on tapahtunut?”, kysyin häneltä. Hän sai takelleltua: ”Mieheni ja kaikki suomalaiset kahta vanhinta, Hilliä ja Piispasta lukuun ottamatta, pidätettiin viime yönä.”

Tämä oli ratkaiseva isku tilanhoidolle. Enää ei ollut tarpeeksi käsiä heinänteekoon, sadonkorjuuseen eikä asiantuntijoita särkyneiden koneiden korjaamiseen.

Heti seuraavana päivänä puheenjohtaja ja hänen käsikassarat kantoivat kaikki kommuunan suomenkieliset asiakirjat saunaan ja polttivat ne. ”Yhtään muistoa näistä nationalisteista ja kansanvihollisista ei saa jäädä jäljelle”, hän selitti. Seuraava askel ”Säteen” muistojen tuhoamisessa oli Karjalan korkeimman neuvoston määräys muuttaa ”Säteen” nimi Papaniniksi tunnetun pohjoisnapatutkijan mukaan.

Kirkkaana loistanut Säde suljettiin pois. Tämä oli vauraan kommuunan lopun alku.

Synkin ajatuksin elämän epäoikeudenmukaisuudesta hyvästelin rakkaan äitini ja lähdin Petroskoihin opiskelemaan Pedagogisessa instituutissa. Se oli jälleen suuri käänne elämässäni.

Ennen sisäänpääsyä suoritettavan Venäjän historian tutkinto oli hyvin outo. Tutkintoa piti kolme kuulustelijaa, joista yksi oli itse rehtori. Rehtori kuulusteli suomalaiset. Ihmettelimme syitä tähän. Syy selvisi, kun istuin kuulustelijan edessä. Arvaamatta rehtori kysyi minulta: ”Onko joku perheestäsi pidätetty?” Aha, nyt selvisi! En menettänyt malttiani. Katsoin häntä suoraan silmiin ja vastasin pontevasti: ”Perheessäni ei ole kansanvihollisia.”

Minut hyväksyttiin opiskelemaan ja sain stipendin. Opintolinjani oli karjalan kieli.

Myöhään syksyllä 1939 sota keskeytti opintomme. Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen. Haavoittuneita sotilaita tuotiin Petroskoihin. Sairaalat ruuhkautuivat. Koulut ja asuntolat muutettiin sairaaloiksi.

Talvisota päättyi keväällä 1940. Opintomme jatkuivat syksyllä 1940.

SAKSA HYÖKKÄÄ NEUVOSTOLIITTOON

Akateeminen vuosi oli loppumaisillaan, kun jälleen tapahtui hirveä katastrofi – Saksa hyökkäsi maahamme. Oli sunnuntai, kesäkuun 22. päivä 1941. Yöllä oli satanut runsaasti lunta. Lumi tukki etuovemme, tuskin pääsimme ulos. Kävellessämme ruokalaan kuulimme uutissähkeen puhelinpylvääseen kiinnitetystä radiokaiuttimesta. Olimme peloissamme ja turhautuneita.

Opintomme keskeytyivät. Opiskelijat laskettiin lomalle. Kotiin tultuani huomasi silmin nähtäviä muutoksia. Talous ei ollut enää kunnossa. Työvoiman puutteen ja johtajien kyvyttömyyden takia jotkut työalat oli täysin laiminlyöty, jopa voita oli niukasti. Voiongelma ratkesi rajavartioston avulla. Heillä oli ylijäämävarastossa voita ja he vaihtoivat sitä maataloustuotteisiimme. Saadun voion jaoin jäsenille.

Syksy lähestyi. En ollut kuullut mitään yliopistosta ja lähdin Petroskoihin ottamaan selvää milloin opintomme alkaisivat. Kaupunki oli autio. Väestö ja laitokset olivat lähteneet evakkoon.

Menin ystäväni luo hakemaan talvivaatteitani, jotka olin jättänyt sinne kesän ajaksi. Ovi oli lukossa, eikä kukaan vastannut ovikellon soittoon. Asunto oli toisessa kerroksessa. Ystävällinen nuori mies haki tikkaat, kiipesi ylös, meni sisään ikkunasta ja aukaisi oven minulle. Sitten lähdin etsimään Eilaa. Hän ei ollut enää kaupungissa, mutta hänen vanhempansa olivat. Päätimme, että lähdemme yhdessä evakkoon ja sovimme tapaavamme aamulla. Kun tulin sinne aamulla, he olivat jo lähteneet. Menin satamaan, jossa proomut olivat valmiina ottamaan ihmisiä kyytiin; Suomen armeija oli katkaissut etelään menevän rautatien ja vesiväylä oli ainoa mahdollinen reitti evakoitua. En löytänyt heitä sieltä, mutta tapasin englannin opettajamme Maija Kuusiniemen ja hänen kaksi lastaan. Päätimme pysytellä yhdessä.

EVAKUOINTI

Hinaaja veti proomun Äänisen yli – tämä osa matkaa oli melko vaarallinen, sillä viholliskoneet pommittivat proomuja – sitten jatkoimme matkaamme eri kanavia pitkin Belozerskiin ja Rybinskiin, jossa evakot siirrettiin Volgalla kulkevaan jokilaivaan. Meidät ahdettiin laivan ruumaan, missä tavallisesti kuljetetaan lastia. Nukuimme lattialla. Pysähdyspaikoilla kävin ostamassa ruokaa seurueellemme. Astrakhanissa, Volga-joen suiston satamassa, meidät siirrettiin isompaan laivaan, joka ylitti Kaspianmeren Kazakstaniin. Laiva vei meidät Gurjeviin, pieneen pohjoiskazakstanilaiseen kaupunkiin. Suurin osa Petroskoin evakoista vietiin kaivosalueille. Hongat, Ester ja Inga, joihin olin tutustunut matkan ai-

kana, ja minä, päätimme jäädä Gurjeviin. Löysimme asunnon ja aloimme etsiä työtä. Sain tietää työpaikasta paikallisen sanomalehden toimituksessa. "Miksen voisi aloittaa sanomalehtialalla," mietiskelin. Paikka oli avoinna. Täytin hakulomakkeen. Ikävä yllätys odotti minua seuraavana päivänä – minut hylättiin. Ymmärsin – kansallisuudellani oli taas tekemistä asian kanssa. Olin hankalassa tilanteessa, sillä tuossa pienessä kaupungissa oli vain rajalliset mahdollisuudet saada työtä. Menin alueen valistusjaostosta kysymään tarvittaisiinko venäjän tai englannin kielen opettajia. Kaupungissa ei ollut yhtään paikkaa vapaana, mutta jotkut maalaiskoulut tarvitsivat kieltenopettajia.

Asiapapereitani tarkastettaessa olin kuin kissa kuumalla katolla. Suureksi helpotuksekseni minut hyväksyttiin ja ehdotettiin työpaikkaa läheisen kalastuskunnan koulussa. Kamenny-asutus sijaitsi 20 kilometrin päässä kaupungista Uraljoen rannalla. Koulun rehtori tuli hakemaan minut. Tie kulki laajojen arojen läpi. Matkan aikana rehtori kuvaili minulle tulevaa työpaikkaani. Se oli pienessä koulussa. Oppilasmäärä oli vähän alle sata, luokkia oli yhdestä seitsemään. Opetus tapahtui venäjäksi. Opettajakunta ei ollut kovin suuri.

Rehtori oli jo järjestänyt minulle majoituksen venäläisessä perheessä. Heillä oli yhden huoneen savimaja. Suuri venäläinen leivinuuni ruuan valmistamiseen, lämmittämiseen ja vaatteiden kuivattamiseen ja nukkumiseen vei huoneesta suuren osan. Minulle annettiin sänky, kaksi poikaa nukkui lattialla, vanhemmat uunin ylätasolla.

Ihmeekseni olin joutunut outoon ympäristöön – kaikkialla laajoja aroja, ei lainkaan puita, puutteelliset elinolot. Mutta myönteistäkin oli; minä sain ennen tuntemattoman kulinaarisen kokemuksen. En koskaan aikaisemmin ollut syönyt niin herkullisia kala-aterioita ja nautin jopa kaviaarista.

Perheen isä kuului kalastustiimiin. He pyydystivät neljää eri sampilajia (kitasampi, venäjäsampi, tähtisampi, šip). Sampi on suuri ryhmyntainen, pitkäkuonoinen kala, josta saadaan kaviaaria ja sammenliimaa.

Kalastajat saivat pitää itse osan saaliista. Isäntämme suolasi kalanmädin tehden kahdenlaista kaviaaria: puristettua ja raekaviaaria. Emäntä leipoi maukkaita kalapiiraita. Saaliiden ollessa runsaita söimme näitä herkkuja yllinkyllin. Juomana oli kamelin maitoa tai kumissia, tamman tai kamelin käynnyttä (fermentoitua) maitoa.

Kameli on tavallinen kuormaeläin Aasiassa. Joskus sain kyydin kamelin selässä, mutta tavallisesti kuljin 20 km matkan kävellen. Aroilla ulvoivat sudet. Minua oli neuvottu syyttämään tulitikkuja niiden pelottamiseksi. Voin vain kiittää onneani, etten kohdannut niitä.

Kävin ystävieni Honkien luona silloin tällöin. Kerran kun olimme Ingan kanssa ulkona, tapasimme upseerin, joka oli innokas seurustelemaan kanssani. Hän oli tataari, nimeltään Bulat. Joka kerta kun tulin kaupunkiin, hän tuli Honkien luo tuoden mukanaan hyvää ruokaa. Kerran pöytä oli katettu kuin

kutsuihin. "Inga, oletko menossa naimisiin?" kysyin. "En minä, mutta sinä. Bulat sanoi, että hän aikoo mennä kanssasi naimisiin," hän vastasi. "Minulla ei ole siitä pienintäkään aavistusta. Hän aikoo mennä kanssani naimisiin, mutta suostunko minä?" Tämä oli eräs kulttuurisokki, jonka koin noissa vieraisissa oloissa.

Pitkien talviöiden aikana ajattelin usein tulevaisuuttani, mitä sillä oli minulle tarjona. Olin oppinut, että elämän kulku oli arvaamatonta ja että elämässä on hyvin vähän asioita, joista voi olla varma. Olin huolissani tulevaisuudestani. Mutta ymmärsin, että minun oli katsottava eteenpäin, jatkettava opintojani, valmistuttava.

Kirjoitin Alma-Atan yliopistoon. Minut hyväksyttiin jatkamaan opintojani venäjän kielen laitoksella edellyttäen että suoritan kazakhin kielen tutkinnon. Irtisanouduin työstäni ja muutin Kazakstanin pääkaupunkiin Alma-Ataan

Filologisen laitoksen opettajakuntaan kuului professoreja Leningradin yliopistosta. Sodan aikana Alma-Ata (Alma-Ata tarkoittaa omenoiden isää) ei ollut ainoastaan tiede- vaan myös kulttuurikeskus. Tunnettuja kirjailijoita ja näyttelijöitä Neuvostoliiton eri osista työskenteli siellä. Onnekseni löysin Alma-Atasta Sanni Nuortevan, Karjalan hallituksen entisen jäsenen Santeri Nuortevan lesken, hänen lapsenlapsensa Reiman ja vävynsä Lev Varshavskin. Sannin tytär Kerttu oli lähetetty Suomeen tiedustelijaksi. Salaisen palvelun agenttien perheet saivat kuukausittain erityiset säännöstelyannokset NKVD:n kaupasta. Eräänä päivänä meille sanottiin, että nimi ei ollut listalla, ei enää tarvikkeita. Se oli merkki siitä, että Kertulle oli tapahtunut jotain, mutta meille ei kerrottu mitään. Jouduimme hämillemme.

PETROSKOIN YLIOPISTO LÖYTYY

Jatkoin Petroskoin yliopiston olinpaikan etsimistä. Sain selville, että se oli evakuoitu Syktuvkariin, Komin autonomisen tasavallan pääkaupunkiin Uralvuoriston luoteisrinteille.

Päästäkseni sinne minun täytyi saada matkustuslupa. Kun virkailija katsoi passiani, hän sanoi yllättyneenä: "Sinä olet syntynyt Kanadassa! Kanadalaiset ovat liittolaisiamme." Sain matkustusluvan ja ruokapaketin. Tällä kertaa elämäkertani oli oikeilla raiteilla. Matka Keski-Aasiasta Venäjän pohjoisosaan oli pitkä ja mutkallinen.

Opiskelutovereitteni jälleennäkeminen oli liikuttava. Tämä oli opiskelumme viimeinen vuosi. Päätimme venäläisen filologian kurssin, kirjoitimme tutkielman saadaksemme siitä arvosanan ja valmistauduimme valtion tutkintoon. Oli vaikeaa keskittyä opintoihin, asuntolaa ei lämmitetty ja nälkä kurni suolissa. Stipendi oli niukka. Löysin tilapäisen työpaikan läheisen koulun englannin

opettajana. Opettajille myytiin ylimääräisesti vihanneksia. Keitimme niistä jauhoilla suurstettua kasviskeittoa.

Vihdoin ankara talvi oli ohi, nautimme lämpimistä, aurinkoisista kevätpäivistä. Hyvät uutiset rintamalta antoivat meille toivoa päästä pian kotiin. Innostus oli ylitsevuotavainen, kun rauha solmittiin Euroopassa toukokuun 8. päivänä 1945.

Opintomme oli suoritettu loppuun, mutta päättäjaisjuhlat aiottiin viettää Petroskoissa saavuttuamme kotiin. Valmistautuminen matkaan vei jonkin aikaa. Saavuimme Petroskoihin elokuussa. Kaupunkinäkyvä oli musertava. Emme voineet uskoa silmiämme. Kaupunki oli raunioina. Yliopiston ja Pedagogisen instituutin rakennukset olivat kestäneet, mutta tarvitsivat perinpohjaisen korjaamisen.

Päättäjaisjuhlien oli määrä olla elokuun lopussa. Minulla oli hiukan aikaa mennä kotiin tapaamaan äitiäni. En ollut kuullut hänestä vuosiin ja huolestuneena odotin hetkeä jolloin voisin sulkea hänet syliini.

Kiiruhdin Aunukseen. Sen keskus oli raunioina. Kävelin tuttuun risteykseen, mutta en pystynyt löytämään tietä kommuunalle. Tie oli hävinnyt, oli vain ruohottunut polku, jota lähdin kulkemaan. Kävelin eteenpäin, mutten nähnyt yhtään rakennusta. Sitten etäällä huomasin joukon naisia heinänteossa. Käännyin menemään heitä kohti. Tullessani lähemmäksi, tunsin heidät, äiti oli heidän joukossaan. Juoksin häntä kohti, sieppasin hänet syliini ja halasin lujasti. Kaikki lakkasivat niittämästä, silmät täyttyivät ilon kyynelistä. Se oli sydäntä lämmittävä kohtaaminen. Mutta niin kuin usein tapahtuu, ilo ja suru vuorottelevat. Kun ihmettelin, miksen nähnyt kommuunan rakennuksia, laskeutui kuoleman hiljaisuus. Sitten Olga sanoi ääni väristen: "Vieno, kommuunaa ei enää ole, asuntomme poltettiin sodan alussa. Väkemme asuu nyt naapurikylissä ja Aunuksessa." Äiti oli löytänyt asunnon Aunuksesta vanhasta kaksikerroksisesta talosta. Menimme hänen asuntoonsa, valmistimme vaatimattoman aterian, jonka jälkeen kerroimme toisillemme tarinamme.

Äiti kertoi, että pian sen jälkeen, kun olin lähtenyt Petroskoihin, heidät määrättiin evakkoon. He saattoivat ottaa mukaan vain muutamia tavaroita; jotkut tarpeelliset tavarat he olivat pakanneet arkkuihin ja haudanneet ne maahan. Heidän matkansa katkaisi suomalainen joukko-osasto, joka liikkui maantietä pitkin etelään. Kun he palasivat, asuinpaikka oli tulella. Sydäntä särkevintä oli kuulla lehmien mylvivän palavissa navetoissa. Naiset ryntäsivät vapauttamaan eläinparkoja onnistuen pelastamaan osan eläimistä. Palon oli syyttänyt eräs viimeisistä puheenjohtajista, Onujev, parin muun miehen kanssa. Kuinka he saattoivat tehdä sen, olla niin julmia eläimille. Arkkummekin oli kaivettu ylös ja viety.

Äiti oli toivonut että pääsisin jollakin keinoin pois palavasta Petroskoista. Tulen loimu oli näkynyt Aunukseen asti. Sodan vuosina hän ei ollut tiennyt, mitä minulle oli tapahtunut. Hän ei myöskään ollut kuullut mitään isästä. Vietin muutaman päivän äitini kanssa ennen Petroskoihin palaamista.

PÄÄTTÄJÄISJUHLAT

Juhlallisuudet pidettiin Suomalaisessa teatterissa. Korkeat virkamiehet olivat läsnä. Virallisen osuuden jälkeen tarjottiin lounas. Nautimme herkullisista ruuista, jollaisia emme olleet nähneet vuosiin.

Opetusministeriö oli myöntänyt yliopiston loppututkinnon suorittaneille jatkokoulutuspaikan (aspirantin paikka). Meidän kahden ehdokkaan välillä oli tiukka kilpailu – toinen meistä aikoi tutkia karjalaista kansanperinnettä ja minä karjalan kielen historiaa. Oli läpäistävä erikoisalan, kommunistipuolueen historian ja vieraan kielen tutkinto. Akateeminen pätevyys oli valinnan pääkriteeri. Sain paikan. Tällä kertaa olin nähtävästi oikealla paikalla oikeaan aikaan. Suomalais-ugrialaisten kielten osastolla oli polttava tarve alan erikoistuntijasta ja tämä seikka oli ollut olennainen tekijä valinnassa. Opintojeni ohjaaja oli akateemikko D.V. Bubrikh. Väitöskirjan tekemiseen oli aikaa kaksi vuotta. Väittelin määrääjässä ja minulle myönnettiin akateeminen lisensiaatin arvo (tietyissä eurooppalaisissa ja kanadalaisissa yliopistoissa lisensiaatti on akateeminen arvonimi maisterin ja tohtorin välissä). Minut nimitettiin suomalais-ugrilaisen osaston suomen kielen vanhimmaksi lehtoriksi. Sen johtajana oli D.V. Bubrikh, jonka vakituinen toimipaikka oli Leningradin valtionyliopistossa. Vuonna 1950 hän luopui toimestaan yliopistossamme. Minut ylennettiin johtajan paikalle.

1960-luvulla suomen kielen asema valtionkielenä kumottiin ja suomalais-ugrialaisten kielten osasto lakkautettiin. Sain siirron Pedagogisen instituutin englannin kielen oppituolin johtajaksi. Jäin eläkkeelle vuonna 1965 ja muutin Viroon, joka kuului silloin Neuvostoliittoon. Vuonna 1989 minun sallittiin käydä Suomessa sukulaisiani tapaamassa. Sieltä muutin Kanadaan, koska olin syntyperältäni kanadalainen. Vuonna 2014 muutin itsenäistyneeseen Viroon pojanpoikani perheen luo.

Ihmiset eivät tunne oloaan turvalliseksi ja varmaksi totalitaarisessa valtiossa kieltojen ja kontrollin ilmapiirissä, kun määrätään mitä saa tehdä ja mitä ei. Meiltä puuttuivat jopa perusvapaudet ja elimme painostavassa eristyksessä. Ulkomaalaisten radio-ohjelmien kuuntelu ja kirjeenvaihto ulkomailla asuvien sukulaisten ja ystävien kanssa oli kiellettyä, puhumattakaan vierailuista heidän luonaan. Ajoin vuosikausia lupaa vieraillla Suomesta löytämieni sukulaisten luona, kunnes vihdoinkin sain luvan. Maasta muuttaminen ei tullut kysymykseenkään. Rajoituksia löysennettiin Hrutshovin aikana, juutalaisten sallittiin muuttaa Israeliin ja vierailulupia laajennettiin. Elämässä oli iloa ja surua, joskus tapahtui hyviä asioita, joskus vaikeudet aiheuttivat kärsimystä. Kestimme koettelemuksia, meillä oli vaikeuksia, mutta löysimme myös nautintoa elämästämme. Me iloitsimme kaikesta hyvästä, erityisesti ystävistämme; nauroimme yhdessä, pidimme ystävien kesken kutsuja, ja menestyimme työssämme.

Elämästä täytyi löytää terve tasapaino. Äidilläni oli tapana sanoa: "Täytyy ottaa vastaan karkea sileän kera."

Elämän asenne oli hyvin erilainen. Oli olemassa optimisteja, pessimistejä, jopa fatalisteja, jotka suhtautuivat elämään omalla tavallaan. En ollut pedanttinen optimisti, joka hurrasi kaikelle enkä täyspessimisti, joka näki vain elämän varjopuolet ja olin kaukana fatalismista. Otin elämän sellaisenaan, tein tunnon-tarkkaa työtä opetuslalla, tieteellisessä tutkimuksessa, kirjojen kääntämisessä venäjistä suomeksi ja päinvastoin. Tunsin, että elämälläni oli tarkoitus ja edistin osaltani Karjalan julkista koulutusta.

Arvioitaessa Neuvostoliittoa täysin objektiivisesti voidaan sanoa, että joitakin sosiaalipalveluja ja turvallisuutta oli tarjolla, mutta aina ilmeni rajoituksia ja hallitseva luokka sai aina yllätteen.

Koulutus oli ilmaista, mutta jotkut korkeakoulut olivat avoinna vain etuoi-keutetuille, ja joitakin kansallisuuksilta oli kielletty pääsy tiettyihin oppilaitoksiin ja asuminen tietyissä kaupungeissa. Mutta kuitenkin saattaa löytää keinoja päämääränsä saavuttamiseksi. Suomalaisen maahanmuuttajien ja heidän lastensa joukossa oli ihmisiä, jotka onnistuivat saamaan korkeampaa koulutusta ja tieteellisiä oppiarvoja. He olivat niitä peräänantamattomia optimisteja, joilla oli sisäistä voimaa ja joita epäonnistumiset eivät lannistaneet, he yhdistivät henkilökohtaiset kykynsä hallituksen luomiin mahdollisuuksiin.

Terveydenhoito oli ilmaista, mutta eliitillä oli omat hyvin varustetut klinikansa ja sairaalansa. Heidän ei tarvinnut jonottaa tuntikausia saadakseen lääkäriä. Hallituksella ja puoluepampuilla oli erikoiskaupansa, joista sai halvalla sellaisia tarvikkeita, joista keskivertoihmiset eivät voineet uneksiakaan. Sosiaalihuolto ei koskenut maanviljelijöitä, heiltä puuttui jopa eläke.

Äitini muutti 65-vuotiaana asumaan perheeni luokse Petroskoihin. Hän saapui ovellemme selässään säkki, jossa oli koko hänen maallinen omaisuutensa. Äiti ei saanut penniäkään hallitukselta. Tämä oli kiitos vuosikymmenien kovasta työstä. Säästääkseen hänen tunteitaan kerroin valkoisen valheen, jonka mukaan hänen eläkkeensä oli talletettu pankkitilillemme. Perheessämme oli silloin kolme henkeä. Olin mennyt naimisiin nuoren venäläisen rajavartijan kanssa 1945. Poikamme syntyi seuraavana vuonna. Kotiuttamisen jälkeen mieheni Mikhail suoritti loppututkinnon yliopistossa ja työskenteli englannin kielen opettajana koulussa. Hän oli hyvä urheilija, painonnostaja, ja voitti useita kertoja Karjalan tasavallan mestaruuden painonnostossa. Olimme iloisia siitä, että meillä oli mahdollisuus pitää äitini luonamme.

ETSIN ISÄÄNI

Toivoimme, että isä vapautettaisiin vankilasta. Toivo on ihmeellinen tunne – se pitää meidät vireillä jopa synkimpänäkin aikana. En milloinkaan luopunut isäni

etsimisestä. Vuosien kuluessa lähetin kirjeitä virkamiehille, kirjoitin kirjeen jopa O.W. Kuusiselle, jolla oli huomattava asema NKP:n sihteeristössä. Kirjeisiini ei vastattu. Vasta vuonna 1956 (ne olivat Hrutshovin aika) saimme kuolintodistuksen, jonka mukaan isäni oli kuollut 1942 Moskovan alueen vankilassa sydänkohtaukseen. Jälkeenpäin ilmeni, ettei se ollut totta. Nuo todistukset, joita ihmisille lähetettiin, olivat silkkaa valhetta. Saadakseni tietää totuuden kirjoitin uudelleen, vastausta ei tullut. Vasta vuonna 1992 kun Neuvostoliitto oli hajonnut, saimme uuden kuolintodistuksen. Siitä kävi ilmi, että kuolinpäivä oli 4. helmikuuta 1938, syy – teloitus. Isäni oli ammuttu kaksi kuukautta vangitsemisensä jälkeen. Oli ilmeistä, ettei oikeudenkäyntiä voitu pitää niin lyhyessä ajassa. Se oli laitton murha.

Matkustin Petroskoihin (asuin silloin Kanadassa) tutustuakseni isän kuulustelupöytäkirjoihin. Eräs ystäväni tuli mukaani KGB:n toimistoon. Ovella päivystävä virkailija kysyi tulomme syytä. Sanoin, että tulimme saadaksemme tietoja vuonna 1937 pidätetyn isäni kohtalosta. Nuori mies kääntyi hämäänsä halliin päin ja huusi: "Täällä on pari babuskaa (isoäitejä, nimitys jota käytetään vanhemmista naisista Venäjällä). He ovat tulleet kyselemään vuodesta 1937." Naisvirkailija saapui paikalle. Hän vei meidät pieneen huoneeseen. Selitin hänelle asian. Virkailija toi isäni kuulustelupöytäkirjan. Aloin lukea. Nuo kaksi päivää olivat sydäntä raastavia. Samanaikaisesti olin hyvin ylpeä isästani. Hän oli pysynyt tiukasti kannassaan huolimatta kuulustelijoiden provokatiivisista kysymyksistä. Hän ei ollut myöntänyt syytöksiä, hän ei ollut ilmiantanut ketään. Sain tietää paljon hänen elämästään – hän oli puolustanut rohkeasti vakauksiaan. Kommuuna oli ollut hänen elämäntyönsä. Hän oli jopa kirjoittanut kommuunan hymnin.

Sain Leningradin sotilaspiirin Sotaoikeuden osoitteen, josta pyysin kopiota isäni rehabilitointipäätöksestä.

Sain vastauksen, jossa Sotaoikeus ilmoitti, että NKVD ja SNTL:n komitea oli 7. tammikuuta 1938 tuominnut isäni kuolemaan seitsemän Säde-kommuunan jäsenen (nimet oli lueteltu asiakirjassa) ilmiantojen perusteella. Isääni oli syytetty kuulumisesta vastavallankumoukselliseen järjestöön, Neuvostoliiton vastaisesta kiihkoilusta sekä vihamielisyyden nostattamisesta karjalaisten ja suomalaisten välille.

Näitä syytteitä ei näytetty toteen tapauksen uudelleen käsittelyssä. Oli selvintä, että noitten ihmisten todisteet olivat perusteettomia. Säde-kommuunan jäseniä, Izotovia, Ojalaa ja Agafonovia (sama mies joka oli tehnyt perusteettoman ilmianton) kuulusteltiin uudelleen käsittelyssä. He todistivat, että Elis Ahokas ei ollut lausunut heidän kuullen yhtään Neuvostoliiton vastaista kommenttia ja kertoivat hänen olleen eräs kommuunan parhaista jäsenistä. Ei ollut mahdollista kuulustella uudestaan niitä kuutta henkilöä, jotka olivat tehneet aiheettoman ilmianton, sillä kolme heistä oli joutunut poliittisen puhdistuksen uhriksi ja tuomittu kuolemaan, muut kolme olivat kuolleet.

Sotaoikeus ilmoitti, ettei syyllisyydestä ollut riittäviä todisteita, Elis Ahokas oli tuomittu perusteettomasti.

Sisäasiain Kansankomissariaatin (NKVD) ja yleisen syyttäjän komitean tuomio tammikuun 7. päivältä 1938 kumottiin ja oikeustapaus päätettiin vahvistettavissa olevien syytteiden puuttuessa. Isäni maine palautettiin.

Olin järkyttynyt, kun lopetin Sotaoikeuden päätöksen lukemisen. Tuo tuskallinen epäoikeudenmukaisuus satutti minua kovin paljon. Kuinka isäni työtoverit saattoivat pettää hänet? Uskoni ihmisyyteen oli romahtaa.

Hautauspaikka ei käynyt ilmi kuolintodistuksesta. Toistuvista kyselyistäni huolimatta en vielä tänäkään tiedä missä isäni maalliset jäännökset ovat. Muidenkaan pidätettyjen kommuunan jäsenten hautapaikoista ei ole tietoa.

Venäjällä on lukuisia teloitus- ja joukkohautauspaikkoja, kuten Somovo Voronezhin lähellä, jossa kymmenen tuhatta ihmistä teloitettiin kahdessa vuodessa, Venäjän Golgataksi kutsuttu Bytovskin harjoituskenttä, missä kaivinkoneet kaivoivat pitkiä oja, joihin päivittäin haudattiin noin 500 ruumista, Tseljabinskin Kultainen vuori, jonka hylätty kaivoskuilu on täynnä ruumiita ja Leningradin kupeessa Levashovon metsä, jonne haudattiin melkein 40 000 uhria, joista 13 000 oli suomalaisia.

Poliittisten uhrien eräs hautauspaikka on löydetty Karjalassa Sandarmohin metsissä Murmanskin rautatien varrella olevan Karhumäen kaupungin lähellä. Yli 9 500 ihmistä on teloitettu ja haudattu sinne. He kuuluivat 58 eri kansallisuuteen. Kuolemaantuomitut riisuttiin alusvaatteisilleen, heidän kätensä ja jalkansa sidottiin ja heille pantiin suukapulat. Heidät kasattiin kuorma-autojen lavoilta ja vietiin teloituspaikoille, joissa heidät pantiin polvilleen ja ammuttiin otsaan.

Karjalan tasavallan hallitus kunnosti Sandarmohin hautausmaan. Sinne rakennettiin tie, kappeli, pystytettiin ristit. Muistomerkki paljastettiin 22. elokuuta 1998. Se on graniittinen monumentti, jossa on kirjoitus: "Ihmiset, älkää tappako toisianne."

Toinen poliittisen sorron uhrien hautauspaikka Karjalassa on Krasnyi Borin metsässä, Petroskoi–Voznesenye-tien varrella lähellä Petroskoita. Sillä paikalla teloitettiin 1 196 ihmistä: 560 suomalaista, 432 karjalaista, 136 venäläistä ja 48 muihin kansallistuuksiin kuuluvia. Hautausmaa avattiin vuonna 1998. Muistomerkki paljastettiin vuonna 2006. Laatassa on sitaatti evankeliumista: "Autuaita ovat murheelliset, sillä he saavat lohdutuksen" (Matteus 5:4). Lause on kirjoitettu suomen, karjalan, vepsän ja venäjän kielellä.

Viattomilta uhreilta vietiin heidän elossa ollessaan kaikki lailliset oikeudet, ja murhattuina heille ei suotu säädystä haudata.

Ilkeämielisten vallanpitäjien pahamaineiset teot ja heidän perustamansa kidustuspaikat olivat hyvin laajamittaisia. Ihmishenkien menetykset näissä puhdistuksissa nousevat yli 20 miljoonaan eli 11 prosenttiin koko Neuvostoliiton väestöstä.

Nämä hirvittävät julmuudet Stalinin hallinnon aikana ovat käsittämättömiä. Kuinka ne saattoivat tapahtua? Mitkä olivat kommunistijohtajien perusteet, syyt ja tarkoitukset kohdella omaa kansaansa niin julmasti ja murhata miljoonia? Keitä he oikein olivat? Miksei tätä joukkiota, jolla ei ollut inhimillisiä tunteita, pysäytetty ja vaadittu vastuuseen? Sitä ei tehnyt Neuvostoliiton oma kansa eivätkä länsimaat.

Neuvostoliiton väestö eli alituisessa pelossa, sitä kontrolloitiin eikä se uskaltanut ilmaista mielipidettään. Vallitsi yleisen apatian, välinpitämättömyyden ja käskyjen orjallisen noudattamisen ilmapiiri. Kansallista lehdistöä hallitsi kommunistipuolue, ei ollut kriittistä mediaa, joten tekopyhä valtakoneisto pystyi salaamaan vainojen hirvittävät yksityiskohdat.

Tunnettu venäläinen kirjailija Aleksandr Solzhenitsyn, joka käsittelee tätä aihetta kirjassaan *Vankileirien saaristo* kysyy: "Mistä tämä susiheimo tulee? Onko se todella peräisin juuriltamme? Omasta verestämme? Se on omamme."

Länsimaat eivät tehneet mitään estääkseen Neuvostoliiton johtoa tuhoamasta omaa kansaansa, päinvastoin Stalinin puheet otettiin todesta. Miksi ei nähty että hänen tekonsa olivat ristiriidassa hänen sanojensa kanssa? Tilanne tuo mieleen brittiläisen valtiomiehen Edmund Burken sanat: "Pahan riemuoittoon tarvitaan ainoastaan, että hyvät ihmiset eivät tee mitään." On yllättävää, kuinka älykkäät ihmiset lumoutuivat "kaikkien kansojen isästä".

Saksalainen kirjailija Lion Feuchtwanger kävi Venäjällä tammikuussa 1937. Matkan tuloksena hän kirjoitti kirjan *Moskova 1937*, jossa hän kuvasi neuvostokansan elämää. Feuchtwanger oli havainnut, että he olivat iloisia ja innostuneita, älymystö hyväksyi täysin järjestelmän. Elämänlaatu yhä parani, kaikki olivat rauhallisia, tyytyväisiä ja luottivat loistavaan tulevaisuuteen. Feuchtwanger tapasi Stalinin ja ihastui häneen, suorastaan lumoutui hänestä. Feuchtwanger huomasi että puhuessaan lehdistön vapaudesta ja demokratiasta Stalin osoitti älykkyyttä, harkintaa ja asian perinpohjaista tuntemusta. Stalin on monumentaalinen, suuri organisoija. Hän on liekehtivä, lämmittävä tuli, lopettaa Feuchtwanger. Kirja käännettiin nopeasti venäjäksi, jotta kansa saisi tietää kuinka onnellista oli. Sellaiset kirjailijat ja heidän kirjansa, jotka salasivat neuvostohallinnon hirvittävät teot, eivät auttaneet taistella terroria vastaan.

Stalinin terrorin toimeenpanijoita ei ole koskaan haastettu vastaamaan rikoksistaan Neuvostoliitossa. Rikollisia ei ole virallisesti tuomittu ja rangaistu.

Itä-Euroopan kansat ovat selvittäneet suhteensa stalinistiseen menneisyyteensä. Koko maailma tietää Hitlerin keskitysleireistä, holokaustista, mutta Stalinin terrorin uhreista ei tiedetä paljoakaan. On säädetty muistopäivä ja pystytetty joitakin monumentteja kunnioittamaan poliittisen vainon uhrien muistoa, mutta ovatko nuo muistomerkit riittäviä?! Stalinin raa'an hallinnan murhanhimoisia rikoksia ei saa unohtaa. Ne täytyy virallisesti tunnustaa ja syylliset tuomita.

Winston Churchill lausui kuuluisat sanansa: "Kansakunnalla joka unohtaa menneisyytensä ei ole tulevaisuutta."

VALITETTAVASTI TOTTA

Harvoin elämässä käy tarkalleen niin kuin toivoo. Jos Säde-kommuunan jäsenet olisivat saaneet vaikuttaa asioihin, heidän valoisat tulevaisuudennäkymänsä ja suuret toiveensa olisivat toteutuneet. Mutta heidän ei suotu saavuttaa noita tuloksia. Heidän ihanteensa murskattiin ja heidät tuomittiin tuhoon. Kommuunan rakennukset poltettiin maan tasalle. Tällainen loppunäytös oli tulevaisuuteen tähdänneelle yritykselle, johon olivat ryhtyneet hyvin rehelliset ja ahkerat kanadansuomalaiset idealistit. He näyttelivät huomattavaa osaa Karjalan tasavallan kehittämisessä sen varhaisina aikoina. He kuuluvat tunnustusta ansaitsevien ihmisten joukkoon.

Ei voi olla ajattelematta kohtalon ivaa – mitään ei ole jäljellä menestyneestä kommuunasta. Pellot ovat muuttuneet pensaikoksi, ja paikka muistuttaa samaa tiheikköä, jollainen se oli kommuunan jäsenten sinne tullessa.

Vain muistot ovat jäljellä, jotkut kauniita, jotkut sydäntä särkeviä.

LÄHDELUETTELO

- Ahola, David (1982). The Karelian Fever Episode of the 1930s. *Finnish Americana*, 5, 4–7.
- Andriainen, Antti (1993). Neuvosto-Karjalaa avustamassa. *Carelia*, 2, 125–132.
- Barantsev, Aleksandr Pavlovitš (1967). Karel'skaya pisemnost. Pirbaltisko-Finskoie Yazykoznanie.
- Bought, Christer. (1993). *Karjala kutsui*. Helsinki: WSOY.
- Bubrikh, Dmitrii Vladimirovich (1937). *Grammatika Karel'skogo yazyka*. Petrozavodks.
- Conquest, Robert (1968). *The Great Terror: Stalin's Purge of the Thirties*. New York: Macmillan.
- Courtois, Stephane, Nicolas Werth, Jean-Louis Panné, Andrzej Paczkowski, Karel Bartosek & Jean-Louis Margolin (2000). *Kommunismmin musta kirja. Rikokset, terrori, sorto*. [Le livre noir du communisme] Suomentaneet K. Turtia, M. Brotherus ja H. Eskelinen. Juva: WSOY.
- Engman, Max (2005). *Suureen itään. Suomalaiset Venäjällä ja Aasiassa*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Engle, Eloise & Lauri Paananen (1973). *The Winter War. The Soviet Attack on Finland 1939–1940*. Harrisburg, PA: Stackpole Books.
- Gelb, Michael (1993). Karelian Fever: The Finnish Immigrant Community during Stalin's Purges. *Europa-Asia Studies*, 45 (6), 1091–1116.
- Gylling, Edvard (1927). About "Karelization". *Punainen Karjala*, March 22, 1927.
- Gylling, Edvard (1936). A Letter. *Vapaus*, February 1, 1936.
- Hokkanen, Lawrence & Sylvia Hokkanen (1991). *Karelia A Finnish-American Couple in Stalin's Russia*. St. Cloud, MN: North Star Press of St. Cloud.
- Hovi, Ritva-Liisa (1971). Amerikansuomalaiset osuuskunnat Neuvosto-Karjalassa 1920-luvun alkupuolella amerikansuomalaisten ja neuvostokarjalaisten sanomalehtien valossa. *Turun Historiallinen arkisto*, XXIV, 181–257.
- Kero, Reino (1983). *Neuvosto-Karjalaa rakentamassa. Pohjois-Amerikan suomalaiset tekniikan tuojina Neuvosto-Karjalaan*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Kero, Reino (1981). The Role of Finnish Settlers from North America in nationality question in Soviet Karelia in the 30's. *Scandinavian Journal of History*, 6 (3), 229–241.
- Kero, Reino (1982). The Tragedy of Joonas Harju of Hiilisuo commune, Soviet Karelia 1933–1936. *Finnish-Americana*, 5, 8–11.

- Lenin, Vladimir Iljitš (1918). Letter to American workers. August 20, 1918. Ed. 5, vol. 37.
- Luoto, Lauri (1935). *Lakeuksien Aunus*. Petroskoi: Kirja.
- Martin, Terry (2001). *The Affirmative Action Empire: Nations and Nationalism in the Soviet Union 1923–1939*. London: Cornell University Press.
- Montefiore, Simon (2003). *Stalin: the Court of Red Tzar*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Opredelenie No H-959 Vojennogo Tribunala Sebernogo Vojenhoyo okruga.
- Nikitina, Olga (1997). *Kollektivizaciâ i raskulačivanie v Karelii*. Petrozavodsk: Karel'skij naučnyj centr RAN.
- Parras, Eemeli (1935). Syvän vaon kyntäjät. Teoksessa *Neuvosto-Karjalan 15-vuotiselta taipaleelta 1920–1935*. New York: Finnish Federation.
- Pilli, Arja (1981). Finnish Canadian Radicalism and the Government of Canada from the First World War to Depression. Michael G. Karni (toim.), *The Finnish Diaspora vol. I*. Toronto: Multicultural History Society of Ontario, 19–32.
- Peltoniemi, Teuvo (1985). *Kohti parempaa maailmaa. Suomalaisten ihannesiirtokunnat 1700-luvulta nykypäivään*. Keuruu: Otava.
- Petrov, I.A. (1930). *Kommuna "Säde"*. Petrozavodsk.
- Rautkallio, Hannu (1995). *Suuri viha. Stalinin suomalaiset uhrit 1930-luvulla*. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.
- Rislakki, Jukka & Eila Lahti-Argutina (2002). *No Home for us here. The Mass Annihilation of the Finnish Border-Hoppers in the Urals in 1938*. St. Cloud, MN: North Star Press of St. Cloud.
- Rovio, Kustaa (1931). Kielikysymyksestä. *Kommunisti*, 8 (80), 376–385.
- Salmi, Väinö (1976). *Punaisen Sirpin Karjala*. Jyväskylä: Alea-Kirja.
- Scott, John & Stephen Kotkin (1989). *Behind the Urals. An American Worker in Russia's City of Steel*. Bloomington: Indiana University Press.
- Sevander, Mayme & Laurie Hertzell (1992). *They Took My Father. A Story of Idealism and Betrayal*. Duluth, MN: Pfeifer-Hamilton.
- Sevander, Mayme (1996). *Of Soviet Bondage: Sequel to "Red Exodus"*. Duluth, MN: OSCAT.
- Sihvo, Hannes (1969). *Karjalan löytäjät*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Solženitsyn, Aleksandr (1974). *The Gulag Archipelago*. Glasgow: Collins/Fontana.
- Takala, Irina (2002). *Finny v Karelii i v Rossii: istoriâ vozniknoveniâ i gibeli diaspori*. St. Peterburg: Izdatelstvo Zhurnal Neva.
- Tshuhin, Ivan (1999). *Karelia–37: Ideologia i praktika terror*. Petrozavodsk: State University Press.
- Tuominen, Arvo (1983). *The Bells of the Kremlin: An Experience in Communism*. Hannover & London: University Press of New England.
- Virtanen, Raili (1996). *Tiltun tarina: Eräs suomalainen elämänkohtalo*. Helsinki: Kirjayhtymä.

- Virtaranta, Pertti (1972). *Die Dialekte des Karelischen: Gruppierung [mit Kurzcharakteristika] und einige Fragen des Ursprungs*. Opuscula Instituti linguae Fennicae, Universitas Helsingiensis.
- Yläräkkö, Arvo (1976). *Edvard Gylling: Itä-Karjalan suomalainen rakentaja*. Helsinki: Otava.
- Zlobina, Vieno (1989). Pervoprohotsy kommuny. *Olonetskaya Pravda*, October 5, 1989.
- Zlobina, Vieno (1991). Säde syttyi ja sammui Stalinin varjossa. *Vapaa sana* (Canada), April 18, 1991.
- Säde-kommuunaa ja Gyllingin ajan Karjalaa käsitteleviä artikkeleita lehdissä Punainen Karjala, Raivaaja, Krosnaja Karelie, Puna-lippu (myöhemmin Carelia).

Vieno Zlobina

Heidän ihanteensa murskattiin

Tyttären tarina Säde-kommuunasta Neuvosto-Karjalassa

Pienenä tyttönä suomalaisten vanhempiensa mukana Cobaltista Kanadasta Neuvosto-Karjalaan muuttanut Vieno Zlobina kertoo suomalaisen ihanneyhteisön, Säde-kommuunan, tarinan sen perustamisesta kommuunan kukoistuksen aikaan ja edelleen lopulliseen tuhoon. Vienon perhe ja muut Säteen kommunaarit kuuluivat siihen noin 6500 suomalaisen joukkoon, joka 1920–30-lukujen aikana muutti Pohjois-Amerikasta Neuvostoliittoon rakentamaan sosialistista yhteiskuntaa. Lupaavan ja täynnä intoa olevan alun jälkeen muuttajat joutuivat kohtaamaan neuvostoyhteiskunnan terrorin. Säteen miespuolisista kommunaareista vain kaksi selvisi noista ajoista hengissä. Säteen tarinan ohella Vieno kertoo suomalaisesta Neuvosto-Karjalasta, jonka elon kaari noudatteli samaa rataa Säteen tarinan kanssa. Kukoistusta seurasi kovaotteinen loppu.

Kirja on myös Vieno Zlobinan elämäntarina, jossa hän kuvaa tarkasti lapsen ja naisen näkökulmasta arjen asioita, koulua, harrastuksia, opiskeluaan ja kielikysymyksiä. Utterien vanhempien sinnikäs tytär pinnisteli yli vaikeuksien ja teki hienon uran kielitieteilijänä ja yliopiston opettajana Neuvostoliitossa. Nyt Virossa Pärnussa asuva 97-vuotias Vieno Zlobina haluaa jakaa vanhempiensa muistolle omistetun tarinansa kytkettyinä Neuvosto-Karjalan historian vaiheisiin.

ISBN 978-952-7167-19-9 (printed)

ISBN 978-952-7167-20-5 (eBook)

ISSN 2343-3507 (printed)

ISSN 2343-3515 (eBook)

www.siirtolaisuusinstituutti.fi